

Västra Götaland som filmregion

En utvärdering av genomförda insatser för att utveckla sektorn & en analys av det regionala filmlandskapet

Utredningen är genomförd av inno Scandinavia AB i samverkan med WSP

Förord

Västra Götalandsregionens kulturnämnd och regionutvecklingsnämnd satsar varje år totalt omkring 78 miljoner kronor på filmområdet. Den största delen går till Film i Väst, som finansierar, utvecklar och stödjer film- och dramaproduktion i länet. En annan viktig aktör som får stöd är Göteborg International Film Festival. I satsningen ingår dessutom ett antal projekt som på olika sätt främjar filmområdet.

Syftet med denna utvärdering är att få kunskap som ska ligga till grund för ett kommande sammanhållet program/strategi för det regionala filmområdet. Utredningen ska belysa både ett kulturpolitiskt och ett näringspolitiskt perspektiv.

Utredningen visar bland annat på att det regionala filmområdet har en stark image. En annan styrka som lyfts fram är att Film i Väst och Göteborg International Film Festival bidrar till positiva regionalekonomiska effekter. De förbättringar som utredarna föreslår är bland annat att tydliggöra roller, ansvar och befintliga resurser mellan aktörerna i det regionala filmområdet.

Utvärderingen har genomförts av inno Scandinavia AB i samverkan med WSP. Från inno Scandinavia ingår Erik Asplund och från WSP Analys & Strategi ingår Joakim Johansson. Västra Götalandsregionens kontaktpersoner är Monica Emanuelsson, regionutvecklingssekretariatet och Ylva Gustafsson, kultursekretariatet.

Göteborg 21 oktober 2011

Bertil Törsäter
Regionutvecklingsdirektör

Claes Rydberg
Kulturchef

Innehåll

1	Bakgrund och motiv till utvärderingen.....	7
2	Utvärderingens frågor och genomförande – en kvalitativ & kvantitativ granskning.....	7
3	Stöd till film - utveckling & sammanhang.....	11
4	Filmens ramförutsättningar i Västra Götaland.....	14
4.1	Viktiga regionala styr- och strategidokument.....	14
4.2	Det operativa stödet till filmverksamhet i regionen.....	16
5	Filmsatsningar i Västra Götaland – beskrivning & utfall.....	18
5.1	Filmcentrum Väst & Antirasistiska filmdagar.....	19
5.2	Bergsjöns kultur och medieverkstad.....	22
5.3	Doris i skolan.....	25
5.4	Bengtsfors filmfestival.....	28
5.5	Novemberfestivalen.....	31
5.6	Angeläget.....	34
5.7	GROW.....	37
5.8	North Sea Screen Partnership.....	40
5.9	Film i Väst.....	42
5.10	Göteborgs internationella filmfestival.....	61
6	Filmsatsningarnas bidrag till kulturvisionen & RTP.....	65
6.1	Översiktlig matris.....	68
7	Sammanfattande slutsatser.....	70
7.1	Styrkor i satsningarnas genomförande.....	70
7.2	Svagheter i satsningarnas genomförande.....	72
7.3	Styrkor i det regionala filmlandskapet.....	74
7.4	Svagheter i det regionala filmlandskapet.....	76
8	Rekommenderat regionalt handlingsprogram för förbättringar.....	80
Bilaga 1	Info om rAps-modellen.....	85
Bilaga 2	Tilläggsinformation till kapitel 5.9 - biointäkter.....	87
Bilaga 3	Intervjupersoner.....	89

1 Bakgrund och motiv till utvärderingen

Västra Götaland framhålls ofta som en ledande filmregion i Sverige där offentligt finansierade satsningar bidrar till konstnärlig dynamik, regional tillväxt och attraktionskraft. Under 2010 satsades 78 miljoner kronor på 10 filmprojekt med varierande teman och innehåll. Tre av projekten samfinansieras mellan kulturnämnden (KUN) och regionutvecklingsnämnden (RUN) inom Västra Götalandsregionen (VGR). Den största satsningen görs på Film i Väst i Trollhättan¹ och Göteborgs internationella filmfestival. I syfte att få underlag till utvecklingen av en sammanhållen strategi för det regionala filmområdet gavs inno Scandinavia AB, i samverkan med konsultföretaget WSP, i uppdrag att utvärdera projekten samt analysera styrkor och svagheter i det regionala filmlandskapet. Utvärderingen genomfördes under november 2010 till maj 2011. Utvärderingen omfattar följande projekt:

Projekt & satsningar	Finansiär inom Västra Götalandsregionen
Filmcentrum väst & Antirasistiska filmdagar	Kulturnämnden
Kultur och mediaverkstan i Bergsjön	Kulturnämnden
Doris i skolan	Kulturnämnden
Bengtsfors filmfestival	Kulturnämnden
Novemberfestivalen	Kulturnämnden
Angeläget	Kulturnämnden
North Sea Screen Partnership	Kulturnämnden
GROW	Kulturnämnden & Regionutvecklingsnämnden
Film i väst	Kulturnämnden & Regionutvecklingsnämnden
Göteborgs internationella filmfestival	Kulturnämnden & Regionutvecklingsnämnden

2 Utvärderingens frågor och genomförande – en kvalitativ & kvantitativ granskning

Denna utvärdering har genomförts i syfte att ta fram ett underlag till förbättringar avseende VGR:s satsningar på filmområdet på kort och lång sikt. I detta inbegrips VGR:s förmåga att verka för tillkomsten av filmsatsningar som på ett ändamålsenligt sätt adresserar regionens strategiska utmaningar och möjligheter på området. Utvärderingen belyser därmed kopplingen mellan satsningarnas prestation och kvalitet å ena sidan (mål, resultat, effekter och arbetssätt) och VGR:s strategiska styrning av dessa. Utvärderingen har också tagit ställning till frågan om satsningarnas

¹ Film i väst är ett av Västra Götalandsregionen helägt bolag och är med den utgångspunkten inget "projekt".

position och strategiska värde med hänsyn tagen till flaskhalsar och möjligheter i den regionala filmmiljön. Granskningen av satsningarna har därför även satts in i ett större sammanhang och relaterats till vad som krävs, idag och imorgon, för att bedriva framgångsrik filmverksamhet i regionen.

Utvärderingen har fokuserat på följande utvärderingsområden ur ett kulturpolitiskt och näringspolitiskt perspektiv:

- > Projektens och satsningarnas målpuppfyllelse, arbetssätt, resultat och effekter.
- > De medfinansierade satsningarnas "pricksäkerhet" & diskrepans i förhållande till de regionala utmaningarna och möjligheterna.
- > En beskrivning av styrkor, svagheter och strategiska utmaningar för VGR som filmregion.

Kvalitativ informationsinsamling och analys

Informationsinsamlingen har genomförts genom djupintervjuer med de personer och aktörer som idag ansvarar för filmsatsningarna i fråga men även med andra intressenter, vilka omfattar företag och branschföreträdare, handläggare och strategiansvariga vid VGR samt andra finansiärer. Intervjuerna har genomförts i samband med personliga besök men även via telefon. Totalt har 37 intervjuer genomförts. Därutöver har befintlig dokumentation analyserats såsom satsningarnas uppdragsbeskrivningar, delrapporter, filmrelaterade analyser såväl regionala, nationella som internationella. Den insamlade informationen har analyserats i samråd mellan inno och WSP och preliminära reflektioner och slutsatser under arbetets gång har validerats med respondenter och återkopplats till VGR, bland annat i samband med ett avstämningsmöte den 5 april. Nedan redogörs för utvärderingens respondentkategorier och antal genomförda intervjuer.

Respondentgrupp	Antal
Projektledare och verksamhetsansvariga för projekten/satsningarna	18
Handläggare/enhetschefer VGR	2
Politiker VGR	2
Övriga medfinansiärer	2
Branschföreträdare och företag	10
Filmkonsulenterna vid Kultur i Väst	2
Nationella aktörer	1

Kvantitativ analys av samhällsekonomiska effekter – Film i Väst & Göteborgs filmfestival

Tillsammans med uppdragsgivaren valdes Film i Väst och Göteborgs internationella filmfestival ut som underlag för kvantitativ informationsinsamling och analys. Dessa satsningar är störst i termer av finansieringsvolym och är starka regionala varumärken med exponering såväl nationellt som internationellt vilket motiverade urvalet. Vidare finansieras båda satsningarna av KUN och RUN med förväntningar på mätbara näringspolitiska effekter utöver kulturella värden och nyttor. Utvärderaren understryker vikten av att en bedömning av satsningarna inte får göras enbart utifrån sifferbaserat utfall utan hänsyn måste tas till satsningarnas mer långsiktiga strategiska insatser som svårigen fångas upp i kvantitativt material. Utvärderingen sätter därför in kvantitativ data i ett kvalitativt sammanhang som tar hänsyn till de uppdrag som tilldelats satsningarna samt de insatser som görs för att skapa förutsättningar för samhällsekonomiska effekter. Sammantaget är det utvärderarens uppfattning att den kvantitativa analysens huvudsakliga bidrag är:

- > att utgöra en delmängd av en ökad total förståelse för de värden som Film i Väst och Göteborgs filmfestival bidrar med.
- > att stimulera en ökad förståelse och fortsatt diskussion kring hur samhällsekonomiska effekter, från satsningar som betalas av skattebetalarna, kan mätas på ett rättvisande sätt.

Film i Väst – antaganden & indikatorer för effektmätning

Det faktum att en filmproduktion förläggs till en geografisk plats innebär att en direkt efterfrågan på arbetskraft uppkommer men också till en direkt efterfrågan på olika slags varor och tjänster, såsom mat och logi, transporter, material och tjänster. Den sysselsättning och den produktion som krävs för att möta denna efterfrågan definieras som filmproduktionens direkta efterfrågeeffekter. Indirekta efterfrågeeffekter uppstår genom att de företag som levererar varor och tjänster till filmproduktionen efterfrågar varor och tjänster från underleverantörer. Inducerade efterfrågeeffekter uppkommer i samband med den inkomstökning i regionen som uppkommer till följd av den ökade sysselsättningen (dvs. de direkta och indirekta effekterna), inkomster som bl.a. spenderas på varor och tjänster i regionen, som i sin tur leder till ytterligare spridningseffekter i ekonomin. Sammanfattningsvis har utvärderingen fokuserat på följande indikatorer för kvantitativ effektmätning:

- > Sysselsättning – direkta, indirekta och inducerade efterfrågeeffekter
- > Brutto regionalprodukt (BRP) – direkta, indirekta och inducerade efterfrågeeffekter

Sysselsättning och BRP är vedertagna mått för att belysa de regionalekonomiska konsekvenserna av olika satsningar. Sysselsättningseffekterna mäts som antal heltidssysselsatta. BRP är den regionala motsvarigheten till bruttonationalprodukten (BNP) på nationell nivå och är ett mått på den totala ekonomiska aktiviteten i regionen under ett år. BRP motsvarar värdet av alla färdiga varor och tjänster som producerats vid regionens produktionsställen under året.

Som underlag för granskningen har fyra filmtyper och produktioner valts ut vilka sammantaget kan sägas vara representativa för Film i Västs samproducerande verksamhet: en svensk långfilm, en internationell långfilm, en postproduktion² samt en dramaproduktion för TV. Därutöver har en granskning gjorts på aggregerad nivå, det vill säga för totala antalet filmer inom samma kategorier under perioden 1998 till 2010. Att till exempel kort- och dokumentärfilmer inte har granskats särskilt beror på att dessa produktioner utgör en relativt liten andel av den totala verksamheten.

Effekterna på sysselsättning och BRP av respektive produktion (och av aggregatet) har beräknats med hjälp av rAps-modellen (regionalt analys- och prognosystem). rAps är en väletablerad modell som används av såväl Tillväxtverket, länsstyrelser och andra centrala aktörer för den här typen av analyser. En mer detaljerad beskrivning av rAps-verktyget presenteras i bilaga 1.

Beräkningarna avser de totala efterfrågeeffekter (inklusive spridningseffekter) i ekonomin som de fyra ovan nämnda produktionerna förväntas resultera i. I dessa effektberäkningar beaktas således inte de olika utbudseffekter som produktionerna skulle kunna leda till, såsom exempelvis produktionernas exponeringsvärde för regionen (det vill säga effekter på regionens attraktionskraft för befolkning, turister, företag etc). Se bilaga 1 för en vidare diskussion om vilka effekter som beaktas explicit i rAps-baserade analyser.

Göteborgs internationella filmfestival – antaganden & indikatorer för effektmätning

Genomförandet av en filmfestival kan på liknande sätt som produktionen av en film innebära att direkta, indirekta och inducerade effekter på sysselsättning och BRP uppkommer. Arbetskraft behövs för att genomföra festivalen men också för planering, marknadsföring och övrigt för- och efterarbete. Genomförandet innebär också att det uppstår en ökad efterfrågan på biografytor, andra lokalytor, förtäring och transporter mm. En ytterligare effekt som beaktas explicit i den kvantitativa analysen av Göteborgs filmfestival är att genomförandet av festivalen genererar en ökad turism och därmed ökade turistutgifter i regionen, dvs. en viss andel av de personer som besöker festivalen bor (är folkbokförda) utanför regionen och besöker Göteborg huvudsakligen pga. festivalen. Dessa besökares utgifter på varor och tjänster, som inte är direkt kopplade till filmfestivalen (t.ex. mat och logi, transporter, shopping och andra nöjen), ska också betraktas som en effekt som uppstår till följd av filmfestivalen. I den kvantitativa analysen beaktas med andra ord dels effekterna av genomförandet av festivalen, dels effekterna av den turism och de turistutgifter i regionen som genereras pga. festivalens genomförande. På liknande sätt som i fallet med filmproduktion så beräknas de direkta, indirekta och inducerade effekterna på sysselsättning och BRP i Västra Götalandsregionen. Effekterna har beräknats med hjälp av rAps-modellen.

² Postproduktion avser det arbete som sker efter det att råmaterialet till en film är inspelat, till exempel klippning, ljudeffekter mm.

3 Stöd till film - utveckling & sammanhang

Den gängse definitionen av film omfattar långfilm, kort- och dokumentärfilm men i vissa länder jämställs även kvalificerat TV-drama med film. Filmproduktion, distribution och visning utförs av privata aktörer. De offentliga insatserna är däremot centrala för att garantera att filmproduktion kan komma till stånd. I princip skulle mycket få filmer göras utan offentligt stöd. Filmpolitiken utgår alltså från filmproduktion eftersom det utan produktion knappast är meningsfullt att formulera en politik för spridning och visning. De två senare leden är i princip helt kommersiellt drivna. De offentliga insatserna på dessa områden handlar främst om att påverka ramverken och konkurrensvillkoren. Men det offentliga kan även spela en roll för att garantera en reell mångfald i filmutbudet genom att ge stöd till distribution och visning av konstnärligt intressant film.

Det offentligas intåg i filmvärlden

Offentligt stöd till filmproduktion och i någon mån spridning/visning av film uppkom i början på 60-talet då TV-apparaten gjorde sitt intåg i de flesta hushåll. TV:s genombrott innebar att biografbesöken minskade drastiskt eftersom den kommersiella basen för filmproduktion upphörde att existera. Detta gällde särskilt de mindre länderna, de mindre språkområdena och frågan var hur man skulle slå vakt om en filmproduktion på det egna landets språk.

I de flesta europeiska länder bestämde man sig för en helstatlig filmpolitik. Den kunde innebära punktbeskattning av de delar av filmbranschen som exponerade filmen (som i exempelvis Frankrike) men var (och är) oftast ett anslag över statsbudgeten till ett nationellt filminstitut. I Sverige valde man en egen väg och skapade ett filmavtal mellan staten och de delar av branschen som drog direkt nytta av filmens exponering. Det offentligas intåg i filmens värld innebar inte att det offentliga övertog ansvaret för att producera, distribuera och visa film. Det offentliga ansvaret handlade snarare om att stödja produktionen av kvalitetsfilm genom att delfinansiering och att bidra till dess spridning såväl nationellt som internationellt.

Fenomenet regionala filmfonder tog fart mot slutet av 1980-talet och idag finns ett hundratal filmfonder i Europa. Alla större regionala filmstöd tar sin utgångspunkt i att just långfilmsproduktion är ett lämpligt redskap för att främja kompetens, kreativitet och infrastruktur. Normalt är också att man medverkar i finansieringen av kort- och dokumentärfilm och TV-drama. De flesta regionala filmsatsningar arbetar även med utbildningsfrågor, främjande av kompetensutveckling samt med talangutveckling i den egna regionen. Fondbegreppet har därmed kommit att utvidgas till regionala produktions och resurscentrum. Normalt finansieras det regionala filmstödet av regionerna själva men det finns exempel på länder där staten är en central finansiär såsom i exempelvis Norge och Storbritannien. I Tyskland medverkar de stora TV-företagen i finansieringen av de regionala filmfonderna och i Skandinavien är det vanligt att också kommuner medverkar i finansieringen av de regionala filmverksamheterna.

Samproduktion och "spend" – två centrala begrepp

Filmproducenter tvingas i allt högre utsträckning ut på den internationella marknaden för att finansiera sina filmer. I Europa och synnerhet i Norden kan producenterna inte finansiera sina filmer med egna medel eftersom intäkterna endast i vissa fall kan täcka de stora produktionskostnaderna. I stället finansieras filmerna i förväg, med olika former av stöd och förskott på intäkterna som exempelvis "minimum guarantees"³ av distributörer. Det är detta behov av finansiering som tvingar producenterna att söka sig utomlands redan före produktionen av filmen i syfte att hitta samproduktionspartners. Samproduktion innebär att bolag och regionala filmfonder från olika länder ingår ett samarbetsavtal för att producera en film. Villkoren varierar beroende på vad varje part kan bidra med i termer av finansiering, lämplig inspelningsmiljö, teknik och skådespelare. Rättigheter och intäkter fördelas mellan parterna. För svenskt vidkommande innebär samproduktionsprincipen att utländskt kapital investeras i svenska filmer under produktionsstadiet där delar av själva produktionen genomförs i svenska regionala miljöer.

Internationellt görs en del insatser för att främja samproduktion mellan länder och regioner. På transnationell nivå har Europarådet skapat ett särskilt filmfinansierande organ, Eurimage, för att stimulera till samproduktion av kvalitetsfilm och bidra till dess spridningen. Kopplat till detta initiativ formulerades en konvention för europeisk samproduktion som så gott som samtliga europeiska länder godkände. EU:s mediaprogram ger stöd till projektutveckling, samproduktion av TV-drama och kunskaps- och kompetensutveckling och även Nordiskt Ministerrådet stimulerar samproduktion via Nordisk Film- och TV-fond.

Så gott som samtliga nationella och regionala offentliga stöd ställer krav på så kallad "spend" vilket innebär att den film som beviljats stöd minst ska spendera motsvarande stödsumman i det specifika territoriet där filmen spelas in. "Spend" definieras oftast som summan av löner som utbetalas till personer skattskrivna i territoriet plus de betalningar som gjorts för varor och tjänster till företag med säte i territoriet.

Den kommersiella filmverksamheten

En regional filmfond skapar således förutsättningar för filmproduktion i den egna regionen medan det är produktionsbolagen som genomför produktionen. De flesta produktionsbolag i Europa är små. 80 % av all långfilm i vår del av världen görs av bolag som i genomsnitt producerar en långfilm per år. De flesta långfilmsproducerande bolag överlever på att parallellt producera reklamfilm, TV och i viss omfattning, framför allt i länder som Frankrike och Storbritannien, även dokumentärfilm. Det är produktionsbolagen som är dörren för manusförfattare, regissörer och de företag och individer som vill sälja sin teknik, sina faciliteter och sin specifika kompetens. Det är därför centralt för både nationell och regional filmpolitik att det finns ett tillräckligt antal välfungerande produktionsbolag

³ En distributör kan köpa visningsrätten till en film i förväg för en avtalad summa. Producenten får således en säkrad minimiersättning redan under produktionsstadiet. Producenten kan få ytterligare pengar från biovisningen när distributören har fått sina pengar tillbaka, vilket beror på filmens framgång. Distributören delar därmed risken med producenten.

som bedriver långsiktigt hållbar verksamhet i den egna regionen. Lönsamheten i långfilmsfilmproduktion är minimal i Europa och produktionsbolagen måste överleva på de ersättningar man får när man producerar långfilm och de "overheadkostnader" som medges i TV- och reklamfilmsproduktion. Ägande i de projekt man producerar ger mycket sällan pengar tillbaka. Uppskattningsvis får en av 20 långfilmer sina produktionskostnader täckta genom filmens exponering.

Filmdistribution är i allt väsentligt ett helt kommersiellt drivet led. Det finns mindre nationella och transnationella stöd för distribution av importerade konstnärligt intressanta filmer. I vissa länder finns nationella stöd för att täcka delar av en nationell films lanserings och marknadsföringskostnader och för kortfilmsdistribution. Även visningsledet är huvudsakligen kommersiellt drivet. På nationell och transnationell nivå kan finnas mindre stöd till visare som övervägande visar europeisk film. Stöd till digitalisering av biografier har skapats i flera europeiska länder, ibland förenat med tydliga krav på att de biografier som får stöd ska ha en reell bredd i sitt filmutbud.

Finansieringen & juridiken

Det faktum att produktionsbolagen ofta måste välja en finansieringsstrategi som öppnar möjligheter till finansiering från flera länder resulterar i krav på var produktionens olika delar förläggs och på hur man rekryterar nyckelfunktioner till projektet. Produktionen genomförs slutligen där den kan finansieras och där produktionen kan genomföras kostnadseffektivt. Varje finansiär ställer "spendkrav" som i många fall överstiger insatsen, särskilt avseende regionalt offentligt stöd. När ett filmprojekt väl är utvecklat och ska finansieras börjar produktionsbolaget vanligtvis med att säkra finansiering i det egna landet. De möjliga finansiärerna kontaktas simultant. Det är inte ovanligt att de möjliga parterna känner till och har följt projektet under dess utveckling. För att projektet ska kunna realiseras krävs alltså att ett antal finansiär fattar ett positivt beslut. Internationell medfinansiering kräver avsevärd tid och det är inte ovanligt att större filmprojekt tar minst ett år att finansiera.

På europeisk nivå styrs filmfinansiering av EU:s kommunikation på filmområdet som gäller till och med 2012. Den säger i korthet att offentlig filmpolitik måste utgå från filmen som kulturprodukt. Det innebär att stöd till exempelvis reklamfilm, beställningsfilm och direkta stöd till levererande företag (exempelvis bolag som tillhandahåller faciliteter och postproduktion) inte accepteras. Det offentliga stödet kan uppgå till maximalt 50 % av en films budget. Undantag görs för filmer som är lågbudget eller "svåra". Varje medlemsstat kan i princip fritt bestämma ramarna för undantagen men Sverige har valt att inte göra detta. I princip ska regelverk för offentligt stöd till film godkännas (notifieras) av EU. Sverige anser att sådant godkännande av de regionala filmfondernas regelverk inte är nödvändig eftersom de bör rymmas inom godkännandet av filmavtalet.

Samproduktionen av film i Europa styrs av en särskild konvention som säger att högst 80 % av finansieringen av europeisk samproduktion kan komma från ett land och att det minsta landet i

samproduktionen måste stå för minst 10 % av en films finansiering. De flesta länder i Europa tolkar konventionen som att den "spend" som ska fördelas i projektet ska motsvara varje lands andel av finansieringen. Den svenska kommunallagen sätter gränser för hur de regionala filmsatsningarna kan verka. Det innebär att den investering som görs av en regional filmfond i ett specifikt filmprojekt i sin helhet ska förbrukas i den specifika regionen. Inget stöd kan utgå till en enskild näringsidkare.

4 Filmens ramförutsättningar i Västra Götaland

Kultur har en stark ställning i Västra Götaland. Kulturkonsumtionen är större i regionen jämfört med landet som helhet, det offentliga ekonomiska stödet till kulturverksamhet har ökat markant under 2000-talet och den regionala kulturpolitiken har blivit mer självständig i förhållande till nationell nivå.⁴ Dessutom har regionen ambitionen att utvecklas till en ledande kulturregion vilket kommer till uttryck i regionens övergripande vision "Det Goda Livet" som antogs med bred politisk samstämmighet 2005. I visionen beskrivs också kulturen som en tillgång för tillväxt och utveckling såväl i Västra Götaland som nationellt och internationellt. Den regionala kulturens bidrag till näringspolitiska ambitioner ligger även i linje med de kulturpolitiska målen på nationell nivå, "...de nya kulturmyndigheterna skall engagera sig i rågan om kultur och regional tillväxt..."⁵

Film utgör idag en integrerad del av kulturpolitiken och näringspolitiken. Projekt och satsningar som finansieras med offentliga medel skall därmed bidra till målen inom respektive politikområde. Motivet är filmens centrala ställning för produktion och konsumtion av kultur i kombination med filmproduktionens betydelse för skapande av arbetstillfällen, tillväxt och regional attraktionskraft. Till detta skall läggas filmens betydelse för regionalt identitetsskapande. Hit hör filmens betydelse för känsla av samhörighet och stolthet över sin region som ett resultat av att regionala upphovsmän, miljöer och företeelser synliggörs utanför regionens gränser. Sammantaget har filmpolitik i Västra Götaland idag till lika delar näringslivspolitiska och kulturpolitiska utgångspunkter och motiv.

4.1 Viktiga regionala styr- och strategidokument

De offentliga satsningar som görs på film tas sitt avstamp i "Kulturvision Västra Götaland" och det regionala "Tillväxtprogrammet 2008-2013" som båda utgör delmängder av och skall bidra till förverkligandet av den övergripande visionen för regionen "Det Goda Livet". Kulturvisionen utgår från varje medborgares behov av kultur där särskild vikt läggs vid barns och ungdomars delaktighet i kulturlivet. Vidare ger visionen uttryck för vikten av såväl det smala som det breda, det etablerade och det nya samt det välkända och det främmande. Västra Götaland ska vara attraktiv för kulturutövare att bo och verka i och kulturpolitiken ska bidra till ett demokratiskt samhälle präglad av humanistiska värderingar, brett medborgerligt deltagande och intresse för gårdagens, dagens och morgondagens mångfald av uttryck och synsätt med avtryck i alla regionens delar. Därigenom ska

⁴ "Kulturpolitiken under lupp", Västra Götalandsregionen November 2010.

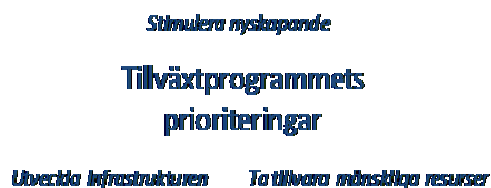
⁵ Kulturutredningen (SOU 2009:16), Februari 2009.

kulturen bidra till människans, medborgarnas och samhällets utveckling. Vidare innefattar kulturvisionen ett antal utvecklingsområden som samtidigt utgör de kulturpolitiska målen. Utvecklingsområdena utgör också grund för finansieringsbedömning av kulturprojekt och satsningar.

För att konkretisera kulturvisionen har Västra Götalandsregionen arbetat fram sex handlingsprogram som, utöver att lyfta fram regionens prioriteringar, även är tänkta att fungera som ett stöd i det operativa genomförandet och i dialogen med regionens kommuner. Innehållet formas av och tillsammans med medborgarna. Regionen har idag följande handlingsprogram: "Idrott", "Maritimt och industriellt kulturarv", "Lust att lära", "Natur och kulturturism", "Näringsutveckling av kultursektorn" samt "Barn och ungdomar".

Målet med det regionala tillväxtprogrammet 2008-2013 är att Västra Götaland ska vara en attraktiv och väl sammanhållen internationellt konkurrenskraftig region. Vidare skall programmet bidra till att skapa bättre förutsättningar för att nå en bättre samordning av och samverkan mellan aktörer som arbetar med frågor som rör näringslivets långsiktiga utveckling. Avslutningsvis prioriterar och koordinerar programmet resurser i det regionala utvecklingsarbetet. I huvudsak görs de tre prioriteringarna, "Stimulera nyskapande", "Ta tillvara mänskliga resurser", och "Utveckla infrastrukturen", vilka utgör programmets programområden.

I de strategiska skrivningarna sammanfaller kulturens och näringsens intressen främst i kulturvisionens handlingsprogram om att näringsutveckla kultursektorn samt i tillväxtprogrammets prioritering att stimulera nyskapande. Med kulturella glasögon förefaller de primära motiven för en näringslivsanpassning av kultursektorn vara arbetsmarknadsrelaterade. Kulturutövarnas förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden och förmåga att kunna leva på sitt skapande skall stärkas. Ur en näringslivspolitik synvinkel förefaller kulturutövarnas ifrågasättande, kreativitet och

nytänkande vara en alltför outnyttjad resurs för den regionala utvecklingen. Entreprenörs- och innovationssamhällets allt mer framträdande plats på den politiska dagordningen (såväl regionalt som nationellt) nödvändiggör överlag en samverkan mellan traditionella branscher, kompetens- och politikområden. Sammantaget finns det motiv för ett mer öppet synsätt avseende näringspolitiska och kulturpolitiska insatser där korsbefruktnings mellan politikområdena gynnar ömsesidiga intressen.

"Målet är att skapa ökad sysselsättning, att stödja entreprenörskap och att bidra till klusterutveckling".

Kulturvisionens handlingsprogram
"Näringsutveckling och kultursektor"

"Kulturens förmåga att bidra till kreativitet, individuell och samhälls utveckling ska ha starka förutsättningar"

Tillväxtprogrammets prioriteringar
"Stimulera nyckapande"

VGRs satsningar på filmområdet startade i samband med regionens bildande 1999 genom finansiering av Film i Väst, i syfte att bygga upp och etablera en attraktiv regional infrastruktur för filmproduktion. Att skapa resurser och infrastruktur för produktion av film framhålls som en central del i den regionala filmpolitiken vars genomförande därmed likställs med Film i Västs uppdrag. Därutöver utgör regionens stöd till biografier, insatserna för barn och ungdomar samt Göteborgs Internationella filmfestival centrala verktyg för filmpolitikens genomförande. Film i Väst har genom åren varit, och beskrivs fortsatt vara, regionens huvudsakliga verktyg för att förverkliga den regionala filmpolitiken. Regionen erbjuder idag finansiering av kulturprojekt, inklusive film, vilket resulterat i att regionens satsning på film kommit att inbegripa flertalet projekt, insatser och aktörer såsom resurscentrum, festivaler, kulturellt företagande, internationell samverkan samt främjande och utbildningsinsatser. De aktörer och målgrupper som involveras omfattar allt från främjande organisationer, festivalarrangörer och nybörjare till professionella och semiprofessionella filmskapare.

4.2 Det operativa stödet till filmverksamhet i regionen

VGRs stöd till film hanteras av KUN. Stödet omfattar såväl programlagt finansiellt bidrag till projekt och så kallade strategiska uppdrag som filmkonsulentverksamhet. RUN däremot har ingen särskild satsning på film som kulturyttring men kan engagera sig finansiellt i de satsningar som görs av KUN om det ligger i linje med ambitionerna i RTP. För de projekt som samfinansieras mellan de båda utvecklingsnämnderna sker projektplaneringen och administration i samverkan. VGRs huvudsakliga verktyg för att stimulera film kan sammanfattas enligt följande;

- > *Produktions- och resurscentrumet Film i Väst* som är ett av Västra Götalandsregionen helägt bolag. Västra Götalandsregionen är också huvudsaklig finansiär av verksamheten som därutöver även erhåller årliga bidrag från Göteborgs Stad, Trollhättans Stad, Vänersborgs

kommun och Svenska Filminstitutet. Film i Väst skall genom att stimulera samproduktion bidra till att behålla och utveckla en profilerad och internationellt gångbar kvalitativ film och TV-produktion i Västra Götaland. Film i Väst producerar således inte själva filmerna (det gör fristående produktionsbolag) utan verksamhetens kärna syftar till att skapa förutsättningar för att filmproduktion förläggs i regionen. Film i Väst investerar i filmprojekt som genomför hela eller delar av produktionen i Västra Götaland. Film i Väst blir en samproducent och delägare i de filmer och TV-dramer bolaget väljer att satsa pengar i.

- > *Filmkonsulenternas verksamhet inom förvaltningen Kultur i väst* som arbetar på uppdrag av Kulturnämnden. Filmkonsulenternas verksamhet omfattar exempelvis "Film i skolan" (fortbildning och skolbio), arrangörstöd till kulturpedagogiska projekt, "Ung Film" innefattande Frame-festivalen, filmtävlingen "noomaraton", och "Filmtrampolinen". Filmkonsulenterna ansvarar även för biografutveckling innefattande finansiellt stöd till kommunernas biografier ("biografstöd" och "biosnabbslanten").
- > *Kulturstrategiska uppdrag* som erhåller en plattformfinansiering under en treårsperiod för drift av verksamhet (som i sin tur kan driva projekt). De kulturstrategiska uppdragen skiljer från mer avgränsade projekt (se nedan) som finansieras under ett år i taget.
- > *Finansiering av filmprojekt*. Kulturnämndens årliga budget för kulturprojekt är ca 17 miljoner kronor varav uppskattningsvis 1 miljon kronor tillägnas filmprojekt (utöver finansieringen till kulturstrategiska uppdragen). Karaktäristiskt för ett filmprojekt är kravet på nyhetsvärde vilket innebär att nya metoder, angreppssätt och partnerskap skall testas.

Kulturnämnden har utlysningar två gånger om året, i maj/juni och i november/december. De allmänna kulturpolitiska prioriteringarna gäller även för filmprojekt (med undantag av biostödet). Kultursekretariatets egen bedömning är att antalet filmprojekt ökar och att kvalitén på projekt som handlar om film generellt sätt håller högre kvalitet än övriga kulturprojekt. Under 2010 beviljades uppskattningsvis 50 % av de filmrelaterade projekten vilket är en högre grad än för övriga kulturprojekt. Ansökningarna bereds av kultursekretariatet och beslutas av politikerna i Kulturnämnden. För de kulturstrategiska uppdragen formulerar VGR en uppdragsbeskrivning, medan projektens uppdrag definieras av projekten själva med de mål som presenteras i ansökan. Handläggningen samordnas med RUN i aktuella fall. De projekt som får stöd skall liksom övrig regional verksamhet relatera till de övergripande regionala styrdokumenterna; "Vision Västra Götaland - Det goda livet" och "Kulturvision Västra Götaland". För RUN-finansierade projekt tillkommer kravet på att projektet tydligt driver de frågor som prioriteras i RTP. Gemensamt för projekten, oavsett finansiär, är att de skall innehålla något eller några av de horisontella perspektiven: jämställdhet, mångfald, tillgänglighet och internationalisering. Exempel på övriga kriterier för finansiering från KUN:

- > *Nytänkande och gränsöverskridande*: Dialog över geografiska, etniska, ålders- och genusmässiga gränser samt konstövergripande projekt prioriteras. Även projekt som uppmuntrar aktörer som inte tidigare haft stöd samt projekt som vänder sig till nya publikgrupper ses som prioriterade.

- > *Spridning*: Projekt som har utvecklade tankar kring hur man skall göra projektet tillgängligt för en stor publik och nya målgrupper och som förmår sprida erfarenheter från projektet i nya sammanhang prioriteras.
- > *Regional potential*: Projekten bedöms alltid utifrån ett regionalt perspektiv när det gäller finansiering, samarbeten och spridning.
- > *Lokal utveckling*: Projekten skall stimulera lokal utveckling på kulturområdet och uppmuntra till samverkan i närmiljön mellan professionella och amatörer. Särskild vikt läggs vid att projektet utifrån sin lokala utgångspunkt hittar samarbetsparter regionalt.
- > *Medfinansiering*: Projekten skall erhålla medfinansiering från de parter som ingår i projektet. VGRs medfinansiering uppgår normalt till 50 % av en projektbudget och ibland mer för projekt i mindre orter där det kan vara svårt att hitta medfinansiering.

Exempel på prioriterade områden i RTP vid RUNs bedömning av projekt är stärkta förutsättningar för entreprenörskap och företagsamhet samt samverkan mellan företag, kunskapsproducenter och innovationsfrämjande aktörer.

5 Filmsatsningar i Västra Götaland – beskrivning & utfall

I detta kapital presenteras resultatet av utvärderingen för 10 av de filmsatsningar som finansieras av Västra Götalandsregionen. En översikt över satsningarna och presenteras i tabellen nedan:

Filmsatsningar	Projekt alt kulturstrategiskt uppdrag
Filmcentrum väst & Antirasistiska filmdagar (ARF)	Kulturstrategiskt uppdrag (inom vilket ARF är ett projekt)
Kultur och mediaverkstan i Bergsjön	Kulturstrategiskt uppdrag
Doris i skolan	Projekt
Bengtstors filmfestival	Kulturstrategiskt uppdrag
Novemberfestivalen	Kulturstrategiskt uppdrag
Angeläget	Projekt
North Sea Screen Partnership	Projekt
GROW	Projekt
Film i Väst	Kultur- och regionalpolitiskt uppdrag
Göteborgs internationella filmfestival	Kulturstrategiskt uppdrag & projekt (RUN)

För varje satsning presenteras en deskriptiv och kvalitativ redogörelse för verksamheten i termer av mål och resurser, aktiviteter och arbetssätt och exempel på resultat. Varje redogörelse avslutas med

ett omdöme och reflektion kring de enskilda satsningarna och dess position i det regionala filmlandskapet. För Film i Väst och Göteborgs internationella filmfestival har en kvantitativ analys genomförts med fokus på dessa verksamheters regionalekonomiska effekter.

5.1 Filmcentrum Väst & Antirasistiska filmdagar

BASFakta	
Projektorganisation	FilmCentrum Väst (FCV)
Fokus	Utvecklingsarena för kort och dokumentärfilmare
Typ av satsning	Kulturstrategiskt uppdrag (Inom vilket ARF är ett projekt)
Period	2010-2012
VGR finansiering (KUN)	200 tkr (+ 100 tkr till projektet ARF)

Syfte & verksamhet

FilmCentrum Väst (FCV) är en ideell medlemsförening⁶ bildad 1971 av och för oberoende filmare och människor som arbetar med film i Västra Götaland. Föreningen tillhör ett nationellt nätverk av FilmCentrumföreningar med kontor i Umeå, Stockholm, Göteborg och Malmö. Centrumens uppdrag kan beskrivas som trefaldigt:

1. Arbetsmarknadspolitiskt: bredda arbetsmarknaden, förmedla uppdrag och hitta nya uppdragsgivare.
2. Kulturpolitiskt: öka kontakterna mellan medlemmar och publik, skapa intresse för de olika verksamheterna.
3. Medlemsnytta: information, rådgivning, kompetensutveckling m.m.

FCV arbetar framförallt med produktion av kort- och dokumentärfilm men också med festivaler, filmrelaterade projekt och utbildning. Genom det s.k. teknikstödet kan medlemmar hyra kamerautrustning och studioplats. FCV fungerar även som arbetsförmedlare, medlemmar kan registreras i föreningens yrkesregister och förmedlas kontakt med institutioner, uthyrningsfirmor och produktionsbolag. FCV genomför och deltar i flera projekt. Exempel på projekt är Antirasistiska filmdagar (ARF), som genom filmvisningar, workshops, nätverkande och andra kulturevenemang för barn och ungdomar, vill synliggöra och väcka debatt kring frågor rörande rasism, främlingsfientlighet, diskriminering och demokrati. I projektet Youth For Media är syftet att ge unga människor en röst genom digitala medier. Youth For Media är även en europeisk sammanslutning av 36 organisationer från 24 länder som arbetar inom medier.

⁶ Ett medlemskap i FCV kostar 300 kr och berättigar till hyra av utrustning och studio. Som medlem får man även tidskriften Film & TV. I slutet av 2010 hade föreningen drygt 30 medlemmar.

Som centrumbildning och kulturstrategiskt uppdrag har FCV en treårig medfinansiering på 200 000 kr från Kulturnämnden. FCV är emellertid även del av en nationell organisation som även denna bidrar med viss basfinansiering (50 tkr om året). Utöver detta kommer finansiering på projektbasis samt från medlemsavgifter. Kulturnämnden har satt upp följande mål för verksamheten:

1. Sysselsättningen för medlemmarna skall öka
2. Verksamheten skall bidra till medlemmarnas kompetensutveckling
3. Regionala kontaktytor och samarbeten skall öka

FCV förfogade i slutet av 2010 över 1,5 finansierade heltidstjänster där en heltidstjänst ägnas åt Antirasistiska Filmdagar (ARF) (se nedan). Verksamhetens omsättning är ca 1,6 millioner Skr varav 40-50 % utgörs av ARFs budget.

Exempel på resultat

Vi har inte fått tillgång till verksamhetsberättelsen för 2010 och kan därför inte i detalj redogöra för aktiviteter och resultat.

Utvärderarens omdöme & reflektion

Sammanfattningsvis kan således sägas att FCV verksamhet visserligen ligger i linje med de mål som satts upp av Kulturnämnden men att man även tar ut svängarna genom att göra demokratifrämjande till en hjärtefråga. Demokratifrämjande är också verksamhetens huvudsakliga bidrag till kulturvisionen. Detta har dock inte enbart internationell relevans utan ses även som viktigt för att fostra en kritiskt tänkande svensk medborgare.

FCV utsätts, genom de olika finansieringskällorna, för verksamhetsstyrning från åtminstone fyra olika håll det vill säga från KUN, den nationella organisationen, medlemmarna samt övriga projektfinansiärer. FCV menar själva att de olika finansiärernas och intressenternas önskemål oftast kan hanteras utan att konflikter uppstår men det finns även exempel på motsatsen. I synnerhet tycks det finnas en viss motsättning mellan riksorganisationens prioritering av aktiviteter som stödjer distribution av film och FCVs egna prioritering av produktion. Den satsning på ungdomar som FCV gör sedan en tid finner inte heller en tydlig resonansbotten i riksorganisationens agenda. Motivet till ungdomssatsningarna hämtas från visionsdokumentet Det goda livet och indirekt genom det uppdrag man har att verka för jämställdhet och integration (EU-medel genom Mål 3 - Regionala kontaktytor och samarbeten skall öka).

I diskussionen med FVC framkom att man själv i termer av mål och prioriteringar anser att verksamhetens viktigaste syften är att verka för att stärka kontaktytorna mellan olika grupper i samhället (läs integration), att utbilda och vara plantskola för filmare och, sist men inte minst att bidra till att främja kritisk tänkande och demokratiprocesser i länder utan demokratisk historia. Inte minst det sistnämnda och det mångkulturella är helt centrala element i de internationella projekt

FCV är engagerat i. Uppdraget att verka som arbets-/uppdragsförmedlare försöker man efterkomma främst inom ramen för andra projekt som bedrivs, dock har man lagt ned den databas med filmare som man tidigare underhållit. Det bör i detta sammanhang uppmärksammas att Kulturnämndens finansiering av verksamheten inte utgör mer än ca 10-15% av FCVs totala omsättning. Kulturnämndens styrkraft på verksamheten är således begränsad och det är tveksamt om bredden på målformuleringarna kan motiveras av tillhandahållen finansiering. Kulturnämnden får antas förutsätta att FCV måste dra in ytterligare extern projektfinsiering för att kunna arbeta mot nämndens mål.

Vad gäller Kulturnämndens mål i övrigt så kan formuleringarna rörande FCVs medlemmar som målgrupp ifrågasättas. FCV har enbart drygt 30 medlemmar och majoriteten av målgruppen (ungdomar, personer med utländsk bakgrund) kommer knappast att bli medlemmar heller. Intervjuerna bekräftar att FCVs målgrupp inte är särskilt intresserade av föreningsliv och att det inte finns någon tendens till ökat medlemsantal. Men i realiteten påverkar inte denna situation knappast FCVs arbete, enligt respondenterna.

Vad gäller styrkor och svagheter i FCVs verksamhet är det uppenbart att resursbrist utgör den stora flaskhalsen för det som personalen kallar "en optimal verksamhet". I synnerhet menar man att den projektvisa finansieringen hindrar strategisk planering och positionering av centrumet genom dialog med andra aktörer. Ett aktuellt exempel är det nedskurna bidraget till ARF från VGRs sida vilket fått dominoeffekter hos andra finansierare. FCV är oroande över att detta kan leda till att det på sikt blir svårt att rekrytera personal till ARF.

"ARF borde prioriteras upp och bli en fullfinansierad aktivitet som är stående på dagordningen, I nuläget vet ingen om ARF kommer att äga rum nästa år – detta är mitt önskemål till VGR"

Som utvärderare delar vi uppfattningen att resursbristen (och även den fragmenterade finansieringsbilden med ett stort antal aktörer som förväntas samspela) utgör en nackdel både för verksamhetens kvalitet och för förmågan att bidra till en framtida, mer sammanhållen filmstrategi. Förmodligen vore det bättre att prioritera i FCVs målsättning men att garantera att nyckelaktiviteter kan genomföras under en längre tid.

Projektfinsieringen leder, som ovan antytts, även till en styrning av verksamhetens inriktning och innehåll. I nuläget ser vi ingen risk att detta leder till att verksamhetens förvanskas, dock bör det uppmärksammas att FCV lägger stor vikt vid filmen som verktyg och språk i demokratiutveckling. I detta sammanhang kan det uppmärksammas att FCV uppfattar sig själva som den enda aktören i regionen som aktivt stödjer produktion och distribution av dokumentärfilm. Exempelvis är Film i västs satsningar på dokumentärfilm okända för FCV.

5.2 Bergsjöns kultur och medieverkstad

Basfakta	
Projektorganisation	Bergsjöns kultur och medieverkstad – Ideell förening
Fokus	Mötes- och produktionsplats för unga nybörjare och proffsfilmare
Typ av satsning	Kulturstrategiskt uppdrag
Period	2010-2012
VGR finansiering (KUN)	750 tkr (250 tkr för löpande verksamhet + 500 tkr för projektet "Unga filmarbetare på väg")

Syfte & verksamhet

Syftet med verksamheten är att etableras som ett Västsvenskt filmcentrum där utbildning och produktion går hand i hand. Ett tillvägagångssätt, som kan sägas karaktärisera verksamheten är ambitionerna att erbjuda en aktiv mötes- och produktionsplats för nya och unga talanger å ena sidan och professionella filmare och skådespelare å andra sidan. Vidare lyfts just det faktiska genomförandet av filmproduktion i allmänhet, och långfilm i synnerhet, fram som en nödvändig utgångspunkt för att främja filmskapande och få in nya talanger i branschen. Idag arbetar en kärna på tre personer i verksamheten, en verksamhetsansvarig, en projektledare och konstnärlig ledare, (manusutveckling och regi). Ett exempel på filmprojekt är *"Unga filmarbetare på väg"* där filmarbetare i åldern 16-29 år får möjlighet att visa sin förmåga i ett konkret långfilmsprojekt (*"Jävla pojkar"*) tillsammans med professionella filmarbetare. Andra projekt är *"Mobila filmskolan"*, som syftar till att använda filmproduktion för att öka den ömsesidiga förståelsen mellan olika stadsdelar i Göteborg samt produktionen *"Inte som du tror"* med målet att minska förtroendegapet mellan ungdomar och polisen.

Exempel på resultat:

I KMVs beslutsbrev från VGR har ett antal mål definierats med tillhörande indikatorer. Exempel på utfall avseende dessa redogörs för nedan.

"Mobila filmskolans arbetsmodell skall spridas till fler aktörer och kommuner i regionen"

Modellen har presenterats för uppskattningsvis drygt 20 organisationer. I dagsläget finns även en löpande dialog med följande kommuner kring möjlig "export" och implementering av modellen, Mölndal och Kålleröd, Lidköping, Essunga (Främmestad), Skövde, Mellerud, Härryda och Mölnlycke, Alingsås, Ale, Strömstad och Borås. Dessa diskussioner inbegriper även en möjlig pedagogisk utveckling av modellen som också planeras att dokumenteras i form av en praktisk handbok. Vid tidpunkten för denna utvärdering har ingen av dessa kommuner startat en egen mobil filmskola.

”Tillgängligheten till verksamhetens resurser skall öka”

Verksamhetens personella kärna har under perioden bestått av tre personer. Men antalet personer varierar beroende på mängden av och storleken på de projekt som drivs. Exempelvis var totalt närmare 80 personer knutna till verksamheten under projektet ”Unga filmarbetare på väg”. Verksamhetens resurser görs således tillgängliga främst genom de projekt som KMV driver. Projektet har sedan maj 2009 engagerat 47 deltagande praktikanter, varav 29 kvinnor och 18 män bland vilka 33 personer hade svensk bakgrund och 14 personer utländsk bakgrund. Därutöver har ca 15 skådespelare och 15 professionella filmarbetare varit aktiva i projektet. I projektet ”Mobila filmskolan” har 80 ungdomar deltagit från 8 stadsdelar och 3 kommuner⁷. I projektet ”Inte som du tror” deltog 15 ungdomar och 2-5 poliser tillsammans med ett filmteam på 8 personer.

I övrigt har ca 500 personer besökt KMV:s lokaler under det senaste året och 10-talet personer har utnyttjat KMV:s mer allmänna rådgivning utanför den gängse projektverksamheten. Avslutningsvis bör nämnas att KMV under perioden tagit emot och integrerat praktikanter i den löpande verksamheten inom ramen för projektet ”Unga Jobb i Kortedala Bergsjön” som ingår i den jobsatsning som genomförs mellan 4 stadsdelar i nordöstra Göteborg (Tillväxt Nordost) med finansiering från ESF-rådet. KMV erbjuder även praktikplatser för Riksgymnasiet för ungdomar med rörelsehinder där en praktikant också har producerat en kortfilm.

Utvärderarens omdöme & reflektion

Det är utvärderarens uppfattning att KMV har arbetat och arbetar fortsatt i linje med de mål som formulerats för verksamheten. Målen kan också beskrivas som levande och ledande för den dagliga verksamheten. Även graden av måluppfyllnad bedöms som god. En bedömning av det värde som KMV skapar bör dock inte begränsas till de formella mål som VGR satt upp för verksamheten. Målen fångar förvisso upp verksamhetens aktiviteter, och vi viss mån omfattningen på dessa, men är otillräckliga för att enskilt beskriva nyttoaspekterna, exempelvis i vilken utsträckning verksamheten bidrar till kulturvisionen. Med tanke på att VGR definierar KMV som ett kulturstrategiskt projekt är det rimligt att en sådan bedömning görs med hänsyn taget till de förutsättningar och villkor som råder för verksamheten.

Utmaningarna för filmproducerande verksamheter i Västra Götaland, såsom KMV, är att den regionala finansieringen, såsom det beskrivs, till stor del riktas till icke filmskapande verksamheter. De regionala medel som finns för produktion av film kanaliseras via Film i Väst som, på grund av höga konstnärliga och publika krav, upplevs till stor del utesluta nybörjar- och semiprofessionella filmproduktioner. En stor del av projekts tid och resurser ”tvingas” därför ägnas åt icke filmisk verksamhet, såsom att formulera större projekt och sammanhang för filmen i syfte att vinna finansiering. De metoder och koncept som KMV utvecklat skall därmed ses som till lika delar ett resultat av projektpersonalens engagemang för film och samhällsfrågor som av en nödvändighet att

⁷ Utfallet avser perioden 2006-2008. Projektet drevs inte under 2009 då stort fokus låg på ”Filmarbetare på väg”

konceptualisera filmskapandet och sätta in filmen i ett större sammanhang i syfte att få stöd för verksamheten.

”Idag är det bara kommersiella bolag som gör långa spelfilmer... de har ingen vinning av och därmed inget intresse av att vare sig ta in oerfarna talanger i produktioner eller långsiktigt arbeta för att de kommer in i branschen”

Utvärderaren bedömer att KMV är ett bra och inspirerande exempel på hur filmen kan användas som verktyg för att skapa samhällliga värden. KMV har i detta sammanhang funnit spännande arbetsätt och former för att använda filmen som problemlösande verktyg på identifierade problemområden i lokalsamhället såsom rivaliserande stadsdelar med geografisk isolation som följd, gängkriminalitet och problematiskt stora förtroendegap mellan ungdomar och polisväsendet. Filmens värde som verktyg ligger i såväl produktionsprocess som i slutligt innehåll. Filmproduktionen i sig beskrivs som en integrerande, icke elitistisk, process som bygger på ömsesidiga beroendeförhållanden mellan alla involverande med tydlig fördelning av uppgifter och ansvar. Kort och gott, alla individer och funktioner behövs under en filminspelning vilket gör det till ett lämpligt socialt verktyg. Även innehållet i den slutliga filmprodukten kan beskrivas som målorienterat där filmens innehåll som uttrycksmedium används i syfte att lyfta särskilt viktiga frågor, utmana, provocera och informera kring en specifik utmaning. Inom ramen för den del av K MVs verksamhet som har primärt kulturella förtecken och drivkrafter förefaller filmen i sig inte vara målet utan snarare ett verktyg för att hantera sociala utmaningar i samhället lokalt och delregionalt.

I långfilmsprojektet ”Unga filmarbetare på väg” kombineras kulturpolitiska och näringspolitiska ambitioner där projektmetoden syftar till att skapa en brygga mellan utbildning och ett arbetsliv i filmbranschen. Det stöd som nyutbildade filmskapare kan få i dagsläget beskrivs till stora delar som begränsade till kamera- och redigeringsteknik från regionala centrumbildningar för film, såsom exempelvis Filmcentrum Väst. Detta bidrar till småskaliga projekt med få nyckelfunktioner representerade med begränsat meritvärde som följd. K MVs koncept att arbeta med en långfilm som plattform för praktikanter och meriterade filmproffs på samtliga funktioner tacklar denna problematik på ett genomtänkt sätt⁸. Vidare har konceptet spännande framtidsutsikter där K MV tillsammans med ett antal filmhögskolor ser över möjligheten att integrera metoden i filmhögskolornas praktikperiod⁹. Sammanfattningsvis får film som kulturyttring en konkret uppgift inom ramen för K MVs verksamhet som kanske bäst kan definieras som problemidentifierande och lösningsorienterat filmskapande. Utvärderarens bedömning ligger också i linje med andra externa bedömningar såsom K MVs utmärkelse som ”Årets Kooperativ 2010”¹⁰.

⁸ Av 16 utskrivna praktikanter har 12 fått jobb (utvärdering av projektet i augusti 2010)

⁹ Dialog med Göteborgs filmhögskola, Högskolan Väst, Umeå universitet, Högskolan i Åhus mfl inom ramen för en förstudie inför en ev ”På väg II”

¹⁰ Coompanions pris till ett kooperativ med högt medlemsvärde och som tillför omvärlden ett mervärde såsom miljövinster, social trygghet eller på annat sätt utmärker sig som en ansvarstagande ekonomisk verksamhet.

5.3 Doris i skolan

BASFakta	
Projektorganisation	Doris film ekonomiska förening
Fokus	Utbildning med fokus på genusfrågor avsändarens betydelse för film
Typ av satsning	Projekt
Period	2008-2010
VGR finansiering (KUN)	600 tkr

Mål & resurser

Doris Film ekonomiska förening är ett nätverk av kvinnliga filmarbetare som har funnits i 11 år och som vill förändra den stereotypa gestaltningen av män och kvinnor på film. Snedviden könsfördelning i skapandet av och gestaltningen inom film riskerar att inte bara begränsa den konstnärliga dynamiken och variationskraften utan kan även leda till enkelspåriga perspektiv på företeelser såväl dagsaktuella som historiska. Med denna bakgrund verkar nätverket för ett mer mångfacetterat bildberättande samt för en mer jämställd filmbransch. Nätverkets arbete tar sitt avstamp från det så kallade Dorismanifestet och ett viktigt verktyg är de åtta "Doris-filmerna"¹¹ som producerats enligt manifestets riktlinjer det vill säga med kvinnliga manusförfattare, minst en kvinnlig huvudroll, kvinnor i konstnärliga A-funktioner (regi, manus, foto) och med kvinnligt komponerad originalmusik.

Doris i skolan (DIS) har drivits som ett sidoprojekt inom Doris Film ekonomiska förening. De personella resurser har varierat under perioden 2008-2010 med max 3 personer samtidigt i projektledande funktioner.

Projektet har genomfört en föreläsningsturné till skolor (i huvudsak grundskolor) i Västra Götaland och utbildningstagarna har varit grundskolepedagoger, förskolelärare, kuratorer, skolsköterskor, fritidspedagoger, elevassistenter och rektorer. Projektet har använt Dorisfilmerna med ett tillhörande handledningsmaterial¹² som diskussionsunderlag. Utöver projektpersonalen, har skådespelarna Ida Hackzell och Ellen Norlund samt jämställdhetsexperten Gertrud Åström¹³ deltagit under utbildningsdagarna.

¹¹ Fem av Dorisfilmerna har också utgjort underlag för en långfilm. Dorisfilmerna har gjorts i samproduktion med Film i Väst.

¹² Producerat av genusvetaren och dramaturgen Lisa Lindén med finansiering från VGR (50 tkr) under 2007.

¹³ Ledande expert i Sverige som bla utbildad riksdagsledarmöter i jämställdhetsfrågor. Gertrud var även ministerkandidat till det planerade Jämställdhetsdepartementet som aldrig utvecklades.

Exempel på resultat

Totalt har 10 utbildningsdagar (ca 1 dag per kommun) erbjudits mellan juni 2009 – mars 2010 och uppskattningsvis har 420 lärare följt utbildningen som genomförts i Sotenäs, Åmål, Gullspång, Kungälv, Borås, Lysekil, Härryda och Varberg. I Lysekil genomfördes en 3-dagars utbildning. Utöver dessa platser, har ett antal kommuner (Uddevalle, Töreboda, Lerum, Karlsborg och Mariestad) visat intresse för utbildningen men som av olika anledningar inte kunnat genomföras. Enligt projektets egen utvärdering menar 70 % av de kvinnliga deltagarna och 88 % av de manliga deltagarna att de fått mer eller ny kunskap som ett resultat av dagen. Närmare hälften av de som gått utbildningen menar också att de fått med sig ett konkret material med sig för fortsatt arbete och reflektion. Två av de besökta kommunerna har köpt Dorisfilmen och handledningsmaterialet. I den uppföljning som projektet genomförde under våren 2010 med fyra av besökta kommunerna avseende materialets användning i framtiden förefaller tankeställare, inspiration och mersmak vara ledord. Utöver detta kan inte projektet eller utvärderingen påvisa i vilken utsträckning projektet kommer påverka attityder och arbetssätt i skolorna på längre sikt. Projektet konstaterar att förvaltningen och utvecklingen av utbildningen nu mycket beror på kommunerna och skolorna själva. DIS's slutsats är också att graden av intresse för jämställdhetsfrågor på skolorna i hög grad är person och situationsberoende och inte primärt ett resultat av de jämställdhetsmål som åligger skolorna. Jämställdheten förefaller alltså inte vara integrerad i skolverksamheten vilket förstås innebär en sårbarhet, exempelvis när lärare slutar.

Vidare kan det konstateras att Dorisfilmerna fått internationell exponering. Filmen *"Fish"* vann Chanel+ Award på kortfilmsfestivalen Nordisk Panorama i Reykjavik 2009 och visades även i Montreal i samband med *"The World Film festival"* samma år. Filmen *"Rep"* vann priset The Best First Work Award vid Filmvideo Montecatini 2009 och filmen *"Grodan"* har visats festivaler såsom Cairo International Film festival for Children och vid International Short Film and Debut Work Festival i Italien. Även långfilmen Doris, innehållande alla Dorisfilmerna, har fått bred internationell exponering i Cunecca i Spanien, Bangalore i Indien, Seattle i USA, Toronto i Kanada och Istanbul i Turkiet.

Utvärderarens omdöme och reflektion

Utvärderarens bedömning är att projektet ligger i linje med kulturvisionen och att insatsernas tydliga fokus på jämställdhetsproblematiken i filmbranschen ger projektet en särställning i regionen. Utvärderarens bedömning är också att projektet på det stora hela genomförts på ett genomtänkt och målgruppsanpassat sätt. Grund- och gymnasieperioden är grundläggande för ungdomars identitetskapande och därmed en viktig arena för att lyfta och diskutera genus- och jämställdhetsfrågor. Som med många projekt som har ambitioner skapa attitydförändringar är de egentliga effekterna svårbedömda inom ramen för en avgränsad projektperiod. I dessa fall blir snarare granskningen av tillvägagångssättets ändamålsenlighet och anpassning till målgruppen av större betydelse än effektgranskningen i sig eftersom attitydförändringar många gånger är en strukturell och traditionsbunden utmaning som tar lång tid att förändra. Projektets kapacitet att

skapa förutsättningar för önskvärda effekter blir i dessa sammanhang centralt. För DIS vidkommande handlar det förstås om att få så många som möjligt att använda materialet. DIS förutsättningskapande kapacitet skulle sannolikt stärkas om insatserna kompletterades med utbildningar mot "ramverksättande funktioner" för skolan, såsom beslutsfattande personal inom utbildningsförvaltningar, skolpolitiker, rektorer etc. Framgång mot dessa målgrupper skulle gissningsvis öka förutsättningarna för att DISs material och pedagogik får en chans att överleva och i högre grad integreras i skolverksamheten.

Det bör noteras att projektet i detta sammanhang bör ses som en del i en större helhet där verksamheten i Doris Film till stora delar just handlar om att påverka och skapa förändringar på policynivå och påverka "ramsättare" i filmvärlden. Exempelvis har Doris Film blivit inbjudna och deltagit på en hearing i juni 2010 tillsammans med kulturministern och branschen gällande jämställdhet i filmbranschen, vilket vittnar om att Doris Film betraktas en viktig dialogpartner på området bland ledande filmaktörer. På ett övergripande plan kan det konstateras att jämställdhetsfrågan till viss del har aktualiserats i filmbranschen där föreningen själva menar att de genom nätverkets utåtriktade verksamhet varit en pådrivande kraft. Det faktum att Svenska filminstitutet utbildar filmkonsulenter i genusmedvetenhet och SFIs "börkrav" på fördelningen 60 % män, 40 % kvinnor i manus, regi och producentarbete, kan ses som ett tecken på att jämställdheten hamnat på branschens agenda.

Det kan också konstateras att betydelsen av insatser för ökad jämställdhet inom filmbranschen kommer att vara fortsatt viktiga. Under perioden 2000-2009 representerade den samlade kvinnliga regiinsatsen 19 % av alla spelfilmer med biopremiär medan den kvinnliga regiinsatsen i de filmer som fått stöd av Svenska Filminstitutet under perioden uppgick till 23 %. Det är således en bit kvar till Svenska Filminstitutets jämställdhets mål på 40 %. Från 2006 och framåt märks dock en tendens att de filmer som fått SFI-stöd har större andel kvinnor i regipositioner än totala antalet filmer.¹⁴

Vidare bör inte DIS enbart ses som ett kulturprojekt utan kan också sägas ha filmpolitiskt intressanta dimensioner. Filmernas internationella exponering är ett tecken på detta. DIS-filmerna är inte, som utbildningsfilmer brukar vara, det vill säga tillrättalagda och ställningstagande för att tydliggöra ett problem utan ger snarare uttryck för fria tolkningar av hur gestaltningen och berättandet skulle kunna se ut med en annan ordning mellan män och kvinnor i filmbranschen. På så vis presenteras illustrativa tolkningar av vilken betydelse maktordningen inom filmbranschen har för hur verkligheten beskrivs. Upplägget är intressant ur ett pedagogiskt perspektiv. I samband med granskningen av DIS-projektet har frågan rests om filmens, och i ett bredare perspektiv den rörliga bildens, potentiella genomslagskraft som pedagogiskt verktyg, särskilt för individer för vilka traditionell litterär inläring begränsar den egna kognitiva förmågan. Den rörliga bildens betydelse i pedagogiska sammanhang stärks också av det vidgade "textbegreppet" allt starkare ställning i skolornas kursplaner sedan år 2000 som innefattar läsning, avlyssning och förståelse av skrift och

¹⁴ "00-talets regidebutanter och jämställdheten", SFI april 2010

bildbaserade medier, film och video¹⁵. Som både producenter och konsumenter av olika medier är unga idag centrala budbärare kring framtida utveckling av digital teknik idag vilket ger ökade möjligheter för inflytande på formerna för det egna lärandet.

I VGRs handlingsplan för barn och ungdomar påpekas också vikten av att nya kommunikationsplattformar riktade till målgruppen bör utformas i dialog med barn och ungdomar¹⁶. Vissa forskare menar att svensk skola har en tradition av visuellt lärande, inte minst genom skolbiotraditionen, utveckling av digitala läromedel och användningen av olika typer av medier i undervisningen, och att utmaningen snarare handlar om att vidareutveckla pedagogiska modeller i takt med den tekniska utvecklingen av medier. Oavsett är det utvärderarens bedömning att olika typer av tekniska plattformar för visuella inlärning kommer att vara fortsatt viktiga i kombination med traditionella läromedel.

Sammanfattningsvis är det utvärderarens uppfattning att filmens och den rörliga bildens gestaltande förmåga, i kombination med utveckling av nya visningsfönster som är väl anpassade till barns och ungdomars teknikmognad och vardagskonsumtion av digitala medier, har potential att omsättas i lärsituationer och på pedagogiska användningsområden. Ur ett regionalt (näringslivs) perspektiv behövs framsynta projekt som vågar utmana traditionella visningsfönster (bioduk och tablå TV) och som med dragkraft av medieteknikutvecklingen söker nya användningsområden för sitt filmskapande. DIS-projektets planerade partnerskap med exempelvis Prix Jeunesse International 2010 i München avseende barn och rörliga bilder, Central Institute for Youth and Educational Television i Tyskland och den tyska organisationen IZZ¹⁷ är intressanta i detta sammanhang.

5.4 Bengtsfors filmfestival

Basfakta	
Projektorganisation	Bengtsfors, Färgelanda och Dals-Eds Biograf och Filmförening
Fokus	Årlig filmfestival med särskilt fokus på ungdomsverksamhet
Typ av satsning	Kulturstrategiskt uppdrag
Period	2010-2012
VGR finansiering (KUN)	90 tkr per år

Syfte & verksamhet

Föreningens mål, som från början var att försöka få flera personer att gå på bio, har idag kompletterats med att förändra och utveckla biosalongens funktion som mötesplats mellan människor och för utövande av olika kulturella aktiviteter i lokalsamhället. Utöver finansieringen från

¹⁵ "Ett vidgat textbegrepp", www.skolverket.se

¹⁶ "Rätt att vara med – handlingsprogram för barn och ungdomars kultur", Västra Götalandsregionen

¹⁷ Med hjälp av barn tar organisationen fram referenser till TV-producenter om vilka barn tycker om att se.

VGR bidrar Bengtsfors kommun med 20 tkr, Färjelanda kommun med 5 tkr samt Dals Eds kommun med 10 tkr på årsbasis. Föreningen har idag 3-4 heltidsanställda men de personella resurserna växer i takt med att festivalen närmar sig. Föreningens uppgift är fortsatt att anordna filmfestivalen, samordna programsättningen samt assistera i de administrativa uppgifterna för de 7 biografer som idag ingår i och samverkar kring festivalarrangemanget.

Festivalen har de senaste åren fått en ökad fokusering på familjer och ungdomar där exempelvis olika typer av tematiska kringarrangemang skall engagera besökarna. Festivalen har de senaste åren genom samarbetet med "Ung Regi"¹⁸ engagerat ungdomar som på olika sätt involveras i det praktiska genomförandet av festivalen. Utöver "Allfilmskortet", med vilket besökaren får se alla festivalens filmer, har festivalföreningen lanserat ett "Ungdomskort" för att attrahera ungdomar till biograferna under festivalveckan. Utöver filmvisningar erbjuds även seminarier och workshops tillsammans med etablerade filmmakare, såsom exempelvis Tomas Alfredsson, Lasse Åberg och Roy Andersson.

Exempel på resultat

I VGRs beslutsbrev formuleras tre mål för festivalen. I det följande presenteras en resultatredovisning för vart och ett av målen.

"Samarbete med civilsamhället och näringsliv ska öka"

Under 2010 har festivalarrangemanget uppskattningsvis engagerat totalt 300 personer. "Ung Regi" (numera Kulturskolan), musikskolan och dess musikkår samt PRO är exempel på föreningar som aktivt arbetar med festivalen. "Ung Regi", med ungdomar upp till 20 år, har genomfört uppträdanden i dans, sång, musik samt teater och Musikkåren har genomfört musiktävlingar i filmmusik i samband med filmvisningar. Vidare har festivalarrangören intensiv dialog med företag och fackföreningar som inför festivalen erbjuds att köpa festivalens filmkort. I oktober 2010 arrangerades också en biohelg i samverkan med Köpmannaföreningen och näringslivskontoret.

Öka ungdomars deltagande i arbetet

2010 var debuten för det så kallade "ungdomskortet" vilket drog 411 stycken ungdomar besökare, vilket beskrivs som en upplevd ökning jämfört med tidigare år. Lanseringen av kortet innebär nu att föreningen kan mäta det faktiska deltagandet från ungdomar, vilket inte har gjorts tidigare. I Övrigt uppskattas att ca 100 ungdomar på olika sätt varit engagerade i festivalens genomförande. Av de 300 personer som deltagit i festivalens genomförande under året uppskattas antalet ungdomar till 100 stycken. Till dessa skall läggas de ungdomar som engagerats sig genom föreningen "Ung Regi". Utöver ungdomskorten, som gäller kvällstid, har ca 600 skolelever från ca 10-talet skolor besökt

¹⁸ Ung Regi är nu avslutat men drevs i samarbete mellan IOGT-NTO Bengtsfors/Odéon, Sensus, Föreningen Revyverket, Bengtsfors Kommun, Bengtsfors & Ed Biograf & Filmförening med stöd av Allmänna Arvsfonden. Projektet var till för ungdomar som vill prova på och utveckla sig inom Film, Teater, Dans, Musik, Konst och Design.

festivalen dagtid för att titta på skolbiofilmer, vilka väljs ut av skolorna själva i samråd med festivalledningen.

Tillgängligheten till verksamheten ska öka

Festivalen visar i genomsnitt 50 filmer under varje festivaltillfälle i början av mars varje år och festivalen beskrivs som det största kulturevenemanget i Dalsland. Under 2009 visades 60 unika filmtitlar i samband med 90 föreställningar. Under 2010 visades 60 unika filmtitlar i samband med 81 föreställningar. Sedan det publikmässiga rekordåret 1997 med 8000 festivalbesökare, har i genomsnitt 5-6000 personer besökt festivalen varje år. 2009 hade festivalen 5500 besökare och under 2010 besökte 6000 personer festivalen varav uppskattningsvis 10 % var besökare utanför Dals Eds och Bengtsfors kommun. Det sjunkande antalet besökare sedan 1997 måste också ses i ljuset av att exempelvis Bengtsfors kommun tappat ca 2000 invånare under perioden. Sammanfattningsvis innebär det genomsnittliga besökartrycket att mer än hälften av exempelvis Bengtsfors invånare besöker festivalen.

Utvärderarens omdöme och reflektion

Utvärderaren bedömer att festivalen har presterat väl i förhållande till de målsättningar som satts upp för verksamheten med hänsyn taget till givna förutsättningar. Festivalens insatser för att engagera ungdomar i allmänhet och stärka relationen mellan äldre och ungdomar i synnerhet är värdefulla för orten. Här ligger det huvudsakliga bidraget till kulturvisionen.

Den fortsatta beskrivningen av festivalens nytta (gäller filmfestivaler i allmänhet med samma förutsättningar och motiv) hänger samman med i vilken utsträckning finansierarna har kulturpolitiska eller filmpolitiska motiv för sitt stöd. Det är utvärderarens uppfattning att den egentliga nyttan av festivalen primärt bör beskrivas ur ett kulturpolitiskt perspektiv, snarare än ur ett filmpolitiskt perspektiv. Arrangemangen genom åren har förvisso tydligt bidragit till att sprida film, stimulera biobesök och därmed till att vitalisera de nedläggningshotade biosalongerna. Även om festivalarrangemanget som svar på hotet om nedläggning av biosalonger till dags dato förefaller framgångsrikt, står biograferna inför nya utmaningar inte minst som ett resultat av kommande digitalisering av distribution och visning av film. Bengtsfors filmfestivals framtida betydelse, och betydelsen av filmfestivaler generellt i nuvarande tappning och format, för att rädda biografialonger som visningsfönster för film förefaller inte lika tydlig. Inför en kommande regional diskussion om filmfestivalens framtida funktion får därför inte filmfestivalens kulturpolitiska nytta glömmas bort. Exempel på sådan kulturell nytta återges nedan.

Festivalarrangemanget i Bengtsfors är ett bra exempel på hur filmfestivalen fungerat som nod och lyckats mobilisera en bred samhällslig uppslutning och samverkan mellan offentlig beslutsfattning, föreningsliv och volontärsatser från grupper av enskilda individer. Värdet av den allt större fokuseringen på ungdomar ligger förstas delvis i ett ökat filmintresse hos denna grupp även om den huvudsakliga nyttan förefaller vara festivalarrangemanget som samverkansforum och "brygga"

mellan generationerna på orten. Värdet av och intresset för festivalens betydelse för den lokala integrationen mellan äldre och unga bekräftas av intervjuerna. I Bengtsfors beskrivs just generationssegregationen som problematisk vilket till stor del kan förklaras med att ungdomar tillbringar sina dagar på fritidsgårdarna och de seniora på orten engageras sig i pensionärsföreningar och aktiviteter på Folkets hus.

”I små orter som vår finns det till och med en rädsla för ungdomar”

Orsaken enligt intervjuerna ligger i bristen på naturliga mötesplatser och motiv till att göra saker tillsammans. Inför och under festivalen har unga och äldre arbetat tillsammans kring allehanda praktiska göromål såsom marknadsföringsaktiviteter, iordningsställande av lokaler, mat, fika etc. De distribuerade visningsarrangemangen på hembygdsgårdar, Folkets hus och biografen som naturliga forum för äldre i kombination med filmens attraktionskraft på ungdomar gör filmfestivalen till ett lämpligt verktyg i detta sammanhang.

5.5 Novemberfestivalen

Basfakta	
Projektorganisation	Trollhättans stad (Kultur och fritid) & Magasin 15
Fokus	Festival som värdig arena för ung oetablerad film
Typ av satsning	Kulturstrategiskt uppdrag
Period	2010-2012
VGR finansiering (KUN)	100 tkr per år

Syfte & verksamhet

Novemberfestivalen är idag en nationell arena för unga oetablerade filmare med stöd från Trollhättans stad (300 tkr), Västra Götalandsregionen och Svenska filminstitutet (100 tkr). Festivalens verksamhetsidé är att erbjuda en värdig visningsarena för ung oetablerad film och, utöver filmvisning, fungerar arrangementet idag även som mötesplats för filmare och publik för att utbyta erfarenheter och knyta nya kontakter över ålders- och regiongränser. Festivalen drivs av Trollhättans stad och arrangörskapet ligger som en av många uppgifter hos tre av de så kallade Kreativa Coacherna vid N3. Novemberfestivalen arrangeras i tävlingsformat där de kandiderande filmerna utses i 19 regionala uttagningar¹⁹. Västra Götalands uttagningsfestival är ”Frame” som arrangeras av Kultur i Västs filmkonsulenter. Festivalen inkluderar även seminarieverksamhet, visning av en långfilm med inbjudna gäster och ett öppet hus-arrangemang för festivalbesökarna i samverkan med Film i Väst.

¹⁹ Novemberfestivalen har avtal med arrangörerna av de regionala uttagningarna.

Exempel på resultat

I Novemberfestivalens uppdragsbeskrivning från VGR finns ett antal mål formulerade. Nedan presenteras exempel på resultat i förhållande till vart och ett av målen.

"Tillgängligheten och intresset för filmfestivalen ska bibehållas"

2010 hade festivalen 565 besökare vilket kan jämföras med 498 antal besökare 2009. Uppskattningsvis kommer 55 % av festivaldeltagarna från regionen, 42 % från övriga delar av landet och resterande 3 % från övriga Norden. År 2010 tävlade 620 filmer runt om i landet varav 125 skickades vidare till Novemberfestivalen som visade 65 av filmerna. Antalet anmälningar till Festivalens nominering sjönk från 107 stycken filmer 2009 till 73 filmer 2010.

"Stärka/öka festivalens kontaktytor och samarbeten"

Festivalledningen understryker vikten av att fortsätta utveckla relationen och bibehålla befintliga partnerskap, vilket är minst lika viktigt som att identifiera och utveckla nya nätverk. De partners som framhålls som mest centrala är de regionala resurscentra som nominerar tävlingsbidragen till finalen i Trollhättan. Andra centrala samarbetspartners är Svenska filminstitutet, inte endast för deras prisbidrag, utan även som bollplanksstöd och bidrag till omvärldskunskap vilket kan nyttjas för festivalens arrangemang. Film i Väst lyfts fram som viktig både för festivalen men också som samarbetspartner för Novemberfredag som också har Konst & Kulturutveckling Västra Götalandsregionen, Film pedagogerna (2009) och MacSupport (2009) som medarrangörer. Det kan också nämnas att N3 deltar i EU-projektet GränsEraser som syftar till att skapa förutsättningar för ett starkt näringsliv inom kreativa näringar i nedre Glommenregionen och Fyrbodalen.

"Stärka ungas delaktighet i kulturlivet"

Festivalen är initierat av och genomförs till stora delar av och för ungdomar. Uppskattningsvis arbetar 30 unga volontärer under året inför och under festivalens genomförande varav många beskrivs återkomma från år till år. De seminarier som genomförs har ett fokus på teman som behandlar hur man kan stimulera oetablerade filmare och erbjuda en mötesplats mellan nybörjare och "branschproffs". Vidare syftar festivalens samarbete med andra festivaler till att sprida ungdomarnas filmer och därmed bidra till att unga upphovsmän på sikt blir ett namn i branschen. 2010 var ett tävlingsbidragen under filmfestivalen BUFF i Malmö hämtad från Novemberfestivalen ("Trädfolket" i regi av Philip Wachtmeister da Silva) och samarbetet har fortsatt under 2011 med 4 visade filmer från Novemberfestivalen. Andra festivaler är VIDEOTIVOLI i Tampere, YOUKI i Wels, (Österrike), REC JUGENDMEDIENFESTIVAL i Berlin samt NUFF, en nordisk filmfestival i Tromsø för ungdomar. Festivalledningen uppskattar att ca en tredjedel av Novemberfestivalens filmer även visas på var och en av de internationella festivalerna.

Utvärderarens omdöme och reflektion

Utvärderaren bedömer att festivalen bidrar till kulturvisionen, främst till de prioriteringar som handlar om barn och ungas aktiva deltagande i kulturlivet. Vidare görs bedömningen att festivalen presterat väl i förhållande till de målsättningar som satts upp för verksamheten. Festivalens styrka ligger i en genomtänkt strategi och verksamhetsidé för att stimulera ett ungt filmskapande, exponering av unga upphovsmän och kontakter med etablerade branschaktörer. Festivalens uppväxling från lokal företeelse till nationell mötesplats med nationella partnerskap får ses som bevis på att verksamhetsformen fungerar och att festivalen anses bidra med nytta. I detta sammanhang bidrar den lokala, regionala och nationella finansieringen till festivalens status och starka fotfäste på festivalmarknaden i filmbranschen. Festivalens internationella kontakter förefaller bidra till en exponering utanför landets gränser. Fyra av fem vinnarfilmer under 2010 års Nordisk Ungdoms Film Festival i Tromsø var filmer som skickats till Norge efter att ha deltagit i Novemberfestivalen 2008 och 2009 och av de 19 svenska filmer som visades under Rec Jugendmedienfestival i Berlin 2010 kom 16 filmer från Novemberfestivalen.

Festivalen står i huvudsak inför två utmaningar i den löpande verksamheten vilka har diskuterats under intervjuerna. Den första rör den upplevda otydligheten avseende vilka aktörer och vilka resurser som finns tillgängliga för talangutveckling. En otydlig regional "mottagarfunktion" för talanger, riskerar att undergräva festivalens möjlighet att förse regionen med ett nationellt inflöde av duktiga nybörjarfilmare. Ett rimligt antagande rent generellt är att ett väl fungerande samarbete mellan ungdomsfrämjande verksamhet och stödverksamheter för talangfulla filmare, som dessutom positioneras utanför regionens gränser, ökar Västra Götalands attraktionskraft som spännande plats för att utvecklas på filmområdet.

"Från festivalens perspektiv är det oklart vilka aktörer som har vilka resurser för att främja talang samt villkoren för att få tillgång till dessa"

Utvärderingens slutsats i detta sammanhang är att otydlighet i det regionala filmlandskapet förstås komplicerar värdefull samverkan mellan främjandeinsatser för nybörjarfilmare och sådana insatser som syftar till förse branschen med morgondagens filmskapare och företagare. Som en följd av detta kan det, ur VGRs perspektiv, antas att värdet av sådana enskilda initiativ inte maximeras och att regionens stöd, eller rättare sagt investering, inte ger den avkastning som bör vara önskvärd.

För det andra har den höga arbetsbelastningen i förhållande till de begränsade personella resurserna diskuterats med projektledningen. Festivalens lokala, regionala och nationella finansiering resulterar i splittrade förväntningar på verksamhetens prestationer såsom bidrag till lokal sysselsättning, regionalt varumärkesbyggande och väl fungerande dialog med festivalens nationella samarbetspartners. Att slitits mellan olika målformuleringar är, i kombination med de dagliga praktikaliteterna kring festivalarrangemanget, tidskrävande och arbetsamt för projektledningen.

Till sist ställer sig utvärderaren frågande till den verkliga innebörden av det kulturstrategiska uppdraget, både för festivalverksamhetens vidkommande och för regionens. För Novemberfestivalen har övergången från "projekt" till "uppdrag" inneburit större krav på målformulering och strukturerad redovisning utifrån gemensamt formulerade indikatorer. Till detta skall läggas möjligheten till framförhållning i festivalverksamheten eftersom nuvarande stöd beviljas för flera år åt gången. Därutöver har inte det kulturstrategiska uppdraget haft någon vare sig innehållsmässig eller finansiell betydelse. Följdfrågan blir då förstas i vilken utsträckning det strategiska uppdraget bidrar med ett strategiskt mervärde för Västra Götaland. Det skall understrykas att för festivalens vidkommande är ekonomiskt stöd i sig avgörande. Från festivalens perspektiv handlar det snarare om ett behov av tydlighet från finansörerna avseende vad finansiella förändringar, oavsett om det handlar om storlek, annat namn etc, förväntas få för konsekvenser för den dagliga verksamheten.

5.6 Angeläget

Basfakta	
Projektorganisation	KulturUngdom Ideell förening i samverkan med Amnesty International
Fokus	Engagera ungdomar och påverka attityder kring mänskliga rättigheter genom eget skapande
Typ av satsning	Projekt
Period	2009-2010
VGR finansiering (KUN)	900 tkr

Syfte & verksamhet

Angeläget drivs idag dels som ett nationellt projekt genom Amnesty International och den nationella dokumentärfilmsfestivalen, dels som ett regionalt projekt genom KulturUngdom. Projektets huvudaktivitet är att genomföra skapardagar på gymnasieskolor i Västra Götaland på temat mänskliga rättigheter. Initialt var Angeläget en dokumentärfilmssatsning, men har idag breddats till att omfatta flertalet konstformer där dokumentärfilm är en. Festivalerna genomförs parallellt på olika skolor i regionen under ledning av så kallade arrangörsgrupper med skolornas elever som ansvarar för festivalens innehåll och form. Arrangörsgruppen väljer också ut vilka konstformer som skall vara i fokus under festivalen vilka, i de allra flesta fall, brukar sammanfalla med skolans befintliga estetiska ämnen.

Angelägets syfte beskrivs enligt nedan:

1. Påverka attityder och skapa engagemang för mänskliga rättigheter.
2. Främja den demokratiska rätten att reflektera över sin samtid utifrån mänskliga rättigheter.
3. Utveckla färdigheter inom eget skapande med fokus på mänskliga rättigheter

Exempel på resultat

VGR uppdrar åt projektet att utgå från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna samt fortsätta samverka med Amnesty och Svenska Filminstitutet på nationell nivå. Dessa uppdrag är identiska med och integrerade i Angelägets verksamhetsbeskrivning och behöver därför inte kommenteras. Därutöver tilldelas projektet tre uppdrag som kommenteras sammantaget nedan.

”Fortsatt utvecklad samverkan och nya nätverk mellan skola, kulturliv och organisationer i hela regionen”

”Utveckla stödande verktyg för skolans elever och lärare i det egna skapandet”

”Medverka till arenor och mötesplatser där elevernas åsikter och uttryck blir synliggjorda och diskuterade”

Under perioden har Angeläget arrangerat festivaler i samverkan med fem gymnasieskolor, Västerhöjdsgymnasiet i Skövde, Viskastrandsgymnasiet i Borås, Sinclair i Uddevalla samt Donnergymnasiet och Schillerska gymnasiet i Göteborg. Skolorna i Göteborg var nytillkomna arrangörer. Donnergymnasiet engagerade samtliga tvåor på samhällsprogrammet som fick handledning under lektionstid av ett arbetslag bestående av 6 lärare. Festivalen på Schillerska gymnasiet var mer begränsad med engagemang från en samhällsklass och en lärare. Däremot integrerades festivalkonceptet i skolans årliga Kulturdagar som i sin tur engagerade hela skolan.

Festivalerna har genomförts i samverkan med skolornas medie-, IT, och estetiska program och uppskattningsvis har totalt 400 elever engagerats, det vill säga bidragit med skapandematerial och arbetat med festivalens genomförande. Exempel på områden och material för skapandet är videoinstallationer, dokumentärfilmer, fotoutställningar, poesiuppläsning, rörlig bild, radioteater och dans. Festivalerna har också innehållit workshops och föreläsningar om exempelvis Röda korsets verksamhet, personliga flyktingöden, mänskliga rättigheter och miljöfrågor. Besökarna, som totalt uppskattas till drygt 2000 personer, bestod av elever och lärare från gymnasieskolorna, elever från årskurs 9 samt allmänhet.

Projektledningen assisterade under perioden med läromedelstips, rekommendationer och mallar inför arbetet med det egna skapandet och hade kontinuerlig kontakt med både pedagoger och elever för att bistå dessa med projektledning under planeringen av respektive festival. Exempel på material som projektet erbjuder (gratis) är en dvd med elevernas alster, en tillhörande lärarguide (som utvecklats kontinuerligt mellan 2005-2010) samt elev och lärarhandledningar för produktion av dokumentärfilm.

Utvärderarens omdöme och reflektion

Utvärderarens bedömning är att projektet (KulturUngdoms skolfestivaler) är väl genomfört och att utfallet ligger i linje med det uppdrag som verksamheten fått av VGR. Enligt projektets egen utvärdering menar en majoritet (80 %) av eleverna att deras intresse för mänskliga rättigheter har ökat som ett resultat av festivalen.

Samtliga skolor säger också att de vill fortsätta med Angeläget minst ett år till vilket ger en bild av verksamhetens attraktionskraft som samarbetspartner. Det faktum att antalet deltagande skolor ökar (3 skolor 2009, 7 skolor 2011) i kombination med "återvändare" till projektets festivalerbjudande (3 skolor 2010) samt ökningen av antalet deltagande lärare och elever på dessa, får ses som tecken på att festivalerna skapar reell nytta och inte enbart ses som ett lustfyllt festivalarrangemang. Vidare bidrar projektet med sitt tydliga fokus på ungdomarnas reflektioner på sin verklighet ur ett människorättsperspektiv till demokratiska värden och därmed till regionens kulturvision.

Med hänsyn taget till projektets begränsningar avseende personella resurser förefaller projektet trots allt ha åstadkommit ett brett deltagande hos eleverna och attraherat ett stort antal besökare. Projektets strategi att använda skolan som arena och mötesplats ökar förstås förutsättningarna att nå och engagera "oorganiserade" ungdomar, det vill säga ungdomar som inte har för vana att söka sig till och engagera sig i traditionell föreningsverksamhet.

Det konstateras att film är en av många uttrycksmedel under festivalerna även om just film sägs vara vanligt förekommande i elevernas skapande. Projektets verksamhetsfält i gränslandet mellan ungdomars filmskapande å ena sidan och skolornas program för medier och rörlig bild tangerar sannolikt den strategiska framtidsfrågan hur konstnärligt filmskapande kan inspireras av kommande generationers sätt att vardagskonsumera och förhålla sig till film. Inspiration både avseende den innehållsmässiga gestaltningen och utvecklingen av moderna medieverktyg för spridning, bör utgå ifrån den faktiska, mediala och virtuella världen som de facto är ungdomarnas vardag. Andra undersökningar lyfter fram just satsningar på ungdomar och rörlig bild som särskilt intressant för talangförsörjning och på sikt framväxt av nya typer av företag på mediaområdet. En stor bredd ökar förutsättningarna för en stark spets.²⁰

Därutöver gör utvärderaren ingen värdering av projektets breddning, från dokumentärfilm till flertalet konstformer, utan konstaterar att angreppssättet ligger i linje med projektets ambition att utgå från ungdomars vana och vilja att uttrycka sig. Individualiseringen av uttryckssätten kan i sig sägas vara en demokratisk dimension och har möjligen bidragit till det breda deltagandet. Baksidan av myntet är, vilket också bekräftas av projektledaren, den extra arbetsbelastning som det innebär för projektet att greppa över den breda floran av konstformer. Med tanke på kommande göromål under 2011, såsom 7 festivaler, planer på utställning i samverkan med Bohusläns museum 2012, står projektet inför en kännbar utmaning vad gäller personella resurser.

Avslutningsvis visar det faktum att projektet genomför egen löpande uppföljning, på seriösa ambitioner att ständigt utveckla och förbättra projektverksamheten. Uppföljningarna är dock i dagsläget begränsade till genomförande och utfallet kring de specifika festivalarrangemangen. Med tanke på Angelägets bärande tankar kring att mänskliga rättigheter ska in i fler av skolans ämnen (utöver samhällskunskap), lyfter utvärderaren frågan om behovet av att fånga upp och förstå i vilken utsträckning projektkonceptet verkligen integreras och får fotfäste i skolornas sätt att arbeta.

²⁰ "Film utanför filmen", QNB Analyt & Kommunikation, 2007

5.7 GROW

BASFakta	
Projektorganisation	Mirahfilm Ekonomisk förening i samverkan med Filmepidemin
Fokus	Utvecklingsarena för kort & dokumentärfilmare
Typ av satsning	Projekt
Period	2009-07-01 till 2010-12-31 (inkl förlängning)
VGR finansiering (RUN/KUN)	1, 2 Mkr (RUN 600 tkr: KUN 600 tkr)

Syfte & verksamhet

GROW, som även har medfinansiering från Göteborgs stad med 30 tkr, syftar till att stärka kort och dokumentärfilmen i Västra Götaland. Projektet tar sitt avstamp i det faktum att filmskapare i allmänhet och dokumentärfilmare i synnerhet har svårt att kunna leva på sina filmer varför alternativa användningsområden och visningsfönster för individens kompetens och dess film behöver utvecklas. GROW drivs av en projektledare på 50 % inom den ekonomiska föreningen Mirahfilm. Resterande 50 % ansvarar projektledaren för projektet North Sea Screen Partnership (som redogörs för nedan).

Projektet har sedan 2008 arbetat med inkubatorliknande verksamhet. *"Filminqubatorn"* beskrivs som "en test" som syftar till att prova metoder, angreppssätt för att stödja filmens betydelse för företagandet med just kulturen som drivkraft för affärerna. Ambitionen är att engagera semiprofessionella och professionella dokumentärfilmare i verksamheten. Mirahfilm fungerar som coach och kan även vara producent i exempelvis ett ansökningsförfarande för inkubatorföretagen som initialt har svårt att få finansiering för projekt utan producentkontakter. Med hjälp av Filmepidemin (ett oberoende nätverk för kort och dokumentärfilmare) har projektet erbjudit mentorskap ("*Branschvän*") anpassad till specifika delar av filmprocessen.

Delprojektet *"Historiska dokumentärer via nya medier"* syftar till att sprida en förståelse för Västsveriges historia med hjälp av film via nya teknikplattformar. Dokumentärt filminnehåll anpassas för web och mobila plattformar i samverkan med Studio Jox, MK Media, Lindholmen Science Park, Västarvet och Bohusläns museum. Den mobila plattformen vänder sig primärt till ungdomar i åldern 12-19 år som är ointresserade av historia. Genom att utveckla ett dokumentärt innehåll på ett lustfyllt sätt väl anpassat till den mobila tekniken, som också är väl känd av målgruppen, skall ett intresse för historia "säljas in bakvägen" och på sikt, även locka till regionens museer.

Avslutningsvis arbetar GROW med att utveckla mötesplatser. Hit hör arrangemang av Västsvenska Filmdagar i samverkan med Filmepidemin, filmkvällsklubben FilmbEAT, Film i Väst samt en workshopserie med fokus på hur försäljning samproduktion och distribution fungerar i praktiken i olika änder.

Exempel på resultat

Projektet har arbetat med 5 företag på lika många tillgängliga platser i inkubatorn. Exempel på "inkuberade" projekt är en filmprototyp för Sjöfartsmuseets utställningsverksamhet och ett dokumentärt filmporträtt åt Stenungsunds kommun. I övrigt har inkubatorn bidragit med andra filmrelaterade jobb såsom arrangemangsansvar för Framefestivalen och Västsvenska filmdagar samt med bild och filmrättigheter för programmet "På spåret". Under 2011 flyttade inkubatorn till Gothenburg Filmstudios inom vilken 2 företag är verksamma. Ambitionerna är att söka samarbete med Filmkonsulenternas Trampolinprojekt och med Katrinebergs folkhögskola. Därutöver har projektet ambitioner att fokusera inkubatorns framtida verksamhet på producenter och potentiella produktionsbolag.

Vad gäller "*Historiska dokumentärer mot nya plattformar*" har två piloter producerats för mobil och web: "Älskade knöl" (2,5 min) och "Göta Kanal - gräv där du står" (3,5 min) av Studio Jox och MK Media. Filmerna visades på ett demoevent den 31 mars 2010 på Center of visualization Göteborg. GROW arbetar nu med att söka fortsatt finansiering för en vidareutveckling av produkterna, bland annat finns idéer på fler användningsområden såsom exempelvis dokumentär film som komplement till den berättade historien som idag finns tillgänglig på digitaliserade punkter i landskapet. I övrigt arbetar projektet med att inventera intressanta dokumentära filmer som skulle kunna få liv och spridas genom nya medier och visningsfönster.

Utvärderarens slutsats och reflektion

Det är utvärderarens uppfattning att projektet har genomfört centrala aktiviteter och uppnått vissa delmål i riktning mot projektets syfte, det vill säga att stärka kort och dokumentärfilmarnas förutsättningar att överleva i branschen och kunna leva på sitt yrke. Vidare har GROW på ett förtjänstfullt sätt fokuserat på gränssnittet mellan kulturutövarens drivkrafter och förutsättningar å ena sidan samt kraven på det affärsdrivna kulturföretagandet å andra sidan. Projektet ligger i linje med kulturvisionen och då främst områdena "Samverkan & öppenhet" samt "Regional utveckling" där det senare just handlar om att underlätta för kulturutövare att leva på sina verk.

GROWs bidrag till RTP kan tydligast kopplas till ambitionerna i området "Stimulera nyskapande". Särskilt intressant i det sammanhanget är projektets försök att identifiera och utveckla alternativa användningsområden och visningsfönster tillsammans med användare som särskilt intressant ur ett näringspolitiskt perspektiv. Korsbefrukningen mellan filmens gestaltungsformåga i kombination med digitala medier för rörlig bild som distributionskanal och visningsfönster kan i ett framtidsperspektiv utgöra grogrund för en innovationsbaserad tillväxt med nya typer av marknader och uppdrag för filmarbetare med konstnärliga ambitioner. GROWs ambitioner och strategi är i detta sammanhang unik i den regionala portföljen av filmprojekt. Projektets erfarenheter kring gränssnitten mellan filmarens kompetens och konstnärliga uttryck och nya visningsfönster anpassade efterspecifica användare bör fångas upp och vidareförädlas.

Däremot reser utvärderingen en del frågor kring GROWs inkubatorliknande verksamhet. En sådan insats bör inte drivas isolerat inom ramen för ett projekt utan samspela med övrig verksamhet av relevans i regionen. Ambitionen måste härvidlag vara att inkubatorn sätts in i ett regionalt

sammanhang med målet att utvecklas till en transparent "kugge" i ett regionalt system för främjande av filmföretagande. Mål och strategier bör därmed utvecklas i samverkan aktörer som kan främja ett inflöde och bidra med relevant stöd i företagsutvecklingen. Vidare bör strategierna förbereda kulturföretagarna för exit och "livet efter inkubatorn". Det är därför rimligt att gängse företagsfrämjande organisationer involveras i utvecklingen i syfte att skapa en ömsesidig förståelse mellan kulturföretagandets drivkrafter och de premisser som gäller för stöd till "traditionella" näringar.

Om VGR menar allvar med att etablera en professionellt driven inkubator med förutsättningar att stimulera nyföretagandet bör denna del i GROW-projektet avknoppas och utgöra en egen satsning som ägs av ett partnerskap av relevanta regionala aktörer med en kritisk finansieringsvolym. GROW-projektets erfarenheter så här långt kring inkubationsprocesser för kulturförtagande är förstås ett viktigt avstamp i en sådan utveckling. Utvärderaren ställer också frågan avseende rimligheten att avgränsa inkubatorn till film. Det är i gränslandet mellan traditionella kompetensområden som de större tanke- och utvecklingsprången föds. Utöver att bidra till utvecklingen av enskilda bolag, bör inkubatorn därför fungera som mötesplats för kreativa näringar där underlaget för en särskild profil mot film och media med aktivt användarinflytande, kan undersökas. Mervärdet av och samverkansmöjligheterna mellan en sådan inkubator i förhållande till existerande (Innovatum och Brouhouse) bör förstås ingå i en sådan bedömning. Vid tidpunkten för denna utvärdering har GROWs projektledare tagit initiativ till dialog med VGR, Filmhögskolan, Kultur och mediaverkstan i Bergsjön, och Nätverkstan kring inkubatorns utveckling. En sådan breddad dialog är spännande och viktig som ett första steg för att växla upp inkubatorambitionerna från projekt- till regional nivå.

Avslutningsvis noteras att projektets genomförande komplicerats av en otydlig regional struktur på filmområdet. För att kunna driva projektet på ett bra sätt har projektledningen känt sig tvungen att ägna mycket tid åt att förstå och skapa klarhet i hur den gemensamma regionala resursbasen avseende film fungerar, det vill säga vilka filmaktörer som är verksamma, vem som kan vad och vilka projekt som drivs. Detta har varit nödvändigt för att dra nytta av andra aktörers kompetens, men också för att undvika dubbelarbete och ineffektiva överlappningar. Vidare kan det konstateras att även otydligheter avseende ansvarsområden och mandat mellan regionala projekt och verksamheter har skapat huvudbry för projektledningen. Uppskattningsvis har projektledningen ägnat 50 % av sitt projektengagemang åt sådana icke planerade strukturstrategiska problem på stor bekostnad av sakfrågorna, det vill säga att stimulera kulturföretagande inom kort och dokumentärfilm.

"... mycket tid i projektet går åt att försöka få kugghjulen att haka i varandra, få folk att träffas..."

Sammanfattningsvis bedömer utvärderaren projektet som alltför ofokuserat och vår slutsats är att projektet har utvecklats till att omfatta för många delområden och aktiviteter, inte minst med hänsyn taget till projektets begränsade personella resurser (här inbegrips även projektledarens engagemang i NSSP). Med egna ord skulle vi vilja karaktärisera dagens GROW-projekt som ett "projekthus" som spänner över ett alltför brett verksamhetsområde med underdimensionerade delprojekt, aktiviteter och insatser som följd. Orsaken, och samtidigt resultatet, är att projektet har haft svårt att finna sin roll och position i det regionala filmlandskapet. Med utgångspunkt från vunna lärdomar och

erfarenheter i den hitillsvarande projektverksamheten bör VGR tillsammans med projektledning snarast avgränsa och fokusera GROW-projektet.

5.8 North Sea Screen Partnership

BASFakta	
Projektorganisation	Västra Götalandsregionens kultursekretariat
Fokus	Innovation & tillväxt i film och mediaindustrin i länderna kring Nordsjön
Typ av satsning	Projekt
Period	1 oktober 2008 – 30 september 2011
VGR finansiering (KUN)	1,4 miljoner kronor

Syfte & verksamhet

Västra Götalandsregionens kulturnämnd är en av 14 partners i "North Sea Screen Partnership" (NSSP). Projektet är finansierat av Europeiska Unionens Nordsjöprogram. Projektet beskrivs som en storsatsning på film och mediaindustrin i länderna kring Nordsjön, alltså Storbritannien, Danmark, Tyskland, Sverige och Norge. "Tay Screen" i Skottland är projektets Lead Partner²¹. NSSP syftar till att utnyttja den potential som finns inom mediaindustrin för att främja innovation och tillväxt i Nordsjöområdet. Genom projektet vill medlemmarna även öka konkurrenskraften i respektive region i ett globalt sammanhang. Det transnationella samarbetet koncentreras på gemensamma utmaningar såsom marknadsföring, finansiering och stöd till SME. Vidare ska NSSP kartlägga resurser, kompetens och främja nätverk och samarbete över gränserna i Nordsjöregionen med målet att påverka producenter att förlägga produktioner i regionen.

I huvudsak anges två motiv för VGRs engagemang i projektet. För det första ville VGR växla upp GROW-projektet internationellt där NSSP ansågs som ett lämpligt forum. För det andra ville VGR skaffa sig själv erfarenhet och bidra till en ökad regional kunskap om hur det är att arbeta inom större internationella EU-projekt. Vidare ansåg VGR att de själva som organisation inte hade tillräckliga resurser för det operativa arbetet i projektet varför det sammantaget fanns skäl till att delegera uppgiften till projektledaren för GROW. GROWs projektledare är sedan april 2010 projektanställd av VGR på 50 % för projektledarinsatsen i NSSP.

Exempel på resultat

Enligt NSSPs egen rapportering har ett antal resultat uppnåtts. Hit hör genomförandet av två utbytesprogram med åtta "master classes" i samverkan med utbildningsorganisationer och företag. Ett exempel på genomförd utbildning är den som ägde rum i februari 2010 vid Tietgen Business College i samverkan med Dundee College och Film Fyn med deltagande från 30-talet elever bland

²¹ "Tay Screen" är ett partnerskap mellan Angus, Dundee City, Fife och Perth & Kinross i Skottland. Partnerskapet har som syfte att marknadsföra regionerna Fife och Tayside för massmedial utveckling, film- och TV-produktion, postproduktion och animering.

annat inom multimedia design. En kartläggning av film och mediakluster i regionen har startat i syfte att "...attract Inward investments". Därutöver utvecklas en databas med de branschaktörer av relevans som verkar i regionen parallellt med en översyn över befintliga finansieringskällor. Avslutningsvis lyfts projektets bidrag till EUs policies och strategier på området fram, "*The project has contributed to the European policy of MEDIA through the delivery of a Masterclass programme*". NSSP har också presenterats för "North Sea Commission" och det danska kulturministeriet.

VGR har, genom projektledaren, deltagit i NSSPs partnerskaps möten, senast i februari 2010 i Odense. Därutöver har projektledaren under perioden varit VGRs kontaktperson gentemot Lead Partnern och övriga partnerorganisationer och arbetat för att på olika sätt synliggöra de kompetenser och resurser som finns i regionen. Regionen och GROW förefaller också ha fått viss internationell exponering vilket har resulterat i inbjudningar till branschmöten med kollegor i Europa.

I övrigt har ett "Fokus Tyskland-arrangemang" genomförts i samband med Göteborgs filmfestival i syfte att diskutera och förstå hur den tyska branschen för dokumentärfilm fungerar med särskilt fokus på tips och råd avseende samproduktion. På workshopen var tysk TV, produktionsbolag, distributionsbolag och finansiärer representerade såsom WDR, ARTE och ZDF, Nordmedia Funds, Svenska Filminstitutet, European Documentary Network, Gebrueder-Beetz Filmproduktion /Berlin, Felix Film /Stockholm och Nordiska Ministerrådet. Därutöver har två workshops arrangerats på Gothenburg Filmstudios på temat "Film med 3D kamerateknik" i förhoppning om ett deltagande från NSSP partnerorganisationer. Inga NSSP-partners var representerade på eventet som ändå samlade deltagare regionalt och nationellt.

Utvärderarens omdöme och reflektion

Utvärderaren kan inte uttala sig om NSSPs prestation annat än det som projektet själv redovisar i den egna rapporteringen. Däremot noteras att Västra Götalandsregionens deltagande i projektet kompliceras av ett, som det uppfattas, otydligt och flytande regionalt mandat avseende vem som ska föra regionens talan internationellt på filmområdet. Från vissa håll menas det att regionens internationella exponering på filmområdet ligger inom Film i Väst uppdrag där även verksamhetens redan upparbetade internationella renommé gör Film i Väst mest lämpad som regionens internationella röst. Sammantaget förefaller det finnas olika meningar avseende detta inom den regionala beslutsfattningen och bland regionens aktörer vilket får till följd att projektledaren, på grund av ett begränsat regionalt förtroende, inte kan engagera sig fullt ut i projektet. Insatserna idag kan beskrivas som punktuella och begränsade utan förankring i en regional strategi för hur NSSP och dess internationella partnerskap skall användas för att utveckla branschen i Västra Götaland. Ambitioner har funnits på att tillsätta en styrgrupp för VGRs engagemang i projektet och som stöd för projektledaren men detta har inte gjorts vid tidpunkten för denna utvärdering.

Utvärderarens slutsats blir att NSSP som plattform för internationell samverkan för regionens film och mediaföretag hanteras på ett undermåligt sätt till stor del beroende på orsaker som pekats på ovan. Trender avseende filmproduktionens affärslogik, såsom exempelvis TV-bolagens neddragningar av projektfinansiering i planeringsstadiet och ersättningar för produktionerna, särskilt för dokumentärfilmer, ökar kravet på samproduktionslösningar över nationsgränserna och behovet att

hitta alternativa mediala plattformar för filmiskt material. I denna kontext förefaller NSSPs fokus på att synliggöra en större gemensam resursbas samt stimulera samproduktion ur ett crossmedialt perspektiv ha en outnyttjad potential.

5.9 Film i Väst

Basfakta	
Projektorganisation	Av Västra Götalandsregionen helägt bolag
Fokus	Regionalt produktions och resurscentrum med fokus på långfilm, kort och dokumentärfilm samt TV-drama
Typ av satsning	Kulturpolitiskt och regionalpolitiskt uppdrag
Period	Löpande
VGR finansiering	69 Mkr för 2011 (RUN/KUN)

I det följande redogörs för Film i Västs verksamhet och de kvantitativa analyser som gjorts avseende verksamhetens regionalekonomiska effekter i Västra Götaland. De effekter som belyses är sysselsättning och BRP som ett resultat av den filmproduktion i regionen som Film i Väst ger bidrag till.

Syfte & verksamhet

Västra Götalands vision är att regionen skall vara norra Europas ledande filmregion i kraft av en omfattande filmproduktion som genomförs i regionen. Film i Väst som är ett av Västra Götalandsregionen helägt aktiebolag beskrivs som regionens huvudsakliga verktyg för att nå visionen. Film i Väst får också årliga bidrag från Göteborgs Stad, Trollhättans Stad, Vänersborgs kommun och Svenska Filminstitutet. De egna intäkterna uppgår till knappt 20 % av bolagets budget på cirka 100 miljoner kronor. Film i Väst har både ett kulturpolitiskt och ett regionalpolitiskt uppdrag och sammanfattningsvis ska verksamhet generera:

- > en internationellt gångbar filmproduktion av hög konstnärlig kvalitet i Västra Götaland
- > filmer som får ett stort publikt genomslag i såväl Sverige som utomlands
- > en stark infrastruktur för produktion av rörliga bilder som bidrar till att skapa starka företag med tillväxtpotential i film- och mediebranschen och betydande positiva sysselsättningseffekter i Västra Götaland
- > utveckling av nya unga spännande talanger

Film i Väst utgår från film som kulturprodukt där konstnärlig höjd och stort publikt genomslag placerar Västra Götaland på kartan. Motivet till att attrahera produktion av film till regionen har också näringspolitiska utgångspunkter. Produktionsbolag i samverkan med regionala filmbolag och filmarbetare som representerar olika kompetenser under produktionen förväntas bidra till regionalekonomiska effekter och successivt stärka och utveckla den regionala filmbranschen. Sammantaget skall infrastrukturen för internationellt konkurrenskraftig filmproduktion i regionen

successivt stärkas. För att uppnå detta kan Film i Västs verksamhet grovt beskrivas i ett antal insatsområden vilka sammanfattas nedan.

- i. **Investering i filmproduktion:** Film i Västs kärnverksamhet handlar om att delfinansiera, och därmed samproducera, lång film, TV-drama, kort- och dokumentärfilm. Det är viktigt att notera att Film i Väst inte producerar filmerna själva. Det gör fristående produktionsbolag. Film i Väst stöder filmprojekt ekonomiskt som genomför hela eller delar av produktionen i Västra Götaland med förväntan på såväl kvalitativa (kompetens, infrastruktur etc) och kvantitativa effekter (sysselsättning etc) i regionen. Film i Väst blir en samproducent och delägare i de filmer och TV-dramer bolaget väljer att satsa pengar i. Film i Västs investerar maximalt 20 % av en långfilms budget (om inte projektet genomförs med mycket låg budget), 10 % av ett TV-dramas budget och 25 % av en kort- och dokumentärfilmsbudget. Film i Väst tar ställning till över 600 projekt varje år. Film i Väst väljer att medverka i finansieringen i cirka 10 % av projekten. Valen är direkt relaterade till uppdraget. Det innebär att de valda långfilmerna ska antingen ha hög internationellt gångbar konstnärlig kvalitet eller ha potential att locka en stor publik samt bidra till sysselsättning och företagande i Västra Götaland genom att förbruka en summa som är betydligt större än Film i Västs insats i länet, i första hand i direkt filmrelaterade kostnader. För TV-dramaprojekt är riktmärket att minst fyra gånger Film i Västs insats ska spenderas i Västra Götaland.

Vad gäller Film i Västs satsningar på kort- och dokumentärfilm samt särskilda lågbudgetlångfilmsatsningar ska dessa särskilt bidra till att utveckla nya spännande unga kreatörer.

Film i Väst har att förhålla sig till den svenska kommunallagen och EU:s kommunikation på filmområdet. Det Film i Väst investerar i ett enskilt filmprojekt ska i sin helhet förbrukas i Västra Götaland i form av löner till personer mantalsskrivna i Västra Götaland och köp av varor och tjänster med säte i Västra Götaland. I verkligheten förbrukar de film- och TV-produktionen Film i Väst valt att investera i mer än tre gånger Film i Västs insats (genomsnitt), men det finns enskilda projekt som spenderar tio gånger Film i Västs investering. Film i Väst kan inte ge stöd till en enskild näringsidkare, därför investeras medlen i filmprojekt där Film i Väst blir delägare. Det är inte tillåtet att låsa ett projekts hela budget till ett specifikt territorium/land. Hur mycket ett enskilt filmprojekt teoretiskt kan spendera i en region avgörs av hur det är finansierat. Det är upp till produktionsbolaget att på konstnärliga, kvalitativa och ekonomiska grunder bestämma sig för vilken/vilka leverantörer man vill använda sig av.

- ii. **Kompetensförsörjning & utbildning:** Utöver att skapa förutsättningar för filmproduktion i regionen, arbetar Film i Väst med att kartlägga utbildningsbehov i branschen, initiera utbildningar i samverkan med utbildningsinstitutioner och påverka utbildningssystemen. Några exempel på utbildningsatsningar under 2010 är Trappan, där Film i Väst sedan flera år tagit en aktiv roll. Satsningen syftar till att identifiera behoven av kompetensutveckling genom den breda ledningsgrupp som tidigt etablerades. Förutom Film i Väst och SVT Väst finns regionens samtliga institutionsteatrar, Göteborgs Universitet genom Filmhögskolan och Högskolan för Scen och Musik samt Göteborgsoperan och centrumbildningarna inom dans och teater representerade.

Valet av deltagare speglar det faktum att flertal yrkesgrupper växlar mellan arbete inom t ex film, scen och tv. Trappan har utvecklats till en bärande och viktig satsning för medverkande och medarbetare inom scen, ton, film och tv och har sedan 2010 ett strategiskt utvecklingsuppdrag från Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Verksamheten har stöd från regionutvecklingsnämnden. Statens Kulturråd beviljade under 2010 nationella utvecklingsmedel till verksamheten. Kulturrådet har också i sin nya roll markerat att detta är en viktig verksamhet, en verksamhet också inskriven i Västra Götalandsregionens kulturplan i satsningen inom Samverkansmodellen.

För att göra en kraftfull satsning på både breddning och spets tillkom Kulturkraft Väst som, med medel från Europeiska Socialfonden under perioden 2010-2012, förverkligar ett digert kursutbud som tagits fram i nära samarbete med företrädare för de representerade branscherna. Parallellt pågår arbetet tillsammans med regionens kultur- och regionutvecklingssekretariat för att säkerställa Trappan som permanent verksamhet samfinansierad av stat och region.

Som andra exempel kan nämnas Film i Västs initiativ till utveckling en animationsutbildning tillsammans med Filmhögskolan, Konsthögskolan Valand och Högskolan för Design och Konsthantverk (HDK) och arrangemang av seminarier för filmstudenterna på Högskolan Väst²². Film i Väst har även sedan 1998 haft ett kontinuerligt och väl utvecklat samarbete med arbetsförmedlingen, och främst med arbetsförmedlingen kultur. Film i Väst finns också med i förmedlingens nationella branschråd för film och media.

Det skall också nämnas för en kontinuerlig dialog med den svenska filmbranschen vad gäller utbildnings- och kompetensutvecklingsfrågor. Arbetsmarknaden för olika yrkesfunktioner och möjligheter att kompetensutveckla inom områden där den etablerade filmbranschen saknar tillräckligt många kvalificerade filmarbetare, granskas som underlag för riktade utbildningssatsningar. Avslutningsvis har Film i Väst bidragit till uppstart av filmarbetarutbildningen i Trollhättan. Utbildningen är från och med 2011 en tvåårig utbildning inom Yrkeshögskolan, tidigare en Kvalificerad Yrkesutbildning. På Film i Västs initiativ startar också en produktionsledarutbildning inom yrkeshögskolan för spelfilm och tv-drama motsvarande 200 yh-poäng i Trollhättan.

- iii. **Främjande av nybörjare & talanger:** Film i Väst har ett uppdrag att utveckla nya unga talanger med professionell potential. Uppskattningsvis uppgår kostnaden för arbetet med unga filmskapare till drygt 3 miljoner kronor per år. Enskilda år kan beloppet vara avsevärt högre såsom 2010 då satsningen på unga uppskattningsvis var 7 miljoner kronor. Skillnaden mellan Film i Väst, Filmkonsulenterna och Kultur Ungdom ligger i Film i Västs bedömning av en ung filmskapares möjlighet att utveckla sitt professionella filmskapande. För att få regissera en lång film krävs i de allra flesta fall erfarenhet från kort och dokumentärfilm och dessa filmtyper anses därför vara särskilt lämpliga för att främja debutanter och talanger. De investeringar som Film i

²² Seminarierna riktar sig främst till studenterna vid programmet för filmproduktion men är även öppna för studenter på andra medieutbildningar på Högskolan Väst samt för studenterna på filmarbetarutbildningen och Filmhögskolan.

Väst gör i kort och dokumentärfilm riktar sig primärt till filmskapare i åldern 26-30 år och beskrivs vara förknippade med lägre krav på tidigare erfaren och konstnärlig höjd. Undantaget från den professionella inriktningen är erbjudandet av ett så kallat växthusstöd som syftar till att ge filmskapare möjlighet att testa en tidigare oprövad filmidé. I genomsnitt får 11 projekt stöd per år om ca 10-25 tusen kronor per projekttid.

Enligt Film i Väst ligger genomsnittsbudgeten för en debutantfilm på ca en miljon euro och det blir det allt svårare för debutanter att hitta finansiering till sin första film. Detta är bakgrunden till att Film i Väst under 2011 avsätter pengar för att successivt utveckla de egna insatserna för debutanter och talangfulla filmskapare. Hela satsningen kan delas in i tre särskilda insatsområden:

- > *Film i Väst Debut:* Insatsen som startade under 2010, är ett sätt att stödja debutantprojekt från hela landet med mikrobudget, vilket definieras som 5-7 miljoner kronor. Syftet är att sänka trösklarna för att filmkreatörer skall kunna göra sin första långfilm inom manus, regi och produktion med en realistisk budget och plan för distribution. Vidare skall målgruppen ännu inte nå den nivå som krävs för att komma i fråga för stöd från Svenska Filminstitutet. Film i Väst kan investera en halv miljon eller upp till ett par miljoner kronor i ett projekt och vara den enda finansiären tillsammans med ett produktionsbolag. Film i Väst säger sig ta ett stort ansvar för att bidra till projektets utveckling, övriga finansiering av filmen och bygga broar till lämpliga distributörer. Film i Väst Debutant ska stödja en till två projekt om året.
- > *Film i Väst Talang:* Insatsen startar hösten 2011 och är ett ettårigt utvecklingsprogram för unga, från 18 år, semiprofessionella filmare. Film i Väst väljer tillsammans med en särskild referensgrupp ut deltagare för finansiering som man gemensamt bedömer har möjlighet att etablera sig professionellt. Till skillnad från "debut" riktar sig talangsatsningen till sökanden som bor i Västra Götaland. Film i Väst räknar med fem till sju sökanden per år. Referensgruppen består av en handfull unga professionellt verksamma producenter. Vidare har en projektledare med gedigen nordisk erfarenhet av talangutveckling kopplats till programmet. De som söker till talangprogrammet ska ha med sig egna projekt som de vill utveckla. I programmet coachas deltagarna av de nämnda producenterna, möjliga finansiärer till framtida projekt, distributörer, regissörer och manusförfattare. Satsningen har hämtat sin primära inspiration från Frankrike och Storbritannien.
- > *Film i Väst Studio:* Insatsen innebär att Film i Väst, tillsammans med det danska produktionsbolaget Zentropa och andra intresserade aktörer (exempelvis Gothenburg Film Studios och filmkonsulenter på Kultur i Väst), ska bygga upp en studiomiljö där unga filmtalanger över 18 år ges möjlighet att arbeta i en professionell miljö. Tidplanen för Film i Väst Studio är avhängig att bra välfungerande lokaler kan hittas, men arbetet planeras att starta under 2012. Satsningen riktar sig exempelvis till eftergymnasiala utbildningar med inriktning mot film och TV, lokala medieverkstäder och studieförbund som erbjuder studiecirkel för film och TV-produktion riktat mot ungdomar. Satsningen beskrivs bygga på

bredd och Film i Väst räknar med att mellan 15 och 30 ungdomar i veckan kommer att nyttja möjligheten.

Exempel på kvalitativa och kvantitativa resultat

Film i Västs bidrag till filmbranschens kompetensförsörjning är att aktivt verka för uppkomsten av flera utbildningar. Den verkliga effekten av dessa har inte fångats upp i denna utvärdering, men det noteras att exempelvis filmarbetarutbildningen i Trollhättan, som kom till på Film i Västs initiativ för mer än 10 år sedan, har visat hur viktig en filmarbetarutbildning idag är för möjligheterna till arbete och utveckling inom professionell filmproduktion. Av de 20 studenter som i mars 2010 avslutade sin utbildning hade 18 stycken, redan före sin examensdag, fått anställning inom långfilm/dramaproduktion.

Vad gäller arbetet med debutantfilmare och talanger samproducerade Film i Väst under 2009 12 långfilmer som hade en debutregissör (utöver Rookiefilm²³) vilket innebär att 40 % av de samproducerade filmerna under året hade en regidebutant. Fyra av dessa regissörer kom fram genom Film i Västs kortfilmsverksamhet. 2010 var siffrorna på i princip samma nivå. Det finns fler exempel på hur Film i Västs kortfilmsproduktioner bidragit till att etablera nya manusförfattare och regissörer i regionen. Bland annat har Johannes Nyholm gjort tre kortfilmer med stöd av Film i Väst som alla deltagit på Cannesfestivalen. Johannes arbetar nu med en långfilm i samarbete med Film i Väst. Nicholas Kolovos gjorde kortfilmen "Jag är bög" med stöd av Film i Väst och han regisserar nu TV-serien "Starke man" för SVT och Film i Väst. Gorke Glaser Müller har tidigare fått kortfilmsstöd och arbetar nu med en långfilm. 2009 års Guldbagge för bästa kortfilm gick till "Skrapsår" som är producerad med växthusstöd från Film i Väst. Upphovskvinnan arbetar nu med en lågbudgetlångfilm i samarbete med sitt produktionsbolag och Film i Väst. Sammanfattningsvis görs uppskattningen att ett tjugotal personer under 26 år har deltagit i mer omfattande insatser på talangutvecklingsidan (produktion och längre work shops). Tittar man på åldersspannet 26-33 år uppskattas att ett knappt hundratal personer har deltagit i mer omfattande insatser på talangutvecklingsområdet.

För att bedöma Film i Västs verksamhet på ett mer övergripande plan används ett antal nyckeltal som bland annat redovisar:

"Konstnärliga kvaliteter och framgångar"

"Publikt genomslag i Sverige och utomlands"

"Styrkan i regionens infrastruktur för produktionen av rörliga bilder"

"Sysselsättning och företagande inom film och TV-drama"

"Genomslaget för/utvecklingen av regionens egna kreativa talanger - manusförfattare, regissörer och producenter."

Med utgångspunkt i dessa nyckeltal har ett antal årliga verksamhetsmål tagits fram. När det t.ex. gäller den konstnärliga kvaliteten i Film i Västs samproduktioner, har fem verksamhetsmål för 2010 formulerats. Ett av dessa mål är t.ex. att den genomsnittliga konstnärliga kvaliteten i

²³ Rookiefilm var ett arbetsnamn på ett projekt som avslutades 2009 och som syftade till att stimulera nya berättelser på ett nytt sätt av ny talang.

samproduktionerna ska ha höjts efter verksamhetsårets slut, genom att Film i Väst fortsätter att utveckla sin beslutsprocess, sin kommunikation med produktionsbolagen och sin egen kompetens att identifiera de mest spännande och gångbara kreatörerna. Film i Västs samlade bedömning av måluppfyllelse avseende dessa fem verksamhetsmål är att den genomsnittliga konstnärliga kvaliteten höjdes avsevärt under 2010. Verksamhetens konstnärliga prestation utvecklas sist i detta kapitel under rubriken "Film i Västs internationella position".

När det gäller det publika genomslaget för Film i Västs samproduktioner i Sverige och utomlands har tre verksamhetsmål för 2010 formulerats. Film i Västs samproduktioner fungerade enligt egen utsago mycket bra publikt både i Sverige och internationellt. Publikgenomsnittet hölls uppe trots ett år med ovanligt få premiärer. 2010 är Film i Västs näst bästa år om man utgår från det totala antalet biobesök på samproducerade filmer runt om i världen och det bästa någonsin om man tar hänsyn till den totala exponeringen. Knappt 2 miljoner svenskar har köpt en biobiljett till någon av Film i Västs samproduktioner i Sverige. I Västra Götaland uppgår biopubliken på Film i Västs filmer till knappt 370 000. Film i Västs samproduktioner har stått för 12,5 % av samtliga biobesök i Sverige. Den svenska filmens marknadsandel var drygt 20 % varav 55 % utgjordes av Film i Västs samproduktioner.

När det gäller underhållet och utvecklingen av nödvändiga kunskaper, kompetenser och infrastruktur för högkvalitativ film- och tv-produktion i regionen, har sju olika verksamhetsmål för 2010 tagits fram. Film i Västs samlade bedömning är att infrastrukturen har stärkts under året, vilket har att göra med att en allt större del av såväl den svenska som den nordiska filmproduktionen förlägger åtminstone delar av arbetet i sina filmer till Västra Götaland. Det gäller också filmer som helt saknar medfinansiering från Film i Väst. Film i Väst menar att det finns en positiv utveckling av kunskaper och kompetenser i Västra Götaland och att den samlade måluppfyllelsen är bra.

När det gäller utvecklingen av regionens egna kreativa potential inom den audiovisuella sektorn, har Film i väst tagit fram tre verksamhetsmål för 2010:

- > Efter verksamhetsårets slut ska Film i Väst ha utvecklat verksamheten för filmare "på väg". Detta ska stärka Film i Västs relationer till de yngre filmskaparna, förbättra möjligheterna att bygga länkar mellan dessa och lämpliga produktionsbolag och bidra till att det är attraktivt att fortsätta att utvecklas i Västra Götaland.
- > Efter verksamhetsårets slut ska Film i Väst ha utvecklat idéerna kring en ny satsning på lågbudgetlångfilm. Detta ska bidra till att reellt skapa förutsättningar för att etablera en grupp nya regissörer.
- > Efter verksamhetsårets slut ska Film i Väst ha bidragit till att utveckla nya och gamla mötesplatser för den unga "professionella" filmen i regionen. Denna ska bidra till att stärka den kreativa produktionsmiljön i regionen genom att bland annat stimulera till nätverksbyggen mellan olika yrkeskategorier.

Film i Västs bedömning är att måluppfyllelsen är god, sett till dessa tre verksamhetsmål, och mycket god om man utgår från det strategiska målet som sådant (dvs. utvecklingen av regionens egna kreativa potential inom den audiovisuella sektorn). Regionens talanger fortsätter att nå framgång på såväl kort- som långfilmsområdet, ny kreativ talang har kommit fram, inte minst på animationsområdet och relaterade sektorer, och några av landets bästa kreatörer för att skapa

digitala visuella effekter finns idag i Västra Götaland. Den samlade måluppfyllelsen är enligt Film i Väst god.

Resultat av kvantitativa beräkningar

Omfattning och avgränsning: Den kvantitativa analysen av Film i Västs verksamhet avser regionalekonomiska effektbedömningar av de filmprojekt i regionen som Film i Väst ger bidrag till. Analysen är gjord med hjälp av den s.k. rAps-modellen (se bilaga 1 för vidare information om modellen). Ett urval av fyra filmprojekt har analyserats; en svensk långfilm, en internationell långfilm, en postproduktion och en TV-produktion. Detta urval har gjorts av Film i Väst i samråd med utredaren. Varje projekt har valts med utgångspunkten att det ska vara representativt för sin kategori av produktion, dvs. att det ska vara en "typisk" långfilm eller ett typiskt TV-drama vad gäller t.ex. faktorer såsom användningen av lokal arbetskraft.

Med uppgifter om de fyra typprojektens budget/utgifter i regionen och utgifternas branschvisa fördelning, har även en bedömning gjorts av den aggregerade filmbudgetens (för 2010) branschvisa fördelning. Därigenom har även rAps-baserade analyser av den aggregerade filmbudgeten för produktion i Västra Götaland kunnat göras.

Fem separata beräkningar har följaktligen gjorts; dels beräkningar för vart och ett av de ovannämnda typprojekten, dels beräkningar för den aggregerade filmbudgeten år 2010.

Fyra typprojekt och aggregerade satsningar

De fyra typprojekten är:

- > Exempel A: Svensk långfilm
- > Exempel B: Internationell långfilm
- > Exempel C: Postproduktion (internationell långfilm)
- > Exempel D: TV-drama (serie om 6 avsnitt á 90 min)

Exempel A: Svensk långfilm

Detta exempel är en samproduktion mellan Sverige och Danmark. Filmen är gjord med relativt liten budget, 14 MSEK. Av den totala budgeten avser ca 7,5 MSEK (54 %) utgifter i Västra Götaland (s.k. Spend). Film i Västs finansiering uppgår till 2,5 MSEK, vilket är ca 18 % av filmens totala budget och ca 33 % av de totala utgifterna i VGR. Om Film i Västs finansiering var en förutsättning för att just denna film skulle produceras i regionen, har alltså en 2,5 MSEK satsning från Film i Västs sida lett till direkta utgifter om 7,5 MSEK i regionen.

Exempel B: Internationell långfilm

Detta exempel är en samproduktion mellan Sverige, Tyskland, Danmark, Norge och Holland. Filmen är gjord med relativt hög budget, 52 MSEK. Av denna budget avser 19,9 MSEK (38 %) utgifter i Västra Götaland. Film i Västs finansiering uppgår till 4,0 MSEK, vilket är ca 8 % av filmens totala budget och ca 20 % av de totala utgifterna i VGR. Om Film i Västs finansiering var en förutsättning för att just denna film skulle produceras i regionen, har alltså en 4,0 MSEK satsning från Film i Västs sida lett till direkta utgifter om 19,9 MSEK i regionen.

Exempel C: Postproduktion

Detta exempel är en samproduktion mellan Frankrike, Irland och Sverige. Filmen är gjord med hög budget, 54 MSEK. Filmen är ett nutidsdrama med övernaturliga inslag. Filmen har därför krävt en stor mängd visuella effekter. Arbetet med dessa effekter och ljudproduktionen har varit lokaliserad till Västra Götaland. Ingen inspelning i regionen. Av filmens totala budget avser 5,2 MSEK (10 %) utgifter i Västra Götaland. Film i Västs finansiering uppgår till 2,0 MSEK, vilket är ca 4 % av filmens totala budget men ca 39 % av de totala utgifterna i VGR. Om Film i Västs finansiering var en förutsättning för att just denna film skulle produceras i regionen, har alltså en 2,0 MSEK satsning från Film i Västs sida lett till direkta utgifter om 5,2 MSEK i regionen.

Exempel D: TV-drama

Detta exempel är en produktion av sex TV-filmer (6 x 90 min) som finansierats i Sverige, Tyskland och Danmark. TV-filmerna är gjorda med normal budget, totalt drygt 73 MSEK. Serien ligger inom genren polisfilm och utspelar sig helt i nutid. Av filmens totala budget avser 36,7 MSEK (50 %) utgifter i Västra Götaland. Film i Västs finansiering uppgår till 7,0 MSEK, vilket är ca 10 % av filmens totala budget och ca 19 % av de totala utgifterna i VGR. Om Film i Västs finansiering var en förutsättning för att just denna film skulle produceras i regionen, har alltså en 7 MSEK satsning från Film i Västs sida lett till direkta utgifter om närmare 37 MSEK i regionen.

Aggregerad (total) filmbudget 2008-2010

I det ovanstående har budgeten för fyra typiska filmprojekt redovisats. Nedan redovisas en sammanställning över den del av budgeten som hamnar i VGR (dvs. Spend) – för alla de filmer som Film i Väst har gett bidrag till under åren 2008-2010. Budgeten är fördelad över ovannämnda fyra typer av produktioner. I tabellen nedan redovisas också Film i Västs bidrag till filmer inom respektive kategori, vilket ger en bild av hur relationen mellan Film i Västs satsningar och Spend i regionen varierar mellan olika slags produktioner och hur relationen har utvecklats över tiden. De totala utgifterna i Västra Götaland för svenska långfilmer (dvs. budget för/utgifter i VGR) uppgick t.ex. till 94,2 MSEK år 2010. Film i Västs bidrag till dessa filmer uppgick till totalt 27,1 MSEK, vilket motsvarar ca 29 % av filmernas utgifter i VGR. Om vi antar inga av dessa filmer hade producerats i regionen utan finansiering från Film i väst, har alltså Film i Västs bidrag om 27 MSEK lett till utgifter om 94 MSEK i regionen.

Filmproduktion & relaterade kostnader		År		
Typ av produktion	Kostnader (kronor)	2008	2009	2010
Svensk långfilm	Totala kostnader Västra Götaland	103 171 501	91 373 212	94 172 774
	Film i Väst - tot	40 040 000	34 244 000	27 077 000
	Film i Väst - andel	38.8%	37.5%	28.8%
Internationell långfilm	Totala kostnader Västra Götaland	9 993 527	20 719 963	45 635 974
	Film i Väst - tot	4 808 000	7 565 000	14 733 000
	Film i Väst - andel	48.1%	36.5%	32.3%
Postproduktion	Totala kostnader Västra Götaland	9 058 000	23 311 750	23 059 924
	Film i Väst - tot	6 172 000	16 529 000	15 794 000
	Film i Väst - andel	68.1%	70.9%	68.5%
TV-drama	Totala kostnader Västra Götaland	63 251 788	49 198 690	60 092 361
	Film i Väst tot	8 980 000	10 420 000	11 985 000
	Film i Väst andel	14.2%	21.2%	19.9%
Totalt	Totala kostnader Västra Götaland	185 474 816	184 603 615	222 961 033
	Film i Väst - tot	60 000 000	68 758 000	69 589 000
	Film i Väst - andel	32.3%	37.2%	31.2%
	Andel Svensk långfilm	55.6%	49.5%	42.2%
	Andel Int. llångfilm	5.4%	11.2%	20.5%
	Andel Postprod	4.9%	12.6%	10.3%
	Andel TV-drama	34.1%	26.7%	27.0%
		100.0%	100.0%	100.0%

Som framgår av tabellen satsade Film i väst 69,6 MSEK i filmprojekt år 2010. Dessa filmprojekt genererade direkta utgifter i regionen på sammanlagt 223 MSEK. Innebär detta att Film i västs satsningar om 69,6 MSEK genererade direkta utgifter om 223 MSEK i regionen år 2010?

För att kunna avgöra vilken betydelse som Film i Västs bidrag till filmproduktion i regionen har för regionen är det nödvändigt att bedöma i vilken utsträckning som dessa produktioner skulle ha genomförts i regionen även vid en utebliven finansiering. Ett alternativ är att produktionerna ifråga skulle ha genomförts i Västra Götaland, med oförändrad budget, även utan finansiering. Vi bedömer att detta är ett orimligt antagande. För vissa produktioner kan det visserligen vara faktorer förutom finansieringen, t.ex. kompetensnivån i regionen, som påverkat produktionsbolagets beslut om att förlägga produktionen i Västra Götaland och att använda sig av lokal arbetskraft (Spend i regionen) i den utsträckning som man gjort. Men eftersom finansieringen är kopplade till krav avseende Spend

är det rimligt att utgå ifrån att vid utebliven finansiering från Film i Väst skulle merparten av projekten antingen ha genomförts utanför regionen eller i regionen men med en lägre Spend.

Utgångspunkten att inget av de filmproduktioner som Film i Väst varit medfinansier i skulle ha producerats i regionen vid utebliven finansiering från Film i Väst innebär sannolikt en överskattning av de regionalekonomiska effekterna av Film i Västs satsningar. Utgångspunkten att alla produktioner hade förlagts i Västra Götaland, med oförändrad Spend i regionen, även vid utebliven finansiering innebär å andra sidan sannolikt en grov underskattning. Sanningen ligger någonstans mittemellan och kan förmodligen variera stort från projekt till projekt. Det har inte funnits utrymme att inom ramen för denna utredning analysera från närmare. Med hänsyn till det utredningsarbete som gjorts och till de intervjuer som genomförts är det ändå utredarnas bedömning att Film i Västs satsningar (och indirekt den kompetens och de kluster som byggts upp i regionen) generellt sett varit avgörande för besluten om att genomföra filmproduktioner i regionen.

Resultat av kvantitativa analyser: I tabellen nedan redovisas resultaten av första modellkörningar av de fyra typprojekten – dvs. svensk långfilm, internationell långfilm, postproduktion och tv-produktion – där vi hypotetiskt har utgått ifrån att varje projekt har en budget (för utgifter i Västra Götaland) på 100 MSEK. Syftet med dessa körningar är att analysera i vilken utsträckning som typprojekten kan ge olika bidrag till den regionala ekonomin även om budgeten är densamma. I princip skulle de regionala bidragen kunna variera, eftersom en filmbudgets branschvisa fördelning kan variera och eftersom branscherna kan skilja sig från varandra vad gäller faktorer såsom arbetsproduktivitet (lönesumma per sysselsatt), efterfrågan på underleveranser och andelen av dessa underleveranser som produceras av företag med säte i regionen. Spridningseffekterna i den regionala ekonomin kan med andra ord variera beroende på vilka branscher berörs av filmproduktionen. Spridningseffekterna blir t.ex. förhållandevis små om en ytterst liten andel av produktionsvärdet inom branschen ifråga utgörs av värdet av insatsvaror och/eller om en ytterst liten andel av dessa insatsvaror produceras i regionen.

Resultat av kvantitativ analys med antagandet av varje projekt har samma budget, 100 MSEK								
Exempel	Sysselsättningseffekter (antal helårssysselsatta)			BRP-effekter (MSEK)			Den indirekta effektens andel av total effekt	
	Direkt	Indirekt + inducerad	Tot	Direkt	Indirekt + inducerad	Tot	Sys	BRP
A	78.3	44.6	122.9	51.3	30.4	81.7	36.3%	37.2%
B	80.3	42.8	123.1	53.6	29.3	82.9	34.8%	35.3%
C	74.5	44.8	119.3	51.3	30.7	82.0	37.6%	37.5%
D	77.6	43.3	120.9	52.7	29.6	82.2	35.8%	36.0%

Som framgår av tabellen finns det vissa variationer mellan de olika projektyperna vad gäller effekter på både sysselsättning och BRP. Det handlar samtidigt inte om några stora skillnader. Den direkta BRP-effekten varierar t.ex. mellan 51,3-53,6 MSEK och den totala BRP-effekten mellan 81,7-82,2 MSEK. Att den direkta effekten på BRP varierar beror på att sambandet mellan bruttoproduktion (eller "omsättning", vilket i samtliga fall uppgår till 100 MSEK) och BRP (som avser det sammanlagda förädlingsvärdet i produktionskedjan) varierar mellan branscher²⁴. Att de indirekta (och inducerade) effekterna varierar, beror som tidigare nämnts på att spridningseffekterna i regionen kan variera mellan branscher. Men de modellberäknade effekterna visar att variation mellan typprojekten är förhållandevis liten. Vi kan därför inte på grundval av modellberäkningarna dra slutsatsen att en viss typ av projekt konsekvent har större spridningseffekter i ekonomin än ett annat. Därmed inte sagt att det inte finns skillnader mellan typprojekten, men dessa avser snarare förhållandet mellan Film i Västs bidrag, filmens "Spend" i regionen och filmens totala budget. I tabellen nedan redovisas körningsresultaten för respektive av de fyra typprojekten, med deras verkliga budget samt för den aggregerade filmbudgeten.

Resultat av kvantitativ analys av de fyra typprojekten med verklig budget samt aggregerad budget för alla filmprojekt som Film i väst satsat på år 2010								
Projekt	Spend i Västra Götaland (MSEK)	Bidrag från FiV (MSEK)	Sysselsättningseffekter (helårssysselsatta)			BRP-effekter (MSEK)		
			Direkt	Indirekt	Tot	Direkt	Indirekt	Tot
A	7.5	2.5	5.9	3.4	9.2	3.9	2.3	6.1
B	19.9	4.0	16.0	8.5	24.5	10.7	5.8	16.5
C	5.1	2.0	3.8	2.3	6.1	2.6	1.6	4.2
D	36.7	7.0	28.5	15.9	44.4	19.3	10.9	30.2
Totalt	223.0	69.6	175.6	97.4	272.9	116.8	66.5	183.3

²⁴ Direkta utgifter om 100 MSEK i regionen innebär per definition att bruttoproduktionen eller omsättningen i regionen ökar med 100 MSEK. Brutttoproduktionen och bruttoregionalprodukten (BRP) är två skilda mått. Något förenklat kan man säga att bruttoproduktionen är ett mått på värdet av allt som produceras i regionen, såväl insatsvaror som färdiga varor och tjänster under en given tidsperiod. BRP däremot är ett mått på värdet av de slutliga varorna och tjänsterna. Av detta skäl är tillskottet till bruttoproduktionen högre än för tillskottet till BRP.

År 2010 satsade Film i Väst ca 69,6 MSEK i filmprojekt som hade en total budget för utgifter (Spend) i Västra Götaland på sammanlagt ca 223 MSEK. Dessa satsningar genererar, enligt modellkörningarna, en efterfrågan på produktion som motsvarar ca 273 heltidssysselsättningar, dvs. 273 personer som arbetar heltid i regionen under ett år. Av dessa är ca 176 direkta effekter och 97 indirekta och inducerade effekter. Vad gäller sysselsättningseffekterna står alltså de indirekta och inducerade effekterna för närmare 36 % av de totala effekterna. När det gäller effekterna på regionens BRP så uppgår de modellberäknade direkta effekterna till 116,8 MSEK, de indirekta och inducerade effekterna till 66,5 MSEK, vilket ger totala effekter om 183,3 MSEK.

Så kallade multiplikatorer kan beräknas genom att dividera de totala effekterna med de direkta effekterna. Med hjälp av utgifter från tabellen ovan kan tio multiplikatorer beräknas, för fyra typprojekt och ett aggregat avseende såväl sysselsättning som BRP.

Multiplikatorer för fyra typprojekt och aggregat (samtliga projekt)		
avseende sysselsättning och BRP		
Projekt	Sysselsättning	BRP
A	1.57	1.59
B	1.53	1.55
C	1.60	1.60
D	1.56	1.56
Totalt	1.56	1.57

Film i Västs internationella position

Internationaliseringen av filmfinansiering har resulterat i att det finns en tradition av samproduktion mellan olika regionala filmfonder i Europa och ofta framhålls dessa fonders internationella image och position som framgångsfaktor. För Film i Väst är det alltså viktigt att vara framgångsrik på den internationella marknaden för finansiering av film. Film i Väst beskriver det själva som sin uppgift att öka förutsättningarna för att de svenska projekt som verksamheten samproducerar skall få kompletterande internationell finansiering. Övriga motiv till Film i Västs internationella arbete är att stärka verksamhetens egna kunskaper och kompetenser, att stärka verksamhetens förmåga att kunna konkurrera om högklassiga internationella filmprojekt samt att stärka Film i Västs varumärke.

I Västra Götaland framhävs Film i Väst som regionens starka och etablerade röst internationellt och utvärderaren har ombetts undersöka verksamhetens internationella position. Det finns inga givna

mått för en sådan granskning och jämförelser skall göras med försiktighet. I det följande har vi valt att redogöra för:

- > Det internationella mottagandet av de filmer som Film i Väst samproducerat, samt
- > Film i Västs prestation i förhållande till ett urval av ledande filmfonder i Europa.

I filmvärlden är visningar på prestigefyllda festivaler, nomineringar till så kallade A-festivaler samt erhållna priser ett vanligt förekommande mått på det internationella mottagandet av en film och finansierarnas framgång. Ett starkt internationellt mottagande av Film i Västs samproduktioner visar inte bara på en stark produktionskapacitet, utan kan även antas stärka verksamhetens attraktionskraft som samarbetspartner internationellt.

En granskning av Film i Västs årsredovisningar ger en bild av den internationella genomslagskraften hos de filmer som finansierats. Sett över totalen samproduktioner vann Film i Västs filmer 123 priser vid olika internationella filmfestivaler och evenemang. Av dessa var 87 långfilmspriser, 21 kortfilmspriser och ett dokumentärfilmspris. Vad gäller det internationella mottagandet av Film i Västs samproducerade långfilmer, konstateras att antalet priser ökat markant de senaste åren, från ca 30 priser per år fram till 2008, till en fördubbling 2009 och ytterligare en ökning med 30 % under 2010. Av totalt vunna priser på 84 stycken 2010 hade 47 svenska upphovsmän medan 37 stycken var internationella samproduktioner av långfilmer. 20 av de filmer som finansierats av Film i Väst under 2010 valdes 27 gånger till en officiell sektion i någon av de 13 A-festivalerna (inklusive Toronto Film Festival), vilket är en ökning med 10 % jämfört med något annat verksamhetsår. 2010 erhöll också dessa filmer åtta priser vid flera A-festivaler, vilket kan jämföras med tidigare år där Film i Västs samproduktioner erövrade max två priser under enskilda år. Som exempel kan nämnas Susanne Biers film "Hämnden" som vann en Oscar för bästa utländska film och Golden Globe för bästa icke engelskspråkiga film. 2010 beskrivs även som ett rekord år avseende kort och dokumentärfilm. 18 internationella kortfilmspriser och 15 dokumentärfilmspriser togs hem under året.²⁵ Sammantaget kan det konstateras att det internationella mottagandet för Film i Västs filmer har utvecklats positivt och är fortsatt starkt vilket stärker Film i Västs position som samarbetspartner på den internationella filmmarknaden. Det höga antalet internationella förfrågningar om samproduktioner tillsammans med Film i Väst, närmare 70 % av inkomna 300 ansökningar 2010, kan ses som ett bevis på detta.

Vidare kan det konstateras att Film i Väst inte bara är en stark partner internationellt för produktion av film, utan verksamheten efterfrågas också som en viktig dialogpartner på policynivå när utvecklingen av Europas film- och audiovisuella sektor diskuteras och formas. När EU/MEDIA våren 2010 skulle diskutera vilka utmaningar offentliga och regionala filmaktörer står inför i framtiden bjöds Film i Väst in att medverka i den expertpanel som skulle belysa framtidens filmpolitik. Film i Väst var den enda skandinaviska och regionala verksamheten i panelen. Vidare nyttjas Film i Väst som ett inspirerande exempel på hur regional filmfinansiering kan byggas upp och etableras, både i studier och för enskilda filmfonder.

²⁵ Sammanställning från Årsredovisning 2010. Till de priser som redovisats här skall läggas nationella priser och recensionsomdömen som av utrymmesskäl inte tagits med.

"FilmFyn projektet er inspireret af andre landes regionale filmfonde, især Film i Väst i Trollhättan"

(Den regionala fonden Filmfyns hemsida: www.filmfyn.dk)

Priset för konstnärliga pris – Film i Väst i jämförelse med de största filmfonderna i Europa

Film i Väst är medlem i Cine-Regio, en intresseorganisation bestående av 34 regionala Europeiska filmfonder från 15 Europeiska länder. Film i Väst har en plats i organisationens styrelse och under perioden 2006-2009 låg kansliet i Göteborg. En fd utvecklingschef på Film i Väst var tidigare också organisationens vice president. I januari 2010 överlämnade Film i Väst stafettpippen till Århus. Nätverket startade sin verksamhet 2005 och är en självständig non-profit organisation. Ansökan krävs för medlemskap och vissa kriterier måste uppfyllas innan en filmfond blir upptagen i nätverket. Således är inte alla Europeiska filmfonder en del av Cine-Regio.

Nätverket har tre uttalade ambitioner:

1. **Kunskapsutbyte** – att utbyta åsikter och erfarenheter, få nya perspektiv och diskutera "best practices" för att maximera och effektivisera Europeisk filmproduktion.
2. **Skapa policys för filmproduktion** – att öka medvetenheten om betydelsen av Europeisk film bland beslutsfattare och skapa ett gemensamt kommunikationsverktyg mot dessa.
3. **Samproduktioner** – att stärka möjligheterna för samproduktioner inom Europa genom att stimulera artistiskt, tekniskt och kreativt kunskapsutbyte.

Cine-Regios medlemsfonder

Nedan redovisas en sammanställning av aktiva medlemsfonder i Cine-Regio 2010.

Nr	Namn	Land
1	Wallimage	Belgien
2	Flanders Audiovisual Fund	Belgien
3	Filmfyn	Danmark
4	West Danish Film Fund	Danmark
5	Screen South	England
6	Film London	England
7	POEM	Finland
8	CCRAV - Région Nord-Pas de Calais	Frankrike
9	Ile-de-France Region	Frankrike
10	Centre Images	Frankrike
11	Rhône-Alpes Cinéma	Frankrike
12	PACA - Provence-Alpes-Côtes d'Azur	Frankrike

13	FILAS Audiovisual Fund	Italien
14	Fondazione Apulia Film Commission & Fund	Italien
15	Rotterdam Media Fund	Nederländerna
16	FilmCamp	Norge
17	Film Fund FUZZ A/S	Norge
18	Film3	Norge
19	Filmkraft Rogaland	Norge
20	Krakow Film Fund	Polen
21	Zürcher Filmstiftung	Schweiz
22	City of Belgrade Secretariat of Culture	Serbien
23	Institut Català de les Indústries Culturals	Spanien
24	Consortio Audiovisual de Galicia	Spanien
25	Consejería de Cultura Andalusia E.P.G.P.C	Spanien
26	Filmregion Stockholm-Mälardalen	Sverige
27	Film i Väst	Sverige
28	Film i Skåne	Sverige
29	Filmpool Nord	Sverige
30	Filmförderung Hamburg Schleswig-Holstein	Tyskland
31	Mitteldeutsche Medienförderung	Tyskland
32	Filmförderung Baden-Württemberg	Tyskland
33	Southern Transdanubia Film Fund	Ungern
34	Filmfonds-Wien	Österrike

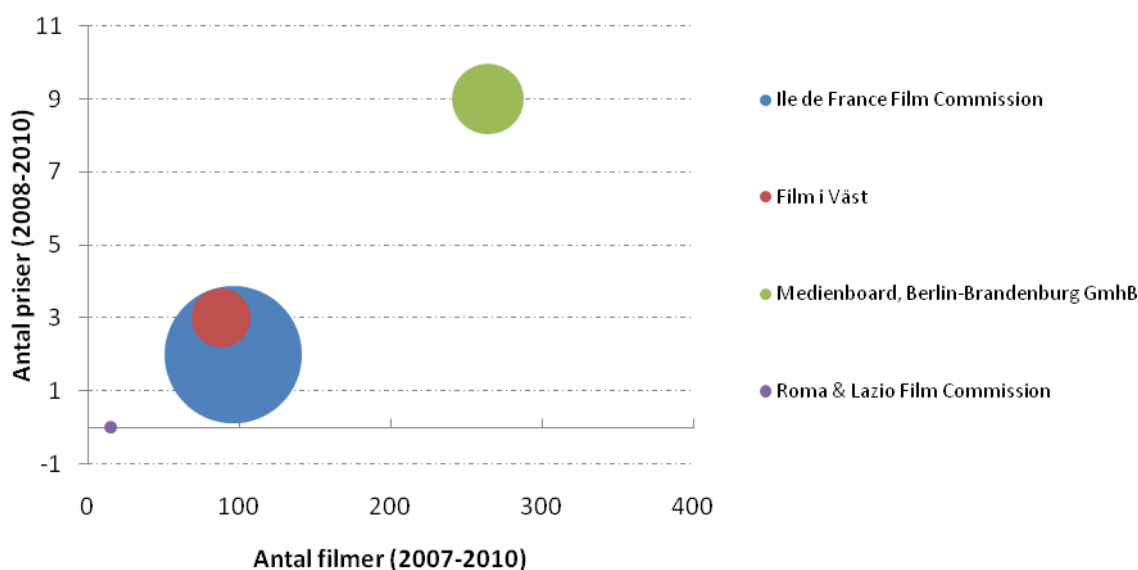
Att jämföra filmfonder sinsemellan är inte helt okomplicerat då bland annat incitamentsstruktur, finansieringsstruktur och konstnärligt/kulturellt inflytande kan påverka "framgångsmått" och skapa väldigt olika resultat beroende på vilka avgränsningar som görs. Jämförelser och tolkningar skall därför göras med försiktighet. Vi har valt ut ett antal fonder för en jämförelse med Film i Väst baserat på ett antal parametrar. Då Film i Väst har uttryckliga ambitioner att vara en motor för att etablera Västra Götaland som en ledande film- och TV-dramaregionen i Europa görs en jämförelse med de största regionala filmfonderna i Europa: Berlin, Rom och Paris. London som filmregion har exkluderats i jämförelsen eftersom filmsatsningsstrukturen i Storbritannien påminner mer om amerikansk filmproduktionskultur, och således inte blir lika relevant för jämförelsen. Utifrån detta har vi tittat på följande filmfonder:

- > Ile de France Film Commission, Paris
- > Medienburg, Berlin-Brandenburg GmbH
- > Roma & Lazio Film Commission, Rom

Dessa fonder ingår också i ett särskilt nätverk för storstadsbaserade filmfonder, Capital Regions for Cinema. Vidare har ett antal priser och filmfestivaler valts ut baserat på deras betydelse för internationell film, internationellt erkännande i branschen samt för sitt igenkännande hos allmänheten. De prisceremonier och filmfestivaler som valts ut som relevanta för en någorlunda rättvis studie av filmers framgång är:

- > Academy Awards

- > Golden Globe
- > BAFTA (British Academy of Film and Television Arts)
- > Cannes Film Festival
- > Berlin Film Festival
- > Sundance Film Festival

Förhållande mellan antal priser, antal filmer och relativ satsning per pris (cirkelstorlek)

Bilden visar hur de olika filmfonderna relaterar till varandra i antal priser, antal filmer och relativ satsning per film. Vi ser i diagrammet att det går ungefär lika många producerade filmer per faktiskt pris och det föreligger därför ett tillsynes linjärt förhållande mellan antal priser och antal filmer. Däremot skiljer sig satsning per pris väldigt mycket åt mellan fonderna, vilket här illustreras med cirkelnas storlek. En fond som har en liten cirkel i jämförelse med övriga har således en relativt sätt låg kostnad per erhållet pris. Det bör noteras att en filmfond med dubbelt så stor satsning per prisvinnande film i jämförelse har en 4 gånger så stor cirkel. Resultatet visar att Film i Väst ligger något över den franska filmfonden Ile de France Film Commission mätt i antal producerade filmer och priser men också att Film i Väst är mer kostnadseffektiv per pris. Omvänt kan sägas att de prisvinnande filmer som samproducerats av den franska filmfonden är "dyrare" än Film i Västs filmer. Film i Väst förefaller vara, om än marginellt, vara den fond som har relativt lägst satsning per prisvinnande film (Film i Västs cirkel är marginellt mindre än den tyska fondens cirkel). Resultatet visar också att den tyska fonden Medienboard Berlin-Brandenburg GmbH har vunnit flest priser men också producerat flest filmer. Den italienska fonden Roma & Lazio Film Commission har inte samproducerat

någon prisvinnare under perioden. De prisbelönda filmerna²⁶ som exemplet ovan baserar sig på fördelar sig på följande vis mellan de utvalda regionala filmfonderna:

Filmfond	Filmer
Film i Väst	Hämnden, Flickan som lekte med elden, Antichrist
Ile de France Film Commission	Entre les murs, Persepolis
Medienboard, Berlin-Brandenburg GmHB	Die Fälscher, Der Vorleser, Inglorious Basterds, Das weisse Band, Waltz with Bashir, Ajami, The Ghost writer
Roma & Lazio Film Commission	-

Utvärderarens omdöme och reflektioner

Film i Västs verksamhet är omfattande och beskrivningen är ingalunda heltäckande. Icke desto mindre förefaller Film i Västs insatser har varit mycket betydande, för att inte säga avgörande, för att bygga upp och etablera en attraktiv och välfungerande miljö för internationellt konkurrenskraftig filmproduktion. Film i Väst har idag en stor andel av alla små, stora, konstnärliga och publika filmprojekten från norra Europa på sitt bord. Film i Västs "track record" gällande producerade filmer, oavsett mätt i antal eller internationellt renommé, är imponerande och verksamheten presterar i paritet med de ledande filmfonderna i Europa. Sammanfattningsvis är Film i Västs bidrag till regionens kultur- och näringspolitiska mål tydliga och stora. Prestationen skall också ses i ljuset av Sveriges relativt begränsade finansiella möjligheter till internationell samproduktion. I Sverige finns mycket små nationella medel för internationella samproduktioner och inget statligt skattelättnadssystem för filmproduktion. Till skillnad från i Storbritannien, Tyskland, Holland, Belgien och Frankrike finns i Sverige bara de regionala medlen som en större möjlig finansieringskälla till internationella projekt. Sammantaget förefaller begränsningarna för vad som faktiskt kan åstadkommas i huvudsak vara ekonomiska. Film i Västs egen bedömning är att en kritisk massa uppnåtts avseende långfilmsproduktion men att möjligheterna är oändliga där den största avkastningen på de offentliga investeringarna sannolikt ligger i postproduktion och TV-produktion.

Följdfrågan blir då om det ur ett regionalekonomiskt perspektiv kan anses vara motiverat att satsa på filmproduktion? Nedan görs en reflektion kring utvärderingens kvantitativa analys.

De kvantitativa analyserna

År 2010 satsade Film i Väst ca 69,6 MSEK i filmprojekt som hade en total budget för utgifter i VGR (dvs. "Spend") på sammanlagt ca 223 MSEK. De kvantitativa analyserna visar att dessa direkta investeringar om 223 MSEK i regionen genererar en total produktion i regionen motsvarande ca 273 heltidssysselsättningar och med ett bidrag till BRP om totalt 183,3 MSEK.

Är dessa effekter stora eller små?

²⁶ Tilläggsinformation avseende filmernas biointäkter presenteras i bilaga 2.

Ett sätt att få grepp om storleksordningen på de modellberäknade effekterna är att uttrycka dem i kvoter (eller nyckeltal). En sådan kvot är att relatera den totala effekten (avseende sysselsättning och/eller BRP) till Film i Västs satsning. En annan kvot är att relatera den totala effekten till de direkta utgifterna i regionen (dvs. "Spend"). Varje 1 MSEK i direkt investering leder t.ex. till modellberäknade sysselsättningseffekter motsvarande 1,2 heltidssysselsatta under ett år och till ett bidrag till regionens BRP motsvarande ca 820 000 SEK. Relaterat till Film i Västs satsning blir avkastningen högre. För varje 1 MSEK bidrag från Film i Väst genereras modellberäknade sysselsättningseffekter motsvarande 3,9 heltidssysselsatta under ett år och till ett bidrag till BRP motsvarande ca 2,6 MSEK.

Att varje 1 MSEK investering i regionen (dvs. produktionskostnader om 1 MSEK) genererar en sysselsättning motsvarande 1,2 heltidssysselsatta och en BRP-effekt på drygt 800 000 SEK, är inget anmärkningsvärt. Detta är en normal relation och överensstämmer väl med rAps-baserade analyser av andra investeringar än i filmproduktion, till exempel investeringar i infrastruktur eller genomförande av olika typer av sport- eller kulturevenemang. (Notera att motsvarande kvoter för genomförande av Göteborgs filmfestival är 1,3 heltidssysselsatta och 795 000 SEK, se nedan).

Det som utmärker de modellberäknade effekterna av filmproduktion i regionen är snarare effekterna i relation till Film i Västs satsningar, dvs. den regionalekonomiska avkastningen på Film i Västs satsningar, som har att göra med förhållandet mellan Film i Västs bidrag och filmproduktionens spend i regionen. År 2010 satsade Film i Väst ca 70 MSEK på filmproduktion i regionen. Dessa filmer hade en total spend motsvarande 223 MSEK. Under det något restriktiva antagandet att Film i Västs bidrag var en förutsättning för att just dessa filmer skulle produceras i regionen, har alltså varje 1 MSEK satsning från Film i Väst genererat direkta investeringar i filmproduktion i regionen motsvarande 3,2 MSEK, och därigenom till sysselsättningseffekter motsvarande 3,9 heltidssysselsatta under ett år och till ett bidrag till BRP motsvarande ca 2,6 MSEK. Om varje krona i bidrag från Film i Väst, och i förlängningen varje skattekrona från befolkningen i regionen, genererar ett BRP-tillskott om 2,6 kr, bör detta betraktas som en mycket god avkastning. Det är dock osäkert i vilken utsträckning som Film i västs finansiering är en förutsättning för att produktionsbolagen skall välja att genomföra projekten i Västra Götaland och använda sig av lokal arbetskraft i den utsträckning som det gör.

Ett annat sätt att belysa storleksordningen på de regionalekonomiska effekterna av Film i Västs satsningar på filmproduktion är att relatera effekterna till motsvarande beräkningar som gjorts av filmsatsningar i andra regioner. Ett exempel på sådana jämförbara beräkningar är produktionen av de svenska Millenniumfilmerna i Stockholmsregionen. Företaget Cloudberry Communications har på uppdrag av Filmregion Stockholm-Mälardalen genomfört analyser av de regionalekonomiska effekterna av dessa filmer. Analysen innehåller beräkningar av tre olika slags effekter:

- > Indirekta och inducerade (dvs. spridnings-) effekter på omsättning (bruttoproduktion) av de direkta investeringarna i regionen, dvs. av "spend" i regionen.
- > Exponeringsvärde av den marknadsföring av Stockholmsregionen som produktionen och marknadsföringen av filmen innebär.
- > Ökad turism och ökade turistutgifter i regionen till följd av filmernas effekter på regionens konkurrenskraft som en attraktiv turistregion.

Den första effekten beräknas i två steg. I det första steget beräknas/bedöms hur stor andel av filmernas totala produktionsbudget som hamnar i regionen direkt, dvs. det vi ovan har benämnt som "spend". I det andra steget multipliceras denna spend med en multiplikator, som syftar till att beräkna de indirekta och inducerade (spridnings-) effekterna i ekonomin. Multiplikatorn definieras som den totala effekten (direkt+indirekt+inducerad) dividerat med den direkta effekten. Cloudberry Communications har *inte* beräknat multiplikatorn, snarare har man med hänvisning till andra genomförda beräkningar nationellt (Skåne) och internationellt resonerat sig fram till att en rimlig multiplikator att tillämpa ligger på 1,5. Man menar också med hänvisning till vissa internationella studier att detta är ett relativt försiktigt antagande om en filmproduktions spridningseffekter.

I våra kvantitativa analyser har multiplikatorn beräknats. Vi har tagit hänsyn till hur de direkta investeringarna i filmproduktion fördelas mellan branscher (för fyra olika typprojekt) och gjort specifika modellbaserade beräkningar för spridningseffekterna i just Västra Götaland. Följaktligen har totalt åtta multiplikatorer beräknats; sysselsättnings- respektive BRP-effekter för fyra typprojekt (svensk långfilm, internationell långfilm, postproduktion samt tv-produktion). De beräknade multiplikatorerna uppgår till 1,5-1,6. Det finns med andra ord en relativt liten variation mellan typprojekten. De modellberäknade multiplikatorerna ligger med andra ord också mycket nära de antaganden som använts i Cloudberry Communications beräkningar för Millenniumfilmerna i Stockholm-Mälardalenregionen. Värt att notera är emellertid att Cloudberry Communications beräkningar endast avser filmproduktionens totala effekter på bruttoproduktion. Med en produktionsbudget på drygt 100 MSEK och en spend i regionen på ca 93 MSEK, har den totala effekten på bruttoproduktion i regionen beräknats till $93 \cdot 1,5 = \text{ca } 140 \text{ MSEK}$. Brutttoproduktion är *inte* ett vedertaget mått för att belysa de regionalekonomiska effekterna. Mer vanligt förekommande mått är effekter på BRP och sysselsättning.

De övriga två effekter som ingår i Cloudberry Communications beräkningar, dvs. exponeringsvärde och ökade turistutgifter, är effekter som *inte* ingår i våra beräkningar ovan. Cloudberry har uppskattat exponeringsvärdet av Millenniumfilmerna för Stockholmsregionen till ca 960 MSEK. Turisteffekterna har beräknats med utgångspunkt i antaganden att Millenniumfilmerna ökar turismen i regionen med drygt 3 procent under en treårsperiod efter färdigställande av filmen, vilket bedöms leda till att turistutgifterna i regionen ökar med ca 430 MSEK under perioden.

Cloudberry Communications beräkningar visar alltså att en filmproduktion med en budget på drygt 100 MSEK, varav ca 93 MSEK är spend i regionen, kan leda till ett exponeringsvärde för regionen motsvarande knappt en miljard kronor och till ökade turistutgifter motsvarande ca 430 MSEK. Kan vi översätta dessa siffror till filmproduktion i Västra Götaland, dvs. dra slutsatsen att filmer med en spend om 93 MSEK i VGR kan förväntas leda till exponeringsvärden och turisteffekter motsvarande 1,4 miljarder kronor? Nej, det kan vi inte, av flera skäl.

Ett skäl är att det tycks finnas dubbelräkningar i Cloudberry Communications beräkningar, dvs. att turisteffekterna för regionen finns med i båda ovan nämnda poster. En annan anledning är att såväl exponerings- som turistvärdet av filmproduktion sannolikt varierar oerhört mycket mellan olika slags filmer. En film som produceras i en viss region skulle i princip kunna ha noll exponerings- eller turistvärde om inte regionen ifråga marknadsförs i filmen, avsiktligt eller oavsiktligt.

Millenniumfilmerna och även böckerna har nått mycket stora internationella framgångar och sannolikt inte representativa för hur stora exponerings- och turisteffekterna är för en normalfilm.

Cloudbery Communications beräkningar ska alltså mötas med stor försiktighet, framförallt om resultaten ska "översättas" till vilka slags exponerings- och turisteffekter som filmproduktion i Västra Götaland kan förväntas ge. Men, beräkningarna visar ändå att effekterna kan vara betydande. I Cloudbery Communications beräkningar är effekterna 10-15 gånger så stora som produktionsbudgeten. Även med mycket mer försiktiga antaganden, kan det alltså röra sig om mycket stora exponeringsvärden respektive turisteffekter för regionen.

5.10 Göteborgs internationella filmfestival

BASFakta	
Projektorganisation	Ideell kulturförening med säte i Göteborg.
Fokus	Filmfestival med fokus på att exponera och positionera nordisk film internationellt
Typ av satsning	Kulturstrategiskt uppdrag & RUN-finansierat projekt
Period	2010-2012
VGR finansiering (RUN/KUN)	2 400 tkr (KUN 1 775 tkr/ RUN 625 tkr)

I det följande presenteras en kvalitativ redogörelse av festivalverksamheten och de kvantitativa analyser som gjorts av festivalens regionalekonomiska effekter i Västra Götaland. De effekter som belyses är festivalens effekter på sysselsättning, BRP och turistiska utgifter.

Mål & resurser

Göteborg International Film Festival är Nordens största publika filmfestival och den nordiska filmbranschens största, årliga mötesplats. Festivalen pågår varje år under elva dagar i månadskiftet januari-februari. Under året (2010) sysselsätter festivalen tretton personer, tio på heltid och tre på deltid. Vid varje festival projektanställs ytterligare 40-45 personer. Sammanlagt motsvarar anställningarna cirka 17 helårstjänster. Cirka 300 volontärer och ideellt arbetande personer engageras vid varje festival.

GIFF drivs som en ideell förening vars stadgar säger att:

- > GIFF skall verka för bredast möjliga spridning av värdefull film från hela världen i existerande och framtida medier samt medverka till en kreativ och vittomfattande diskussion om filmen som konstnärligt uttrycksmedel.
- > Målet med GIFF:s arbete är att ge världens bästa film så stor spridning som möjligt till en i första hand nordisk publik, samt verka som språngbräda för ny nordisk film ut i världen. Föreningen arbetar mot publik inom samtliga branschled såväl som mot vanliga biobesökare och filmintresserad allmänhet.

Insatser och arbetssätt

GIFF är som tidigare nämnts Nordens största publika filmfestival och dessutom den nordiska filmbranschens största årliga mötesplats. Sedan 2008 driver GIFF även en i huvudsak regional helårsverksamhet. Filmfestivalen är också arrangör av Nordens största marknadsplats för ny nordisk film, Nordic Film Market. Cirka 300 särskilt inbjudna internationella inköpare, distributörer och festivalrepresentanter av rang kommer till Göteborg för att delta i marknaden. GIFF ger även ut tidskriften Filmkonst, driver (i samarbete med SIDA) Göteborg International Film Festival Fund samt arrangerar filmvisningar, seminarier och underhållande möten såväl under pågående festival som under resten av året. Filmfestivalen är också medarrangör till Bergmanveckan på Fårö samt delaktig i en rad andra samarbeten under året.

Föreningen samarbetar bland andra med:

- > Göteborgs stad
- > Nordisk Film & TV Fond
- > Scandinavian Films
- > SIDA
- > Svenska Filminstitutet (SFI)
- > Västra Götalandsregionen

Festivalen samarbetar även, på en internationell nivå, med bland andra Rotterdam International Film Festival och filmfestivalen i Haugesund, Norge. Samarbetet med Rotterdam International Film Festival består i huvudsak i ett utbyte av gäster och filmer. Därtill har GIFF och Rotterdam Film Festival ett etablerat erfarenhetsutbyte kring de filmfonder för filmare i så kallade utvecklingsländer som båda festivalerna driver. När det gäller Norges nationella filmfestival, Haugesund och deras marknadsplats, New Nordic Films, består samarbetet i första hand i gemensam internationell marknadsföring av de båda festivalernas respektive arrangemang.

Göteborg International Film Festival har även sponsorrelationer och samarbetsavtal med ett antal företag.

Exempel på kvalitativa och kvantitativa resultat

Målet med GIFF:s arbete är att ge världens bästa film så stor spridning som möjligt till en i första hand nordisk publik, samt verka som språngbräda för ny nordisk film ut i världen. Sett från detta perspektiv kan nämnas att festivalens elva dagar lockar ca 33 000 unika besökare och att sedan festivalen 2006 har antalet medlemmar ökat med 40,4 procent och antalet biljetter med 12,4 procent.

År 2010 genomfördes den 33:e upplagan av Göteborg International Film Festival, som enligt föreningen blev den hittills mest framgångsrika i festivalens historia (inga uppgifter finns framtagna för 2011). Under festivalen visades 452 filmer från totalt 78 länder vid sammanlagt omkring 730 visningar. Totalt såldes 130 400 biljetter och drygt 32 000 festivalpass. Årets starka och varierade program, i kombination med lyckade satsningar som fortsättningen med det rymliga festivaltältet med bar på Heurlins plats, filmrelaterade evenemang och spelningar, samt de många högtintressanta

gästerna, var enligt föreningen avgörande faktorer när festivalen lockade en större publik och landade på det högsta besökarantalet någonsin. Cirka 1 500 journalister och filmarbetare ackrediterades dessutom och ungefär 300 särskilt inbjudna gäster besökte festivalen.

Resultat av kvantitativa beräkningar

Omfattning och avgränsning: Genomförandet av en filmfestival kan generera effekter i den regionala ekonomin av flera skäl. Arbetskraft behövs för själva genomförandet av festivalen men också för planering, marknadsföring och allt övrigt för- och efterarbete. Genomförandet innebär också att det uppstår en ökad efterfrågan på biografytor, andra lokalytor, förtäring och transporter mm. I den kvantitativa analysen av filmfestival beräknas dessa effekter, som kan kopplas till genomförandet av festivalen.

En ytterligare effekt som beaktas explicit i den kvantitativa analysen är att genomförandet av festivalen kan generera en ökad turism och därmed ökade turistutgifter i regionen. Dessa turister utgifter på varor och tjänster, som inte är direkt kopplade till filmfestivalen (t.ex. mat och logi, transporter, shopping och andra nöjen), ska också betraktas som en effekt som uppstår till följd av filmfestivalens genomförande. I den kvantitativa analysen beaktas med andra ord dels effekterna av genomförandet av festivalen i sig, dels effekterna av den turism och de turistutgifter i regionen som genereras pga. festivalens genomförande. På liknande sätt som i fallet med filmproduktion beräknas de direkta, indirekta och inducerade effekterna på sysselsättning och BRP i Västra Götaland. Effekterna har beräknats med hjälp av rAps-modellen.

Kostnader för genomförande av GIFF och genererade turistutgifter: Kostnaderna för att genomföra filmfestivalen finns redovisade i GIFF:s årsredovisning 2009/2010. Gränsdragningen mellan kostnaderna för genomförandet av festivalen och kostnaderna för föreningens övriga verksamhet är emellertid otydlig. GIFF:s totala kostnader för perioden uppgick enligt årsredovisningen till 22,06 MSEK. De kostnader som, enligt utredarens bedömning, kan kopplas direkt till genomförandet av festivalen uppgår till ca 16 MSEK (exklusive sociala avgifter för personal).

För att kunna beräkna de totala turistutgifterna i regionen (som bedöms tillkomma till följd av festivalens genomförande) behövs information om antalet besökare till festivalen, andelen av dessa som är "turister" och som antas besöka regionen pga. festivalens genomförande, totala utgifter per turist och natt fördelat på olika utgiftsposter (t.ex. mat, logi, shopping, nöjen), samt antal nätter per turistbesök. När det gäller antalet besökare och fördelningen mellan personer folkbokförda i respektive utanför regionen, har GIFF levererat följande information:

Den totala publiken (under festivalen 2010) uppgick till 33 000. Av dessa var ca 6 600 folkbokförda utanför regionen. Dessutom tillkommer ca 1 000 personer från gästande branscher. Dvs. totalt 7 600 besökare som reser till regionen pga. festivalens genomförande.

GIFF har inga uppgifter om den genomsnittliga besökarens utgifter under besöket till Göteborg. Det finns inga sådana uppgifter sammanställda. En bedömning har därför gjorts utifrån motsvarande undersökningar som genomförts för andra evenemang. Antagandet är att varje turist som besöker festivalen i genomsnitt spenderar 3 500 kr. Med antagande om totalt 7 600 besökare, ger det totala utgifter om 26,6 MSEK.

Beräkningarna utgår således ifrån antagandet att filmfestivalen genomförs till en kostnad om ca 16 MSEK och att festivalen genererar turist utgifter om ca 26,6 MSEK, dvs. totala utgifter om 42,6 MSEK.

Resultat av kvantitativa analyser: I tabellen nedan redovisas resultaten av de rAps-baserade analyserna avseende de regionalekonomiska effekterna av att genomföra filmfestivalen 2010.

Modellberäknade effekter av GIFF			
	Direkt	Indirekt	Total
Sysselsättning Antal helårssysselsatta	39.2	16.9	56.1
BRP (MSEK)	22.5	11.3	33.9

Filmfestivalen år 2010 innebar att aktiviteter genomfördes till en kostnad om ca 16 MSEK (exkl. skatter). GIFF har alltså satsat 16 MSEK. Enligt antagandena för beräkningarna är emellertid de direkta utgifterna i regionen, kopplade till festivalens genomförande, totalt 42,6 MSEK. Anledningen är de utgifter, på allt från mat och logi till nöjen och transporter, som festivaldeltagarna antas spendera i regionen. Dessa utgifter antas uppgå till 26,6 MSEK. Genomförandet av festivalen bedöms med andra ord stå för knappt 40 % av de direkt utgifterna med den genererade turismen bedöms stå för drygt 60 %.

Enligt modellkörningarna skapar dessa direkta utgifter om 42,6 MSEK en efterfrågan på produktion som motsvarar ca 56 heltidssysselsättningar, dvs. 56 personer som arbetar heltid i regionen under ett år. Av dessa 56 personer är 39 s.k. direkta effekter och 17 indirekta och inducerade effekter, dvs. effekter som återspeglar efterfrågan på arbetskraft pga. spridningseffekterna i ekonomin. Vad gäller sysselsättningseffekterna står alltså de indirekta och inducerade effekterna för ca 30 % av de totala effekterna. När det gäller effekterna på regionens BRP så uppgår de modellberäknade direkta effekterna till 22,5 MSEK, de indirekta och inducerade effekterna till 11,3 MSEK, vilket ger totala effekter om 33,9 MSEK.

Utvärderarens slutsats och reflektioner

De kvantitativa analyserna

År 2010 kostade genomförandet av filmfestivalen ca 16 MSEK (exkl. skatter), vilket med turisteffekter inräknade antas ha genererat direkta utgifter i regionen om totalt 42,6 MSEK. De kvantitativa analyserna visar att dessa direkta utgifter om 42,6 MSEK i regionen genererar en total produktion i regionen motsvarande ca 56 heltidssysselsättningar och med ett bidrag till BRP om totalt ca 34 MSEK.

Är dessa effekter stora eller små?

Som i fallet med filmproduktion får vi ett bättre grepp om storleksordningen på de modellberäknade effekterna genom att uttrycka dem i kvoter, dvs. genom att relatera den totala effekten (avseende

sysselsättning och/eller BRP) dels till kostnaderna för att genomföra festivalen, dels till de totala direkta utgifterna i regionen inklusive ökad turism. Varje 1 MSEK i totala (direkta) utgifter leder t.ex. till modellberäknade sysselsättningseffekter motsvarande 1,3 heltidssysselsatta under ett år och till ett bidrag till regionens BRP motsvarande ca 795 000 SEK. Relaterat till GIFF:s kostnader för att genomföra festivalen (och i förlängningen till skattebetalarna i regionen) blir avkastningen högre. För varje 1 MSEK kostnad för genomförande genereras modellberäknade sysselsättningseffekter motsvarande 3,5 heltidssysselsatta under ett år och till ett bidrag till BRP motsvarande ca 2,1 MSEK.

Att varje 1 MSEK direkt utgift i regionen genererar en sysselsättning motsvarande 1,3 heltidssysselsatta och en BRP-effekt på ca 800 000 SEK, är inget anmärkningsvärt. Siffrorna är jämförbara med de modellberäknade effekterna av filmproduktion i regionen. Det som utmärker de modellberäknade effekterna av filmfestivalen är snarare effekterna i relation till kostnaderna för genomförandet, dvs. den regionalekonomiska avkastningen på dessa kostnader, som har att göra med förhållandet mellan kostnaderna för genomförandet och totala utgifter i regionen inkl. ökade turistutgifter. Enligt antagandena för analysen genererar varje 1 MSEK i kostnad för filmfestivalens genomförande totala (direkta) utgifter i regionen motsvarande 2,7 MSEK (motsvarande siffra för filmproduktion är 3,2 MSEK – se ovan) och därigenom till sysselsättningseffekter motsvarande 3,5 heltidssysselsatta och till ett bidrag till BRP motsvarande ca 2,1 MSEK (motsvarande siffror för filmproduktion är 3,9 heltidssysselsatta och 2,6 MSEK). Att varje krona i kostnad för genomförandet av festivalen, och i förlängningen varje skattekrona från befolkningen i regionen, genererar ett BRP-tillskott som är mer än dubbelt så stort, bör betraktas som en mycket god avkastning. Investeringar i vägar och järnvägar leder till exempel ytterst sällan till en motsvarande samhällsekonomisk avkastning, vilket bland annat framgår av den senaste genomförda åtgärdsplaneringen.

6 Filmsatsningarnas bidrag till kulturvisionen & RTP

Som nämnades inledningsvis i avsnitt 4.1 utgår de offentliga satsningar som görs på film från "Kulturvision Västra Götaland" och det regionala "Tillväxtprogrammet 2008-2013" som båda utgör delmängder av och skall bidra till förverkligandet av den övergripande visionen för regionen "Det Goda Livet". Utvärderingen har gjort en översiktlig bedömning av i vilken utsträckning de satsningar som granskats ligger i linje med dessa styrdokument. Det bör noteras att utfallet baserar sig på en uppskattning för att få en grov bild av det "strategiska värdet" hos den totala offentliga satsningen med avstamp i det som kulturvisionen och tillväxtprogrammet ger uttryck för.

Satsningarnas bidrag till kulturvisionen

I kulturvisionen beskrivs tolv målområden som sammantaget skall bidra till att visionen blir verklighet. Området "Samverkan & öppenhet" handlar om att kultursektorn i ökad utsträckning skall samverka internt men också med andra samhällssektorer i syfte att skapa förnyelse och effektiva arbetsätt. Utvärderingens uppskattning är att samtliga satsningar, med reservation för FCV, bidrar till denna målformulering. Filmsatsningarna samverkar med flertalet aktörer utanför filmbranschen såsom exempelvis skolor och utbildningssystemen (Doris i skolan, Angeläget, Novemberfestivalen, Film i väst), intresseföreningar och ungdomsorganisationer, kommuner, museer och myndigheter såsom Polisen (KMOV, Bengtsfors filmfestival, GROW, Angeläget). Med hänsyn taget till definitionen av

målområdet, förefaller FCVs bidrag vara mer begränsad jämfört med övriga satsningar där verksamheten begränsas till föreningens medlemmar och samverkan till filmbranschens aktörer.

Inom området "*Regional utveckling*" lyfts kulturens betydelse för ett dynamiskt och kreativt näringsliv fram. En viktig aspekt är att kulturutövare skall kunna leva, verka och få in utkomst i Västra Götaland. De filmsatsningar som tydligast har ett uttalat fokus på arbetsmarknadsrelaterade insatser och/eller film kreativt företagande bedöms vara Film i väst, GROW, NSSP, FCV och KMV. Film i väst har här en särställning med samproduktionernas bidrag till den regionala ekonomin. Inom området "*Barn & ungdomar*", som också lyfts fram som särskilt prioriterat av VGR, verkar de satsningar som har just barn och ungdomar som uttalad målgrupp och vars verksamheter verkligen inkluderar och engagerar ungdomar. Bedömningen är att sju av de granskade satsningarna bidrar till detta område. Undantagen är GROW, NSSP och GIFF. Bland de satsningar som görs på ungdomar kan man särskilja stimulans till nybörjarfilmare (Novemberfestivalen, Angeläget och Film i väst) och insatser som syftar till att fånga upp och utveckla talanger (Film i väst och viss mån KMV). Det bör understrykas att även regionens filmkonsulenter arbetar aktivt med främjande verksamhet för barn och ungdomar upp till 26 år genom exempelvis Skolbio, "*Framefestivalen*", "*Noomaraton*" och "*Filmtrampolinen*".

Inom området "*Jämställdhet*" har Doris i skolan en särställning i det regionala filmlandskapet där en mer jämställd filmbransch är den huvudsakliga drivkraften för verksamheten. Till området bidrar även Film i väst som arbetar för att stärka kvinnors etablering i typiskt mansdominerade filmarbetaryrken exempelvis genom jämställdhetsmål (inget kön skall vara lägre representerat än 40 % i någon del av verksamheten) samt innehållsanalyser, bland annat ur ett genusperspektiv, av de filmer som finansieras.

Samtliga filmsatsningar, med undantag av NSSP, bedöms bidra till området "*Förnyelse och konstnärlig frihet*", om än i varierande omfattning. Inom området understryks vikten av den experimentella kulturen oavsett hur många som efterfrågar denna typ av kulturyttringar. NSSP syftar till att attrahera produktioner till länderna kring Nordsjön varför det kan antas att projektet inte nämnvärt bidrar till detta område inom kulturvisionen. För övriga satsningar kan inte utvärderingen värdera den experimentella höjden i de filmalster som skapas, men icke desto mindre görs bedömningen att satsningarna karaktäriseras som öppna för och uppmuntrande till experimentellt skapande utifrån målgruppernas förutsättningar. GIFF och Bengtsfors filmfestivals bidrag motiveras främst med deras ambitioner att tillgängliggöra smal film som många gånger har svårt att nå regionens alla delar.

Områdena "*Det offentliga rummet*" och "*Bruka och bevara*" handlar om vikten av miljöer som tar hänsyn till människans olika behov, både avseende avskildhet, mötesplatser och estetiska upplevelser. Vidare framhålls betydelsen av att förstå och bevara det regionalspecifika kulturarvet. Områdena hanteras inte av filmsatsningarna, möjligtvis med undantag av Bengtsfors filmfestival som genom festivalarrangemanget verkar för att behålla och levandegöra lokala biografialonger. Det regionala filmstödet bidrag borde dock vara större än vad som framkommit i denna utvärdering. I sammanhanget bör nämnas att KUN och RUN avsatt och tidigarelagt ett finansiellt stöd på 2 miljoner kronor under 2011 för en medverkan av digitaliseringen av regionens biografier. Även VGRs och

filmkonsulenternas övriga stöd till biograferna ("*Biografstödet*" och "*Biosnabbslanten*") ökar förutsättningarna för ett mer kännbart bidrag till kulturvisionen.

Området "*Internationellt*" ger uttrycket för betydelsen av att kulturen tar intryck av internationella impulser för att utvecklas. Det handlar om stort utrymme för regional kultur med internationell lyskraft men också om utveckling av internationella kontakter, globalt och inom EU. Sju av de tio satsningarna kan i varierande grad beskrivas som internationella. Film i västs och GIFFs mycket starka internationella position ger förstås verksamheterna en särställning i regionen. Fler exempel är FCV:s omfattande internationella projektverksamhet ("*YEFF!*", "*Youth For Media*" etc) samt satsningarnas omfattande exponering på och kontakter med internationella festivaler (Doris filmernas exponering på The World Film Festival i Montreal, Novemberfestivalens representation på festivaler i Österrike, Tyskland, Finland och Norge etc).

Området "*Bildning & demokrati*" ges kulturen uppgiften att bidra till individens andliga, emotionella och intellektuella utveckling. På en kollektiv nivå bidrar därmed kulturen till demokratins utveckling där olika kulturyrtringar erbjuder kanaler för yttrandefrihet och kritiskt tänkande. För fyra av filmsatsningar framträder det bildande och upplysande syftet tydligare än för övriga. Som exempel kan nämnas FCV:s antirasistiska projekt ARF, Doris i skolans uppgift att verka för ett mer genusneutralt filmberättande, Angelägets insatser för att skapa engagemang kring mänskliga rättigheter samt KMV som mötesplats för rivaliserande stadsdelar och samhällsgrupper.

Med området "*delaktighet och tillgänglighet*" avses att alla människor som bor eller besöker Västra Götaland ska kunna ta del av kulturlivet, som utövare, brukare, stödjare eller främjare. Samtliga filmsatsningar får anses vara tillgängliga och främja delaktighet. Det kan dock noteras att Film i västs uppdrag att attrahera filmproduktion med hög konstnärlig kvalitet till regionen, resulterar i mer exklusiva val av samarbetspartners. Denna begränsning i tillgängligheten rör, enligt utvärderingen, således Film i väst i sin roll som samproducent. Vidare noterar utvärderingen att flertalet regionala aktörer i filmbranschen upplever de regionala resurserna och den regionala ansvarsfördelningen avseende stimulans till nybörjarfilmare och talangutveckling å ena sidan och dokumentärfilm å andra sidan som otydliga vilket begränsar tillgängligheten till de stöd som de facto erbjuds. Film i väst, Filmkonsulenterna samt KulturUngdom beskrivs som de aktörer som primärt äger ett ansvar för att öka den regionala tydligheten på dessa områden.

Avslutningsvis understryks betydelsen av olika kulturella uttryck och genrer samt utrymme för både professionell och amatörkulturell verksamhet i området "*Mångfald*". Inom området "*Hälsa*" understryks kulturens vikt för människors kreativa kraft och avkoppling vilket gör kultur till ett verktyg i det regionala friskvårdsarbetet. Utvärderingens bedömning är att samtliga filmsatsningar representerar en blandning av filmiskt skapande som involverar amatörer, semi-professionella och etablerade filmskapare. Däremot är satsningarnas bidrag till området hälsa mycket otydlig.

Satsningarnas bidrag till RTP

Inom området "*Stimulera nyskapande*" nämns framgångsfaktorer såsom dialog och samverkan mellan utbildning och näringsliv men också det systematiska arbetet med entreprenörskap genom hela utbildningssystemet och yrkeslivet. Exempel på behov av insatser som nämns är stöd för

tillväxtföretagande genom klusterbildningar och inkubatorer. De satsningar som tydligaste lämnar ett bidrag till RTP är inte helt förvånande de som erhåller finansiellt stöd från RUN. Film i västs systematiska insatser för påverka utbildningssystemen i samklang med filmföretagens behov samt verksamhetens bidrag till att utveckla ett regionalt filmkluster är förstas bara några exempel på de mest framträdande bidragen. Andra exempel är GROWs insatser för att testa och utveckla en inkubatorliknande verksamhet med filmen som drivkraft för affärerna. Även GROWs insatser för att finna nya användningsområden för det filmiska skapandet via nya medier kan mycket väl bidra med nya affärer på en annars ganska traditionell filmmarknad. Samtidigt har utvärderingen tidigare påpekat att GROWs underdimensionerade resurser och splittrade verksamhet, begränsar bidraget. Avslutningsvis bör de branschmöten som arrangeras i samband GIFF lyftas fram som exempel på mötesplats för nya affärer inom filmbranschen.

Området *"Ta tillvara mänskliga resurser"* handlar exempelvis om underlättande insatser för företagare med invandrarbakgrund och programinsatser inom området etnisk mångfald för nya och bättre affärer. En grundförutsättning som lyfts fram för att nå bra resultat är ett långsiktigt och engagerat arbete för att påverka attityder kring invånare med utländskbakgrund. Området lyfter även fram vikten av jämställdhet där könsbundna utbildnings- och yrkesval måste brytas. De mest framträdande bidragen från filmsatsningarna är FCVs debattskapande verksamhet rörande rasism, främlingsfientlighet och diskriminering genom projektet ARF. Även Doris i skolans insatser för jämställdhet måste förstås med på listan. Projektets utbildnings- och diskussions turné till skolor i regionen med fokus på genusperspektivets betydelse för filmisk gestaltning är ett tydligt bidrag.

Avslutningsvis handlar området *"Infrastruktur"* om investeringar i ett konkurrenskraftigt och hållbart transportsystem varför ingen relevant koppling kan göras de filmsatsningar som omfattas av denna utvärdering.

6.1 Översiktlig matris

På kommande sida presenteras en översiktlig matris över utvärderingens uppskattning av i vilken utsträckning filmsatsningarna bidrar till kulturvisionen och RTP.

Kulturvisionens målområden												
Filmsatsningar	Samverkan & öppenhet	Regional utveckling	Barn & ungdomar	Jämställdhet	Förnyelse & konstnärlig frihet	Det offentliga rummet	Bruka & bevara	Internationellt	Bildning & demokrati	Delaktighet & tillgänglighet	Mångfald	Hälsa
FCV		x	x		x			x	x	x	x	
KMV	x	x	x		x				x	x	x	
Doris i skolan	x		x	x	x			x	x	x	x	
Bengtstors filmfest.	x		x		x		x			x	x	
Novemberfestivalen	x		x		x			x		x	x	
Angeläget	x		x		x			x	x	x	x	
GROW	x	x			x					x	x	
NSSP		x						x		x	x	
Film i väst	x	x	x	x	x			x		x	x	
GIFF	x	x			x			x		x	x	

Filmsatsningar som bidrar till kulturvisionens respektive RTP

Regionala Tillväxtprogrammets fokusområden		
Filmsatsningar	Stimulera nyskapande	Ta tillvara mänskliga resurser
FCV		x
KMV		
Doris i skolan		x
Bengtstors filmfestival		
Novemberfestivalen		
Angeläget		
GROW	x	
NSSP		
Film i väst	x	
GIFF	x	
		Utveckla infrastrukturen

7 Sammanfattande slutsatser

7.1 Styrkor i satsningarnas genomförande

- + **Filmsatsningarna ligger i linje med regionens kulturvision:** De insatser och aktiviteter som görs inom ramen för satsningarna ligger väl i linje med Kulturvision-Västra Götaland. Projekten adresserar sammantaget flertalet prioriterade områden i kulturvisionen där samverkan & öppenhet, barn och unga, förnyelse och konstnärlig frihet, internationellt, delaktighet och tillgänglighet samt mångfald är de projektteman som är mest framträdande. Det är utvärderarens uppfattning att de mål och strategier som formulerats för de enskilda satsningarna är levande och genomsyrar till stor del verksamheterna.
- + **De enskilda filmsatsningarna är kulturpolitiskt värdefulla:** Flertalet satsningar kan fungera som inspirerande exempel på hur film som kulturyttring kan användas som problemlösande verktyg på identifierade problemområden i samhället. Vissa utmaningar, såsom exempelvis integration (ex *"Mobila filmskolan"* inom Bergsjöns Kultur- och Mediaverkstad), tar sig uttryck lokalt eller delregional medan andra, såsom jämställdhet, snarare är strukturella och attitydsrelaterade problem inom hela filmbranschen (ex *Doris i skolan*). Filmens värde i detta sammanhang förefaller ligga såväl i produktionsprocess som i slutlig filmprodukt. Filmproduktionen i sig beskrivs som en deltagande, icke elitistisk, process som karaktäriseras av ömsesidiga beroendeförhållanden mellan alla involverade. Kort och gott, alla individer och funktioner behövs under en filminspelning vilket gör det till ett lämpligt socialt verktyg. Denna typ av projekt har tydliga kulturpolitiska värden (snarare än filmpolitiska) och bör ligga till grund för ett lärande kring hur visionens mer sväpande formuleringar kan ta sig konkreta och nyttiga uttryck på "fältet".²⁷ Vidare kan det konstateras att det filmiska innehållet, varav några även fått ett konstnärligt erkännande, används i syfte att lyfta särskilt viktiga frågor, utmana, provocera och informera kring en specifik utmaning. Film i väst och GIFF särskiljer sig från övriga satsningar där deras bidrag till kulturpolitiken ligger i det filmpolitiska uppdraget och utvecklingen och exponeringen av filmen i sig som kulturprodukt.
- + **Filmsatsningarna gör mycket för skattebetalarnas pengar:** Slutsatsen kring avkastningen från Film i väst och GIFF redogörs för separat nedan. I övrigt görs bedömningen att satsningarna, trots det många gånga gånger begränsade stödet från VGR, omvandlar det ekonomiska bidraget till en tillsynes kritisk massa av aktiviteter för att uppnå de mål som satts för verksamheterna. Projekt och kulturstrategiska uppdrag kan generellt beskrivas som ambitiösa och "proffsigt" drivna. Vidare förefaller den offentliga pengarna möjliggöra utrymme för att testa nya metoder och angreppssätt och bedömningen är att projektens avsedda pilotprofil (jämfört med de kulturstrategiska uppdragen) har förvaltats väl av projektledningarna i förhållande till de

²⁷ Exempelvis ömsesidigt lärande mellan filmprojekten och ADAs ("Association for Design & Advertising") modell för att använda kreativa näringar som nyttskapare för samhället, ett projekt inom det kulturella handlingsprogrammet "Näringsutveckla kultursektorn".

finansiella ramarna. Hit hör exempelvis ”Historiska dokumentärer via nya medier” inom GROW. Medfinansieringskravet från VGR bidrar förvisso i de allra flesta fall till att regionens stöd växlas upp men icke desto mindre är det samlade intrycket att det händer mycket i projekten med en relativt liten offentlig insats. En professionell kultur- och filmarbetarkår i kombination med uppskattat stöd från och dialog med VGRs handläggare kan sägas vara en del av förklaringen. Vidare har säkerligen kulturvisionen, om än symboliskt, bidragit till att kulturen fått en tydligare regional position och roll med mer inspirerade och professionaliserade aktörer på kulturmarknaden som följd. Samma tankegång återfinns i den utvärdering som gjorts av Kulturvision-Västra Götaland²⁸

- + **Film i Väst & Göteborgs internationella filmfestival bidrar till positiva regionalekonomiska effekter:** Utvärderingen av Film i Väst och Göteborgs internationella filmfestival har tagit sitt avstamp från frågan i vilken utsträckning det är motiverat att investera i regional filmproduktion och festivalverksamhet ur ett regionalekonomiskt perspektiv. Utvärderaren understryker vikten av att en bedömning av satsningarna inte får göras enbart utifrån sifferbaserat utfall utan hänsyn måste tas till satsningarnas mer långsiktiga strategiska insatser. Hit hör exempelvis Film i Västs insatser för att stärka den regionala branschens kompetensförsörjning genom utbildningar samt insatser för att hjälpa filmtalanger att komma in och få fotfäste i branschen. Värdet av sådana insatser låter sig svårligen fångas upp i kvantitativt material. Slutsatsen är att både Film i Väst och Göteborgs internationella filmfestival bidrar till positiva regionalekonomiska effekter i termer av ökad sysselsättning och bidrag till bruttoregionalprodukt (BRP).

Det som utmärker de modellberäknade effekterna av Film i Västs regionala filmproduktioner är hur dessa effekter förhåller sig till Film i västs satsningar. År 2010 satsade Film i väst ca 70 MSEK på filmproduktion i regionen, men dessa filmer hade en total spend i regionen motsvarande 223 MSEK. Under antagandet att Film i Västs bidrag var en förutsättning för att just dessa filmer skulle produceras i regionen, har alltså varje 1 MSEK satsning från Film i Väst genererat direkta investeringar i filmproduktion i regionen motsvarande 3,2 MSEK, och därigenom till sysselsättningseffekter motsvarande 3,9 heltidssysselsatta under ett år och till ett bidrag till BRP motsvarande ca 2,6 MSEK. Om varje krona i bidrag från Film i Väst, och i förlängningen varje skattekrona från befolkningen i regionen, genererar ett BRP-tillskott om 2,6 kr, bör detta betraktas som en mycket god avkastning. Skillnaden i effekter mellan de olika filmtyperna som granskats är marginella. Även om de modellberäknade effekterna visar viss variation mellan typprojekten, kan vi inte slutsatsen att en viss typ av projekt konsekvent har större spridningseffekter i ekonomin än ett annat. Därmed inte sagt att det inte finns skillnaderna mellan typprojekten, men dessa avser snarare förhållandet mellan Film i Västs bidrag, filmens ”Spend” i regionen och filmens totala budget. Exempelvis varierar Film i Västs bidragsandel av den totala filmproduktionskostnaden i regionen från 20 % (TV-drama 2010) till 68 % (postproduktion 2010) vilket innebär att uppväxlingen i monetära termer har varit större för TV-produktionerna än för postproduktionerna.

²⁸ Vision: Kulturpolitik i Västra Götaland, Utvärderingsrapport 2010 (Svante Beckman, Klara Tomson och Anna-Sofie Köping Olsson.)

Det som utmärker Göteborgs filmfestival är effekterna i relation till kostnaderna för genomförandet, dvs. den regionalekonomiska avkastningen på dessa kostnader, som har att göra med förhållandet mellan kostnaderna för genomförandet och totala utgifter i regionen inkl. ökade turistutgifter. År 2010 kostade genomförandet av filmfestivalen ca 16 MSEK (exkl. skatter), vilket med turisteffekter inräknade antas ha genererat direkta utgifter i regionen om totalt 42,6 MSEK. De kvantitativa analyserna visar att dessa direkta utgifter om 42,6 MSEK i regionen genererar en total produktion i regionen motsvarande ca 56 heltidssysselsättningar och med ett bidrag till BRP om totalt ca 34 MSEK. Enligt antagandena för analysen genererar varje 1 MSEK i kostnad för filmfestivalens genomförande totala (direkta) utgifter i regionen motsvarande 2,7 MSEK (motsvarande siffra för filmproduktion är 3,2 MSEK – se ovan) och därigenom till sysselsättningseffekter motsvarande 3,5 heltidssysselsatta och till ett bidrag till BRP motsvarande ca 2,1 MSEK (motsvarande siffror för filmproduktion är 3,9 heltidssysselsatta och 2,6 MSEK). Att varje krona i kostnad för genomförandet av festivalen – och i förlängningen varje skattekrone från befolkningen i regionen – genererar ett BRP-tillskott om 2,1 kr, bör betraktas som en mycket god avkastning.

7.2 Svagheter i satsningarnas genomförande

- **Filmsatsningarna är innovativa idag men för traditionella "imorgon":** Satsningarna försöker finna nya arbetssätt för att nå sina mål, det kan handla om förändrade former för att få in potentiella filmarbetare på arbetsmarknaden, såsom KMV:s "Filmarbetare på väg" eller nya uttryckssätt i det slutliga filmiska innehållet för att väcka debatt såsom exempelvis "Doris filmerna". Så långt kan flertalet projekt beskrivas som innovativa. Däremot riskerar satsningarna att vara alltför traditionella avseende valet av och samarbetet med nya former av visningsfönster för filmskapandet. Satsningarna har ett starkt fokus på bioduk (och tablå-TV) som visningsfönster och bedömningen är att potentialen i utvecklingen av digitala medier för rörlig bild inte tas om hand inom ramen för verksamheterna. Det finns satsningar som "nosar" på området. Hit räknas främst Film i väst, exempelvis genom deltagandet i förstudien "Cross Media lab" tillsammans med Lindholmen Science park, men även GROW och Angeläget. Däremot, sett över den totala regionala portföljen av satsningar, hanteras inte digitala medier på ett strategiskt sätt. Det finns både näringspolitiska och kulturpolitiska skäl till att etablera ett flexibla synsätt gällande visningsfönster. De näringsrelaterade insatser som görs idag kan grovt karaktäriseras som arbetsmarknadsåtgärder med målet att underlätta för filmskapare att kunna leva på sitt konstnärliga skapande. Slutsatsen avser även de satsningar som medfinansieras av RUN. Korsbefruktningen mellan produktion av filmiskt gestaltande å ena sidan och utvecklingen av digitala medier som visningsfönster å andra sidan kan i ett framtidsperspektiv utgöra grogrund för en innovationsbaserad tillväxt med nya typer av marknader och uppdrag för filmarbetare. Till detta skall förstås läggas de digitala mediernas betydelse för att finna innovativa vägar till fler och nya kulturkonsumenter.
- **De kulturstrategiska uppdragens mervärde för regionen kan ifrågasättas:** Enligt de riktlinjer som VGR formulerat skall de verksamheter som ges ett kulturstrategiskt uppdrag bidra till ett

dynamiskt kulturliv och en konstnärlig utveckling i Västra Götaland. Med begreppen "uppdrag" förstås att dessa verksamheter skall bedriva verksamhet och åstadkomma resultat som "beställs" av VGR. Med "strategiskt" förstås att sådana verksamheter ges särskild vikt för regionen. Härvidlag särskiljer sig kulturstrategiska uppdrag från "projekt" som har kortare finansieringsperiod och tydligare pilotkaraktär. Sammantaget kan det rimligen förväntas att de kulturstrategiska uppdragen skall bidra med andra mervärden jämfört med övrig verksamhet som finansieras av kulturutvecklingsnämnden. Utvärderaren ställer sig tveksam till om rätt förutsättningar ges och i vilken utsträckning dessa verksamheter verkligen skapar strategiska mervärden för regionen. Det finns främst två skäl till att resa frågan. Flera av uppdragen är underkritiskt finansierade vilket komplicerar långsiktigheten, exempelvis genom bristande trovärdighet och attraktionskraft i dialogen och samverkan med andra aktörer samt svårigheter med personalförsörjning. Vidare tvingas underfinansierade uppdrag att ständigt söka kompletterande finansiering med stora OH-kostnader och spretiga underprojekt som följd (exempelvis Filmcentrum Väst). Sådana uppdrag riskerar att omfatta "allt" och tappar därmed strategiskt fokus. Avslutningsvis är VGRs ambitioner med uppdragen oklara och det är svårt att se någon egentlig "strategisk" skillnad mellan uppdrag och projekt. I några fall är även VGRs uppdragsformulering iögonfallande lik sökandens verksamhetsbeskrivning och i ett annat fall ges intrycket att det huvudsakliga motivet för den strategiska finansiering snarare handlar om att undvika den årliga ansökningsbördan.

- **GROW har näringspolitiskt intressanta inslag men är för omfattande:** Bland de satsningar som granskats är GROW ensamt om att försöka identifiera och utveckla alternativa användningsområden och visningsfönster tillsammans med användare. Delprojektet "*Historiska dokumentärer mot nya plattformar*" kan sannolikt bidra med intressanta lärdomar kring gränssnitten mellan filmarens kompetens och konstnärliga uttryck och nya visningsfönster anpassade efter specifika användare. Svagheten ligger i genomförandet av GROW som komplicerats av en otydlig regional struktur på filmområdet. Mycket tid har ägnats åt att skapa klarhet i hur den gemensamma regionala resursbasen avseende film fungerar, det vill säga vilka filmaktörer som är verksamma, vem som kan vad och vilka projekt som drivs. Detta har varit nödvändigt för att dra nytta av andra aktörers kompetens och för att undvika dubbelarbete och ineffektiva överlappningar, men har skett på bekostnad av projektets sakfrågor. Projektet bedöms som alltför ofokuserat och vår slutsats är att projektet spänner över ett alltför brett verksamhetsområde med underdimensionerade delprojekt och aktiviteter som följd. Inte minst med hänsyn taget till projektets begränsade personella resurser (här inbegrips även projektledarens engagemang i NSSP). Till sådana underdimensionerade aktiviteter hör inkubatorn som bör avknoppas och utgöra en egen satsning som ägs av ett partnerskap av relevanta regionala aktörer med en kritisk finansieringsvolym. Sammanfattningsvis kan sägas att orsaken till, och samtidigt resultatet av, GROWs situation är att verksamheten har haft svårt att finna sin roll och position i det regionala filmlandskapet.
- **NSSPs potential utnyttjas inte på grund av bristande mandat:** Västra Götalandsregionens deltagande i projektet kompliceras av ett, som det uppfattas, otydligt och flytande regionalt mandat avseende vem som ska föra regionens talan internationellt på filmområdet. Från vissa

håll menas det att regionens internationella exponering på filmområdet ligger inom Film i Väst uppdrag där verksamhetens redan upparbetade internationella renommé gör Film i Väst mest lämpad som regionens internationella röst. Sammantaget förefaller det finnas olika meningar avseende detta inom den regionala beslutsfattningen och bland regionens aktörer vilket får till följd att projektledaren, på grund av ett begränsat regionalt förtroende, inte kan engagera sig fullt ut i projektet. Insatserna idag kan beskrivas som punktuella och begränsade utan förankring i en regional strategi för hur NSSP och dess internationella partnerskap skall användas för att utveckla branschen i Västra Götaland. Ambitioner har funnits på att tillsätta en styrgrupp för VGRs engagemang i projektet och som stöd för projektledaren men detta har inte gjorts vid tidpunkten för denna utvärdering.

Utvärderarens slutsats blir att NSSP som plattform för internationell samverkan för regionens film och mediaföretag hanteras på ett undermåligt sätt till stor del beroende på orsaker som pekats på ovan. Trender avseende filmproduktionens affärslogik, såsom exempelvis TV-bolagens neddragningar av projektfinansiering i planeringsstadiet och ersättningar för produktionerna, särskilt för dokumentärfilmer, ökar kravet på samproduktionslösningar över nationsgränserna och behovet att hitta alternativa mediala plattformar för filmiskt material. I denna kontext förefaller NSSPs fokus på att synliggöra en större gemensam resursbas samt stimulera samproduktion ur ett crossmedialt perspektiv ha en outnyttjad potential.

7.3 Styrkor i det regionala filmlandskapet

- + **Samverkan mellan kultur och näringslivspolitik stärker filmen:** Filmområdet beskrivs som lämplig "mötesplats" för kulturpolitiska och näringspolitiska ambitioner och att KUN och RUN gör gemensam sak på filmområdet beskrivs som en fortsatt framgångsfaktor. Det budskapet är tydligt från regionens filmaktörer och politiker. Europeiska filmregioner som har en kraftig slagsida mot kulturpolitik tenderar att endast lämna efter sig ett antal isolerade filmproduktioner utan avtryck i den regionala infrastrukturen och branschen för filmproduktion. Omvänt kan sägas att regioner som satsar på film ur ett renodlat näringslivsperspektiv missar den konstnärliga attraktionskraften som väletablerade och renommierade filmskapare (regissörer, skådespelare etc) för med sig. För Västra Götaland beskrivs samverkan mellan kultur- och näringspolitiken som mycket betydelsefull för uppbyggnaden av filmsatsningarna i allmänhet och Film i Väst i synnerhet. Uppdraget att utveckla en infrastruktur med kapacitet att producera internationellt och konstnärligt högkvalitativa filmer, har bidragit till att Film i Väst successivt etablerats, inte bara som filmfinansier, utan även som främjare av tillväxt och regional attraktionskraft.
- + **Det regionala filmområdet har stark image:** Västra Götaland har ambitionen att etableras som en ledande filmregion. I vilken utsträckning denna ambition uppfyllts, eller är på väg att uppfyllas, har inte granskats i denna utvärdering. Däremot står det klart att regionen förknippas med film och att många av regionens aktörer, festivaler och övriga arrangemang är attraktiva samarbetspartners och har en lyskraft långt utanför regionens gränser. Film i Väst har sedan verksamhetsflytten till Trollhättan 1997, samproducerat ca 250 långfilmer och senaste tidens satsning på TV- drama har fått stor spridning. Trollhättan har blivit "Trollywood" i folkmun och Film i Väst presterar i paritet med de största filmregionerna i Europa och är en aktiv part i

utformningen av Europeisk filmpolitik, främst genom sitt deltagande (och tidigare ledande position) i Cine-Regio. Men den regionala filmbranschen omfattar mer än verksamheten i Trollhättan. Starka varumärken placerar regionen på kartan, såsom Göteborgs filmfestival med internationellt upptagningsområde, Novemberfestivalen och Angeläget som har regionala utgångspunkter men med hela landet som arbetsfält. Till detta skall läggas prisvinnande filmer, internationellt efterfrågade filmarbetare och policyskapande verksamhet (Exempelvis Doris Film).

- + **Regionen har en väl fungerande infrastruktur för inspelning av film:** Med infrastruktur avses i detta sammanhang studios, etablering av företag som kan bidra till filmprocessens olika delar, utveckling och tillvaratagande av kunniga individer samt utbildningsfrågor. För att skapa en infrastruktur behövs produktion. Det faktum att det idag finns infrastrukturella förutsättningar att producera film i regionen, kan till stora delar tillskrivas det filmpolitiska uppdrag som ges till Film i Väst. 1988 producerades ungefär 1 film vartannat år med stöd från den Västsvenska filmfonden och den allmänna uppfattningen är att regionen vid tidpunkten saknade talang, kompetens och finansiella resurser. Idag produceras ca 20 filmer per år med stöd av Film i Väst. Enligt Film i Väst har nu en kritisk massa av produktioner uppnåtts (långfilm) för att etablera en ändamålsenlig infrastruktur. Utvärderaren kan inte lägga någon värdering i detta utan konstaterar att andelen långfilmsproducerande bolag har ökat från 1 produktionsbolag (Memfis Film) till 7 bolag de senaste åren²⁹ samt att regionens kapacitet att ta emot postproduktionsprojekt har ökat. Exempel på regionala produktionsbolag är Göta film, Illusion Film, Plattform Produktion, Zentropa, Memfis film och Migma film. Vad gäller inspelningsstudios bör förstås Fares Fares-studion, animationsstudion och Zentropa i Trollhättan samt Gothenburg Film Studios i Göteborg nämnas. Att regionen har etablerat en starkt infrastruktur för filmproduktion bekräftas också av produktionsbolag, inom och utanför regionen, med uttalanden såsom "*Lätt att filma*", "*aktiva aktörer*", "*bra tekniska förutsättningar*", "*tillgång till två fullservice-studior*". Svagheter i infrastrukturen förefaller vara regionens filmutbildningar som inte levererar den kompetenta arbetskraft som behövs, "*... tveksam kvalitet på programmet för filmproduktion på Högskolan Väst*", (denna brist utvecklas nedan).³⁰
- + **Regionen har en samlad kompetens kring hur filmproduktion fungerar internationellt:** Det finns en utbred medveten bland regionens filmaktörer om nödvändigheten att synas internationellt och förstå hur produktion och finansiering av film fungerar internationellt. Flera projekt arbetar aktivt med att uppvakta och besöka filmfestivaler världen över, dels i syfte att få en bredare spridning på de filmer som produceras, dels för att delta i branschmöten och seminarier som fokuserar länderspecifika produktions och finansieringsförhållanden. GROW-projektets, och senare även NSSPs landfokus-seminarier är exempel på motsvarande initiativ i regionen med internationellt deltagande. Regionens internationella exponering och kunskapsinhämtning sker dock främst via Film i Västs nätverk. Verksamheten har en rad formella och informella samarbeten med olika internationella organisationer som, förutom det samarbete som sker inom

²⁹ Enligt Film i väst finns goda förutsättningar att ytterligare 3-4 produktionsbolag etablerar sig i regionen inom en snar framtid.

³⁰ Minnesanteckningar från Bolagsdagarna 7-8 april 2011 arrangerat av Film i väst samt intervjuer.

Cine Regio, omfattar de olika nordiska filminstituten, Nordisk Film- och TV-fond, Eurimage, Irish Filmboard och UK Film Council. Film i Västs VD sitter även i ACE (Ateliér du Cinema Européen) styrelse. ACE beskrivs som ett av de viktigaste producentnätverken i Europa med över 150 aktiva filmproducenter anslutna. ACE erbjuder möjligheter till kunskaps- och kompetensutveckling för professionella producenter. Film i Väst genomför årligen tillsammans med ACE ett större seminarium för nordiska producenter som Film i Väst regelbundet samverkar med. Syftet med seminarierna är att stärka de deltagande producenternas förmåga att genomföra större europeiska samproduktioner. Ett sådant seminarium genomfördes i samband med Göteborg International Film Festival för ett knappt 50-tal långfilmsproducenter.

7.4 Svagheter i det regionala filmlandskapet

- **Regionens näringspolitiska ambitioner är för blygsamma:** Att Film i Väst är en stor framgång för regionen är tveklöst oavsett om man väljer att betrakta verksamheten med kulturpolitiska eller näringspolitiska glasögon. Samma bedömning görs för Göteborgs filmfestival. Vad gäller övriga satsningar gjordes tidigare i rapporten bedömningen att dessa har ett tydligt kulturpolitiskt värde. Däremot är satsningarnas bidrag till det regionala tillväxtprogrammet begränsade till arbetsmarknadsrelaterade insatser. Många av dessa får förvisso bra betyg av utvärderingen, men ur ett strategiskt tillväxtperspektiv bör den näringslivspolitiska ambitionen höjas. Frågan kan ställas hur de filmsatsningarna skall betraktas, som i huvudsak arbetsmarknadsåtgärd och/eller verktyg för innovationsbaserad tillväxt? Är projekten och uppdragen att betrakta som kultursatsningar "med lite näring i" eller som ett näringslivsinstrument med kulturens kreativitet som inspiration och drivkraft? Frågan har även en annan dimension, nämligen balansen mellan det offentliga stödet för *produktion* å ena sidan och *utveckling* å andra sidan samt var avkastningen på skattebetalarnas pengar blir störst, idag och imorgon. Det offentliga stödet investeras idag huvudsakligen i produktion av film, vilket har varit nödvändigt och kommer sannolikt vara fortsatt viktigt för att behålla och stärka dagens infrastruktur och företag i branschen. Däremot, med hänsyn taget till den enormt snabba utvecklingen av nya digitala medier samt ändrade konsumtionsmönster av kultur, bör filmens position även som utvecklingsområde stärkas.

Regionen skulle vinna på en bredare och mer progressiv definition av film, från *produktion* av film till produktion av rörlig bild å ena sidan, från bioproduktion och tablå-TV till *utveckling* av nya digitala visningsfönster å andra sidan. Detta skulle kunna vara ett sätt att komplettera de arbetsmarknadsinsatserna med ett mer tillväxtorienterat synsätt inspirerat av det ömsesidiga beroendeförhållandet mellan kreativt filmiskt innehåll och nya mediala visningsfönster. Ur ett finansieringsperspektiv innebär detta förändrade synsätt, att film snarare är att betrakta som ett intressant kompetens och tillväxtområde att investera i, än som en bransch med starkt behov av stöd för att överleva.

- **Potentialen i regional postproduktion nyttjas inte fullt ut:** Revolutionen inom den digitala tekniken förändrar successivt spelplanen för traditionellt filmskapande och betydelsen av efterbearbetning av film växer. Verklighet och fiktion flyter ihop och förändrar sakta men säkert vårt sätt att uppfatta, definiera film och därmed producera film. Som ett resultat av detta

tenderar postproduktionsdelen av en filmproduktion att öka med digitala efterbearbetningar och tillägg. Ett rimligt antagande är att spelfilmens behov av kompetens och tilltalande erbjudanden inom postproduktion successivt kommer att öka. Det konstateras också att postproduktionsbranschen i regionen successivt stärkt sin position genom åren, från en till närmelsevis obefintlig bransch till ett flertal framstående bolag, en infrastruktur och en postproduktionsmarknad som de regionala företagen profiterar på. Uppskattningsvis verkar ett 50-tal postproduktionsbolag i regionen varav Shoot & Post AB, Filmgate, Cloudberry Sound, Ljudligan Väst och Mainstream är exempel på några bolag inom postproduktion av spelfilm. Några bolag har också ett starkt internationellt "track record" och utvecklade internationella nätverk. En bidragande orsak till branschens utveckling är Film i Västs investeringar i postproduktionsprojekt som enligt Film i Väst under de senaste tre åren har fördubblats och omfattar idag 10-15 projekt per år.

Trots detta hävdar de regionala bolagen att de inte kan konkurrera om de stora prestigefyllda uppdragen. Det råder lite olika meningar om vilken nivå på postproduktionsprojekt som branschen i realiteten klarar av att genomföra. Men det finns en tydlig uppfattning att regionen blir av med prestigefyllda projekt som till stora delar beror på att regionens tekniska faciliteter inte håller måttet internationellt. Det räcker med att åka till Stockholm så är de redigeringstekniska förutsättningarna bättre hävdas det från flera håll. När producenter och regissörer kommer till regionen görs en samlad bedömning av de faciliteter som behövs för att slutprodukten skall få den kvalitet som eftersträvas och för att inspelning och efterarbete skall fungera så smidigt som möjligt. Idag finns en diskrepans mellan de krav som ställs och vad regionen de facto kan erbjuda. Erkänd talang, spännande referenser och internationella nätverk är på plats. Men en representativ multifunktionell studio som lever upp till de ljud- och bildmässiga krav på efterbearbetning som ställs är den sista pusselbiten för att utveckla regionen till ett fullgott alternativ gentemot andra produktionsplatser, hävdas det.

Ur ett europeiskt perspektiv är regionens satsning på postproduktion, via Film i Väst, unik då den gängse uppfattningen bland regionala filmsatsningar är att projekt som enbart handlar om postproduktion har lägre synlighet än inspelningsproduktioner och förhållandevis lägre regionalekonomiska effekter. I den jämförelse som gjorts mellan de olika typerna av filmprojekt i denna utvärdering finns det inget som pekar på att så skulle vara fallet. Effektskillnaderna mellan de olika projekten är marginella och postproduktion genererar i princip samma regionalekonomiska effekter som övriga typer av filmprojekt. Från vissa håll inom branschen hävdas också att ett tydligt och paketerat regionalt helhetserbjudande för inspelning och postproduktion ökar attraktionskraften för hela filmproduktioner. En "hypad" och väl fungerande postproduktionsmiljö kan alltså dra till sig filminspelningar till regionen på samma vis som filmproduktion åtföljs av möjligheter till postproduktionsprojekt. Konklusionen från branschen är att regionen bör ta ställning till en satsning som kan erbjuda en helhetslösning där det finns tillgång till faciliteter som uppfyller de tekniska krav som film- och postproduktion kräver idag.

- **Regionen saknar organisering för att dra fördel av den digitala revolutionen:** Utvärderingen har lyft fram att den regionala portföljen av filmsatsningar inte fångar upp de möjligheter som

digitala medier öppnar. Detta kan ha många orsaker varav några sannolika är att satsningarna saknar incitament att prova nya vägar för att nå ut med filmiskt innehåll och att samma aktörer och stödmottagare snurrar runt i systemet vilket i sin tur beror på att filmen som utvecklingsområde är för snävt definierat. Det ligger också nära till hands att få intrycket av filmbranschen som ovilliga att släppa in andra närliggande aktörer i konkurrensen om de offentliga medlen. Frågan är om denna inställning är så klok? Ett närmande mellan filmskapare och exempelvis mediautvecklare, som lever på marknadens villkor, introducerar ny utvecklingslogik för den kulturella verksamheten såsom nya partnerskap, ny teknik och därmed sannolikt tillgång till nya former av finansiering.

Det sammantagna intrycket är att digitala medier för rörlig bild (eller hur man väljer att definiera det) som tillväxtområde och betydelse för kulturens spridning hanteras slumpmässigt i regionen. I takt med att rörlig bild, ljud och text konsumeras digitalt sker en förflyttning av investeringarna och flera regioner i såväl Sverige som utomlands, tar allt mer samlade grepp kring digitala medier som, utöver film, även omfattar TV, datorspel, web och mobila applikationer.³¹ Slutsatsen är att det offentliga stödet i Västra Götaland som riktas till film inte i tillräcklig utsträckning tar sin utgångspunkt i, och låter sig inspireras av, hur mediakonsumtionen ser ut och att regionen saknar ett förhållningssätt och en organisering för att på allvar ta hem vinsterna med den digitala revolutionen.

- **Portföljen av filmsatsningar är fragmenterad, ett regionalt samlande initiativ saknas:** Efter att Film i Väst flyttade sin verksamhet från Alingsås till Trollhättan 1997 har regionens satsningar på film allt mer kommit att likställas med Film i Västs uppdrag. På frågan vad Västra Götaland har för motiv och vision på filmområdet hänvisas också uteslutande till formuleringarna i Film i Västs uppdrag och i viss mån till filmkonsulenternas uppgifter. Då utvärderaren har fått i uppgift att granska majoriteten av filmsatsningar i regionen, blir följaktligen frågan vilken position och roll dessa övriga verksamheter har i det regionala filmlandskapet? Verksamhetsbeskrivningarna för de enskilda projekten och uppdragen är förhållandevis tydliga men hur dessa förväntas relatera till varandra och till en förväntad övergripande regional plan för branschens utveckling är otydlig. Avsaknaden och behovet av en regional plan förefaller vara särskild tydlig på två områden. Gemensamma ambitioner, tillgängliga resurser och ansvarsfördelningen avseende dokumentärfilm är det ena området. Samspelet (ambitioner, ansvar och resurser) mellan satsningar på nybörjarfilmare och satsningar på talangutveckling är det andra området. Vidare uppfattar filmaktörerna Film i Västs mandat som allomfattande och dessutom otydligt, vilket sprider en osäkerhet kring gränser och möjligheter i den egna verksamheten. Några satsningar beskriver det som viktigt att försöka förstå vad Film i Väst *inte* gör och försöka forma den egna verksamheten därefter. Resultatet blir att branschaktörer utanför film i väst-sfären har svårt att hitta sin position i det regionala filmlandskapet.

Slutsatsen är att det utöver Film i Väst, inte finns någon sammanhållen regional filmsatsning utan ett antal fragmenterade projekt och uppdrag som saknar ett regionalt sammanhang. Det skall

³¹ "Allt räknas", QNB Analys & Kommunikation AB, 2009

understrykas att det råder en konsensus kring Film i Västs mycket stora betydelse för regionens, och även Sveriges, filmbransch. Flera satsningar lyfter även fram fördelarna med att driva filmisk verksamhet i en region som har varumärket Film i Väst. Det är utvärderarens uppfattning att problemet snarare handlar om en ömsesidig och tydlig kommunikation kring roller, mandat och förväntningar. Regionala insatsområden som har särskilt behov av att styras upp är:

- 1.) Roller och ansvar avseende omhändertagandet av nybörjarfilmare och utveckling av talanger där nyckelspelarna och första kärntrupp i en sådan dialog beskrivs vara Film i Väst, Filmkonsulenterna samt KulturUngdom.
 - 2.) Mål och ansvarsfördelning avseende produktion av dokumentärfilmer.
- **Behov av fler duktiga filmarbetare & alternativ finansiering av filmproduktion:** Det finns inte en tillräckligt stor mängd kvalificerad arbetskraft i regionen, främst avseende långfilm och TV-produktioner och då särskilt under april till september då filmproduktioner normalt genomförs. Filmarbetarkåren i Västra Götaland efterfrågas överallt där Norge beskrivs locka med högre löner och Skåne med exempelvis Wallanderfilmerna. Till detta skall läggas att produktionsperioden för långfilm tenderar bli kortare och effektivare med högre krav på alla funktioner i processen. Arbetskraften beskrivs förvisso växa men inte tillräckligt snabbt och regionens filmskolor, såsom Göteborgs filmhögskola och Högskolan Väst³², erbjuder inte tillräcklig mängd av och yrkesmässig nivå på utexaminerade studenter. Exempelvis tar filmhögskolan uppskattningsvis in 5-6 studenter vartannat år och ingen av skolorna beskrivs som kompletta filmutbildningar. Samtidigt noteras att det görs betydande insatser för att stärka tillförseln av kompetent arbetskraft. Hit hör exempelvis Filmarbetarutbildningen (tvåårig yrkeshögskola) som förser regionen med efterfrågad arbetskraft. Utbildningen bedrivs i nära samarbete med branschen och det rör sig enligt uppgifter om 18-20 filmarbetare vartannat år. Utbildningen avser främst sådana yrken som branschen identifierar som bristyrken och en dialog om vilka dessa bristyrken är förs vartannat år som underlag för kontinuerliga revideringar av utbildningarna. Även det ESF-finansierade projektet Kulturkraft Väst³³ bör nämnas med kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma personer inom scen, ton, film och tv.

Branschaktörerna lyfter också fram det faktiska genomförandet av filmproduktion i allmänhet, och långfilm i synnerhet, som en nödvändig för att introducera nya talanger i branschen. I det sammanhanget framkommer från flera håll behov av alternativ finansiering vid sidan av den finansiering som erbjuds av Film i Väst som upplevs som exkluderande på grund av höga konstnärliga och publika krav. Till detta skall läggas att de kommersiella produktionsbolag som attraheras till regionen med skattebetalarnas pengar inte har intresse av att ta sig an oerfarna filmskapare. En mer riskbenägen och friare finansiering som hanteras inom ramen för oberoende och icke kommersiella produktionsmiljöer har här en roll att fylla, menas det.

³² Exempelvis konstnärlig utbildning för regi (Filmhögskolan) och utbildning i filmproduktion (Högskolan Väst)

³³ Film i Väst var en av de ansvariga för tillkomsten av projektet och verkar för att innehållet är adekvat för filmbranschen.

Utvärderarens uppfattning är att de krav som Film i Väst ställer på produktionerna ligger i linje med det uppdrag som verksamheten har från regionen och att kraven därför bör ses som rimliga. Vidare bör det påpekas att Film i Väst erbjuder finansiering till oetablerade filmare inom kort- och dokumentärfilm för vilka kraven beskrivs vara lägre än för de professionella produktionerna. Sammanfattningsvis förefaller kännedomen och kunskapen om Film i Västs insatser för oetablerade filmare och talanger fått bristande spridning i regionen. Att kunskapen om vad FiV verkligen gör på området är låg hos de verksamheter som arbetar med ungdomar är förstås särskilt olyckligt. Film i Västs finansieringsmonopol avseende filmproduktion ställer förstås särskilda krav på att verksamheten är transparent och att den regionala branschen utanför Film i Väst-sfären får information om hur den kan samspela med verksamheten. FiV arbetar med informationsspridning (deltagande på seminarier, öppethusverksamhet etc), men det förefaller trots allt finnas en kunskapsglapp avseende vilka behov som finns och vad som görs i regionen avseende talangutveckling. Detta redogjordes också för tidigare i rapporten.

8 Rekommenderat regionalt handlingsprogram för förbättringar

Tydliggör roller, ansvar och befintliga resurser mellan aktörerna i det regionala filmlandskapet.

Fragmenteringen i den regionala filmportföljen, bör hanteras. Minimikravet är att projekten och uppdragen får så pass mycket kännedom om vem som gör vad att de effektivt kan relatera till och ömsesidigt nyttja varandras kompetenser och resurser. Film i Västs uppdrag, på pappret och dess genomförande i den dagliga verksamheten, är en rimlig utgångspunkt för en regional och tydliggörande dialog. De regionala insatsområden som har särskilt behov av att styras upp är:

- > Ansvar, roller och resurser som avser omhändertagandet av nybörjarfilmare å ena sidan och utveckling av talanger å andra sidan. Filmkonsulenterna, KulturUngdom och Film i Väst bör vara en första kärntrupp i en sådan dialog.
- > mål och ansvarsfördelning avseende produktion av dokumentärfilmer. Här bör deltagande aktörer vara FilmCentrum Väst, Angeläget, GROW, filmkonsulenterna, Göteborgs internationella filmfestival och Film i Väst.

Avgränsa och fokusera GROW-projektet

Projektet måste få ett tydligare fokus och antalet insatsområden och aktiviteter därmed begränsas. Med utgångspunkt från de erfarenheter och lärdomar som hittills kan dras av projektets insatser, bör VGR i samråd med projektledningen gemensamt definiera vad projektet skall åstadkomma samt fokusera resurserna därefter. GROW är ett pilotprojekt med mandat, och en förväntan på sig, att prova ny vägar och angreppssätt. Ett urval av positiva resultat och erfarenhet bör på sikt växlas upp och finna mer permanenta former tillsammans med relevanta aktörer i regionen. Det bör gälla alla pilotprojekt och VGR bör ha en aktiv roll för att stimulera en sådan övergång, från pilot- till mer

strategisk nivå, där så är relevant. Tiden är nu mogen att bestämma vad som skall drivas vidare inom ramen för befintligt GROW-projekt, vad som bör läggas ner och vilka projektinsatser som bör växlas upp i regionala partnerskap. Utvärderaren har lyft fram förslaget att knoppa av de underdimensionerade insatser som rör inkubatorn för att utgöra en egen satsning som ägs av ett partnerskap av relevanta regionala aktörer med en kritisk finansieringsvolym. Vi har också pekat på potentialen kring de projektinsatser som handlar om gränssnitten mellan filmarens konstnärliga uttryck och nya mediala visningsfönster anpassade efter specifika användare. Sådana erfarenheter förtjänar en vidareförädling i ett regionalstrategiskt sammanhang.

Red ut hur regionens internationella exponering skall skötas

Utvärderingen har visat på oklarheter och bristande samsyn i regionen kring vilket utrymmet som finns för andra aktörer än Film i Väst att officiellt agera och representera regionen på den internationella filmmarknaden. NSSPs löptid är snart till ända och några större förändringar avseende VGRs åtaganden i projektet är knappast motiverat. Däremot är det ett rimligt minimikrav att VGR, lämpligen tillsammans med ett urval branschrepresentanter, når en samsyn kring hur kvarvarande projektperiod skall nyttjas för att gynna regionens regionens film och mediaföretag. En sådan dialog bör också hantera frågan om hur liknande internationella projekt skall skötas i framtiden.

Definiera en gemensam och transparent målbild för den regionala postproduktionsbranschen

Intrycket är att postproduktionsbranschen i Västra Götaland successivt flyttat fram sina positioner. Talangfulla individer efterfrågas i internationella produktioner och flera bolag är ett namn för etablerade producenter. Frågan som regionen bör ställa sig är vilken betydelse postproduktion som kompetensområde kan ha för "filmregionen" Västra Götaland och hur man gemensamt bör agera för att ta tillvara potentialen. Antagandet att fler regionala postproduktionsprojekt ökar motivationen att investera i nödvändiga tekniska faciliteter ligger nära till hands. Det viktigaste förefaller dock i ett första steg vara att gemensamt definiera en målbild för vad som kan åstadkommas samt en strategi för detta med gemensamma åtaganden, primärt från VGR, FiV och branschens aktörer. Utvärderaren kan vidarebefordra en stark framtidstro, vilja till utveckling och egna åtaganden från branschens aktörer om förutsättningarna är tydliga och framåtsträvande. Sammantaget ställer utvärdering frågan om de regionala postproduktionsbolagen tillsammans med Film i Väst och VGR kan samla sig kring utveckling av en regional nisch och ett internationellt konkurrenskraftigt erbjudande för postproduktion.

Bredda definitionen av film, skapa en arena för filmens "creatives" och de nya mediernas "techies"

Rekommendationen tar fasta på frågan om hur filmen som regionalt utvecklingsområde bör utvecklas i framtidsperspektiv, snarare än vilket stöd befintliga aktörer behöver för att kunna överleva. Synsättet motiveras inte minst av regionens ambition att befästa och fortsätta att utvecklas som en ledande filmregion. Utgångspunkten är alltså hur film kan maximera kulturella och näringslivsrelaterade värden för Västra Götaland och i andra hand vilka aktörer, företag och

kompetenser som bör vara med i sådan utveckling.³⁴ Utvecklingen av digitala medier är här för att stanna och kommer högst sannolikt att erbjuda idag helt oförutsedda utvecklingssprång. Offentliga aktörer kan ställa sig passiva eller aktiva inför en sådan utveckling. Utvärderingen anser att "business as usual" på filmområdet inte är ett alternativ för Västra Götalandsregionen. Det görs en del insatser inom cross-media i regionen men en regional kraftsamling saknas.³⁵ Förslaget är att den offentliga satsningen på film tar sin utgångspunkt i en bredare definition av film i syfte att skapa förutsättningar för samverkan mellan filmmakarnas innehållsmässiga och gestaltande förmåga och teknikutvecklare av nya medier som kompletterande visningsfönster till bioduken. Utvecklingsdynamiken ligger i samspelet mellan filmens dramaturgiska och berättande syfte å ena sidan och valet av användaranpassade visningsfönster å andra sidan. En sådan arena, plattform, forum, eller vad man nu väljer att kalla det, bör ha ett antal karaktäristika och uppgifter:

- > Erbjud en oberoende *inspirationsmiljö* för möten mellan kreativa innehållsskapare av film och teknikutvecklare, rättighetsinnehavare och innehållsdistributörer inom web, mobil, TV och dataspel.
- > Erbjud en oberoende *fysisk utvecklingsmiljö* för filmskapare, mediaföretag och användargrupper. En sådan miljö bör också kunna fungera som "mottagarapparat" för beställningar av mediala lösningar och produkter med filmiskt innehåll anpassade för specifika målgrupper och användare.
- > Erbjud en oberoende *lärandemiljö* med fokus på omvärldsbevakning, utbildning och "showrooms".

Man kan i stort sett referera till vilken framsynt filmrapport som helst för att finna motiv till att inte begränsa diskussionen till det som traditionellt räknats till filmbranschen. Nedan sammanfattas några motiv som baserar sig på befintliga analyser och utvärderingens intervjuer:

Sammanmältningen av sektorer & mer flexibla stödsystem: Allt fler länder har börjat inkludera bolag i filmens utkanter i sina stödsystem. Vissa beröringspunkter har alltid funnits – till exempel de service- och teknikbolag som arbetar både med reklamfilm och spelfilm – men kopplingarna har ökat genom att de s.k. rörlig bild-sektorerna smälter samman i den teknologiska utvecklingen. Film konsumeras nu inte bara på bio eller tv, utan också via datorer, mobiltelefoner och bärbara mediespelare.

Innehåll efterlyses: Det är alltså många mediala apparater som ska fyllas med innehåll. Sverige beskrivs som ett avancerat land avseende teknisk utveckling av olika typer av mediala kanaler (Vodler, Spotify, mobila appar etc) men också som ett land med förvånansvärt lite stöd och initiativ som syftar till att fylla dessa med ett kreativt innehåll. Från flera håll hävdas att Sverige har en unik

³⁴ "The digital discussion has been less about the future of film than the maintenance of existing industry", Digital Revolution – Engaging audiences, A Cine-Regio Report, February 2011

³⁵ Till sådana insatser hör Film i västs uppdrag att stimulera den audiovisuella sektorn samt arrangemang av workshops på temat cross media ("cross-media labs") samt Lindholmen Science Parks förstudie kring ett cross-media initiativ i regionen i samverkan med Film i väst.

berättartradition och duktiga kreatörer (manusförfattare, scenografer, regissörer, animatörer) som ger goda förutsättningar att skapa fler kreativa IP:n för internationellt gångbara koncept och format för film.

Filmarbetare och teknik är gränsgångare: Få personer eller företag kan enbart försörja sig via filmarbete och många arbetar därför med närliggande sektorer, inte minst tv- och reklamfilmsproduktion. En svensk undersökning presenterar 67 olika yrkeskategorier bland filmarbetare. Många personer har en kompetens som är specifik, men som ändå används i flera sektorer. I stället för branschkompetens går det därför snarare att tala om färdigheter och uttryck som mycket väl kan komma till användning i flertalet mediala utvecklingsområden. Exempelvis dataspel har behov av dramaturgi och spelfilmen av effekter och animeringar när verklighet och fiktion flyter ihop och förändrar sakta men säkert vårt sätt att uppfatta, definiera film och därmed producera film. Ett exempel från dataspelsvärlden är spelbara karaktärer och äventyrsspelens långa berättande avsnitt som skrivs och dramatiseras av filmskapare (ex Heavy Rain-David Milch, King Kong-Peter Jackson). Exempel på gemensamma och gränsöverskridande verktyg är motion-capture, crowdcontrol och Maya.

Nya vägar för filmarens karriär och status: För den enskilde filmskaparen är idag vägen till ett "namn" i branschen utmejslad, filmens karriärstrappa är relativt standardiserad, där långfilmsproduktionen är målet med påföljande exponering på ett av branschens etablerade forum. Om betydelsen av små digitala visningsfönster växer (kanske på beskostnad av de stora biotekarna), kan det rimligen antas att behovet av kortare, mindre filmformat får en mer framträdande position. Kortfilmen blir därmed ett format med högre status där filmskaparens förmåga att anpassa innehållet till användarspecifika ändamål värdesätts.

Tillgång till ny affärslogik och andra finansieringsformer: Filmskapare begränsas av traditionella offentliga finansieringssystem. I princip gäller förhållandet, inget offentligt stöd, ingen film. En mer nära samverkan mellan filmskapare och mediebolag, som gör affärer på marknadens villkor, medför annan affärslogik för kulturella verksamheter såsom innovativa partnerskap och nyttjande av ny teknik vilket öppnar dörrarna för andra former av finansiering.

De nya mediernas osynliga talanger, en outnyttjad resurs: Den officiella uppmärksamhet som talangfulla individer får i filmens värld, uteblir i jämförelse för innovatörer och talanger i mediabranschen, särskilt inom dataspelsutveckling. En orsak beskrivs vara filmens högre status jämfört med dataspelsbranschen. En annan förklaring kan vara filmens etablerade forum för "stjärnstatus och glamour"(festivaler, priser, recensionsomdömen). Sammanfattningsvis smäller priser och utmärkelser högre inom filmens värld än inom dataspelsbranschen, om den senare får någon uppmärksamhet överhuvudtaget, vilket resulterar i att regioner missar talanger och potentiella tillväxtföretag i filmens utkanter. Sådana osynliga talanger, och som det beskrivs "världsstjärnor" inom specifika områden, tenderar att utebli från den regionala tillväxtdialogen.

Västra Götaland har en spännande resursbas: Att Västra Götaland är en framstående filmregion står klart. Om man därtill lägger befintliga kringliggande kompetenser inom rörlig bild och nya medier förefaller det finnas en kritisk massa för en mobilisering kring ett "nytt" samlande regionalt

utvecklingsområde. En icke uteslutande överblick över sådana regionala kompetensnoder är:

- > Lindholmen Science Park Center of visualization
- > Innovatum, Trollhättan
- > Animationsstudion i Trollhättan (Film i Väst)
- > Dataspelsutbildningen och Serious Games vid högskolan i Skövde
- > Serious Games vid högskolan i Skövde
- > Göteborgs Universitet (IT fakulteten/interaktionsdesign/Konstnärliga fakulteten)

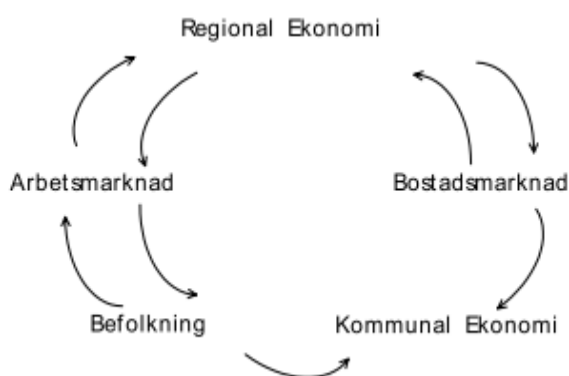
Bilaga 1 Info om rAps-modellen

De kvantitativa analyserna av filmsatsningarnas effekter för Västra Götaland har genomförts med hjälp av den s.k. rAps-modellen. I det följande beskrivs kortfattat denna modell, vilka slags effekter som har beräknats och vilken indata som har legat till grund för dessa beräkningar.

Vad är rAps?

Den modell som används för den kvantitativa analysen av filmsatsningarnas regionalekonomiska effekter i Västra Götaland är rAps, en förkortning för regionalt analys- och prognosystem. Modellsystemet består av statistik och modeller för analyser och prognoser på både kort och lång sikt. Modellen är uppbyggd från samband både på kommunal och regional nivå och består av fem delmodeller:

- (1) Befolkning,
- (2) Arbetsmarknad,
- (3) Regionalekonomi,
- (4) Bostadsmarknad,
- (5) Eftermodell för kommuner.

Modellen är en s.k. efterfrågemodell och drivs av exogen efterfrågan riktad mot regionens produktionssystem. Vid sidan av de efterfrågesamband som redan finns inlagda i modellen är det också möjligt att ta bort eller lägga till nya efterfrågekomponenter, exempelvis för att återge den efterfrågan som olika filmsatsningar i regionen representerar.

Vilka effekter beräknas med hjälp av rAps?

Med hjälp av rAps har de direkta, indirekta och inducerade effekterna i Västra Götaland, uttryckt i termer av helårssysselsatta samt bidrag till regionens BRP, av följande filmsatsningar beräknats:

1. Filmproduktion: Fyra exempel på filmproduktioner, samt ett aggregat av alla filmsatsningar, i regionen som finansierats av bl.a. Film i Väst
2. Filmfestival: Genomförande av Göteborg Filmfestival

När det gäller filmproduktionen är det de totala efterfrågeeffekterna på sysselsättning och BRP (inklusive spridningseffekter i den regionala ekonomin) av produktionen i sig som har beräknats. När det gäller genomförandet av Göteborg Filmfestival är det de samlade effekterna av såväl genomförandet av festivalen som de skapade turistutgifterna i regionen som har beräknats.

Direkta, indirekta och inducerade effekter

För att producera en film krävs såväl arbetskraft som inspelningsutrustning, lokaler, mat och logi, transporter, materiell och företagstjänster av olika slag. Den **direkta sysselsättningseffekten** utgörs dels av den arbetskraft som krävs för att producera filmen ifråga, dels den arbetskraft som krävs för att producera allt annat som efterfrågas direkt i samband med filmproduktionen, t.ex. mat & logi, drift av lokaler, transportpersonal mm.

Produktionen kan också leda till spridningseffekter i ekonomin, som till viss del kommer att hamna i regionen. De **indirekta effekterna** definieras som de spridningseffekter som uppstår pga. en ökad efterfrågan i underleverantörsleden. Till restauranger behövs t.ex. råvaror och till transporter behövs drivmedel och i förlängningen service och reparationer.

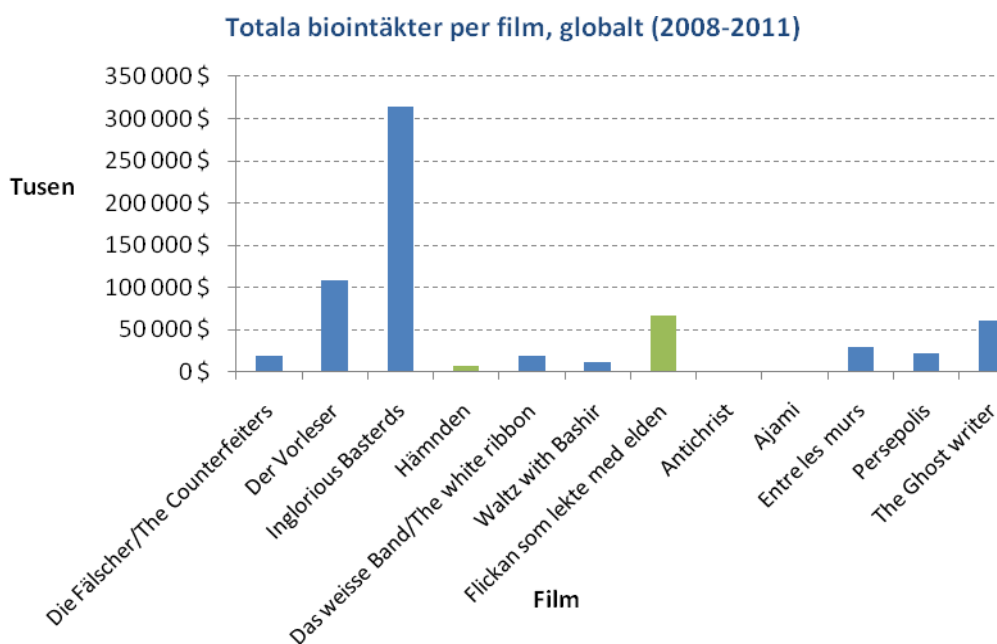
De **inducerade effekterna** definieras som de spridningseffekter som uppkommer pga. ökad inkomst i regionen (som resultat av den direkta och indirekta sysselsättningseffekten), som invånarna till viss del spenderar på varor och tjänster som produceras i regionen och som därmed innebär en ytterligare efterfrågan på arbetskraft och produktion i regionen.

Vilka effekter beräknas inte med rAps?

De beräkningar som genomförs med rAps avser de totala efterfrågeeffekterna (inklusive spridningseffekter) som olika slags satsningar i regionen, t.ex. filmproduktion eller genomförande av filmfestival, bedöms resultera i. I dessa effektberäkningar beaktas således inte de olika utbudseffekter som satsningarna skulle kunna leda till på kort eller lång sikt. Exempelvis beaktas inte filmproduktionernas exponeringsvärde för regionen, dvs. effekter på regionens attraktionsvärde för befolkning, turister och företag mm. Det kan också finnas dynamiska, mer långsiktiga effekter i ekonomin som inte fångas upp, t.ex. att den teknologiutveckling och de innovationer som verksamheterna kring filmproduktion ger upphov till i bästa fall kan spilla över och få gynnsamma effekter även i andra branscher. När det gäller Göteborgs filmfestival fångar till exempel rAps inte upp de värden som festivalens marknadsplats kan tänkas generera för branschen (filmföretagen träffas och diskuteras utvecklingsfrågor samt köper/säljer film).

Bilaga 2 Tilläggsinformation till kapitel 5.9 - biointäkter

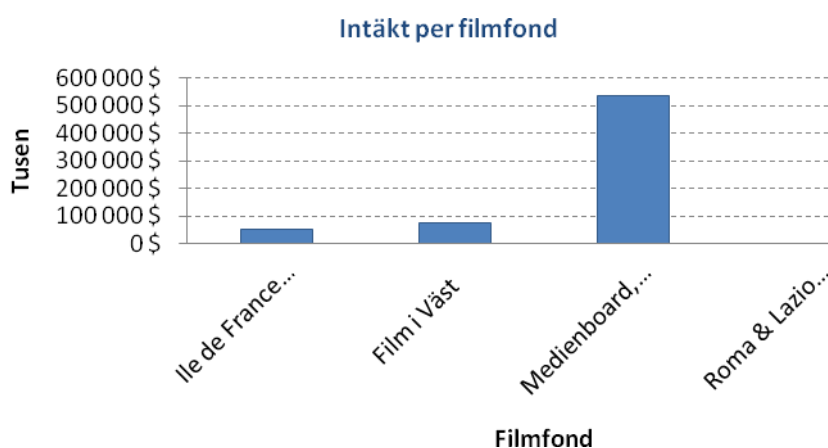
Det urval av filmer som vunnit priser/utmärkelser på de internationellt mest erkända filmfestivalerna och galorna i världen (definierade i kapitel 5.9, "Priset för konstnärliga pris") återfinns i diagrammet nedan. Diagrammet beskriver totala biointäkter för respektive film globalt. Det bör noteras att förutsättningarna varierar mellan produktionerna, såväl avseende tillgång till offentlig som privat finansiering, nationella "rabatter" på det som spenderas i exempelvis Berlin, Paris och Rom, som de lokala marknadernas storlek och genomslagen på dessa. Informationen bör därför ses som anekdotisk snarare än i ett jämförande syfte.

Diagrammet ovan beskriver alltså hur stora de globala intäkterna har varit för de filmer som samproducerats av de fyra filmfonderna. Film i Väst har som tidigare konstaterats samproducerat tre filmer som erhållit utmärkelser på de internationellt erkända filmfestivalerna och filmgalorna. Dessa tre filmer är Hämnden, Flickan som lekte med elden, samt Antichrist. Jämfört med de fyra europeiska filmfonderna har endast två filmer spelat in mer pengar i globala biointäkter än Flickan som lekte med elden. De två filmerna är Inglorious Basterds och Der Vorleser (The Reader) och är båda två samproducerade av Berlin-baserade filmfonden Medienburg. De exakta siffrorna för hur mycket pengar de prisbelönda filmerna genererat i biointäkter samt filmernas internationella genomslagskraft återges i tabellen nedan:

Film	Intäkter globalt (Tusental)	Störst marknad
Die Fälscher/The Counterfeiters	\$19'000	U.S. (29.2%)
Der Vorleser/The Reader	\$108'901	U.S. (31.4%)
Inglorious Basterds	\$313'600	U.S. (38.4%)
Hämnden	\$7'833	Danmark (63.7%)
Das weisse Band/The white ribbon	\$19'319	Tyskland (29.0%)
Waltz with Bashir	\$11'125	Frankrike (38.1%)
Flickan som lekte med elden	\$67'049	Sverige (21.6%)
Antichrist	\$'791	U.S. (51.0%)
Ajami	\$1'291	U.S. (48.2%)
Entre les murs/The Class	\$28'866	Frankrike (48.1%)
Persepolis	\$22'752	Frankrike (41.6%)
The Ghost writer	\$60'219	U.S. (25.8%)

I tabellen presenteras även på vilken marknad respektive film har dragit in mest pengar. Man bör ha i åtanke att antal distributörer och antal biografers som visar filmerna har inverkan på hur bra filmerna presterat på respektive marknad. Till exempel är det föga förvånande att Flickan som lekte med elden och Hämnden dragit in mest pengar på den svenska respektive danska marknaden. Vad man kan konstatera med en sådan jämförelse är emellertid att Flickan som lekte med elden fått ett större internationellt erkännande, då den relativa andelen av biointäkter för den största marknaden (Sverige) är betydligt mindre än motsvarande siffra för Hämnden på sin största marknad (Danmark). Nedan presenteras total intäkt för de prisbelönade filmerna per filmfond. Fördelningen ser ut på följande sätt, där Berlin's regionala filmfond, Medienburg, sticker ut som extremt framgångsrik tack vare sina lyckade internationella samproduktioner.

Bilaga 3 Intervjupersoner

Ylva Gustafsson, *Västra Götalandsregionen, Kultursekretariatet*

Agneta Mårdsjö, *Västra Götalandsregionen, Regionutvecklingssekretariatet*

Jens Lanestrand, *Västra Götalandsregionen, Kultur i Väst*

Pia-Mari Wehring, *Filmkonsulent, Kultur i Väst*

Kent Johansson, *fd ordförande i Regionutvecklingsnämnden*

Lars Nordström, *fd ordförande i Kulturnämnden*

Maria Stålhammar, *Filmcentrum Väst*

Torbjörn Hill, *Filmcentrum Väst*

Karin Frennemo, *Filmcentrum Väst*

Åke I Andersson, *Filmfestivalen i Bengtsfors*

Erik Lundin, *Angeläget*

Sally Broström, *Bergsjöns kultur- och mediaverkstad*

Niklas Lundin, *Bergsjöns kultur- och mediaverkstad*

Shaker K Tharer, *Bergsjöns kultur- och mediaverkstad*

Nomi Szpiro, *Novemberfestivalen*

Ingrid Thornell, *GROW & NSSP*

Annika Hellström, *Doris i skolan*

Lisa Lindén, *Doris i skolan*

Tomas Eskilsson, *Film i väst*

Katarina Krave, *Film i väst*

Louise, Martin, *Film i väst*

Jessica Ask, *Film i väst*

Cia Edström, *Göteborgs internationella filmfestival*

Åsa Bernlo, *Göteborgs internationella filmfestival*

Christer Nilsson, *Göta Film*

Erik Hemmendorf, *Plattform produktion*

Shean Wheelan, *Filmgate*

Lizette Jonjic, *Migma Film*

Christian Holm, *ClouBerry Sounds*

Henrik Engström, *Sevenatus*

Niklas Wahlberg, *Lindholmen Science Park*

Josefin Rydberg-Lidén, *Landstinget Gävleborg/Lindholmen Science Park*

Ulf Wilhelmsson, *Högskolan Skövde/Dataspelsprogrammet*

Henrik Engström, *Högskolan i Skövde/Serious Games*

Bengt Toll, *Svenska Filminstitutet*

Åke Lundström, *Film Stockholm Mälardalen*

Chinanski Nymark, *Göteborgs stad*

